

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1931-2023 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE KONUT
TERMİNOLOJİSİNİN ARKİTEKT VE MİMARLIK
DERGİLERİ ÜZERİNDEN OKUNMASI

Gökçe ÇAKIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Danışman

Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

Mart, 2024

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**1931-2023 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE KONUT
TERMİNOLOJİSİNİN ARKİTEKT VE MİMARLIK
DERGİLERİ ÜZERİNDEN OKUNMASI**

Gökçe ÇAKIR tarafından hazırlanan tez çalışması 12.03.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Kunter MANİSA, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aysun AYDIN SANCAROĞLU, Üye
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Danışmanım Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER sorumluluğunda tarafımca hazırlanan “1931-2023 Yılları Arasında Türkiye’de Konut Terminolojisinin Arkitekt ve Mimarlık Dergileri Üzerinden Okunması” başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Gökçe ÇAKIR

İmza

Aileme

ve

100 yaşını dolduran Cumhuriyet'imize.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın tamamlanması için bana yol gösteren, süreç boyunca desteklerini esirgemeyen, bu çalışmayı keyifle tamamlanmasına olanak sağlayan ve birlikte çalışmaktan memnuniyet duyduğum sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER'e; jüri savunmamda yer alarak tez çalışmamın tamamlanmasını sağlayan ve değerli katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Kunter MANİSA'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Aysun AYDIN SANCAROĞLU'na çok teşekkür ederim. Mimarlık lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca emeklerini esirgemeyen, yolumu aydınlatan, temas ettiğim tüm hocalarıma ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

İçimdeki merakı ve öğrenme isteğini destekleyerek beni geliştiren, yuva gibi hissettiren AURA İstanbul aileme; çalıştığım kurumda bulunan değerli hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma; akademik çıkmazlarda yardımına koşan sevgili arkadaşım Gizem Nur ŞAN'a; tezi tamamlama sürecinde beni motive eden sevgili arkadaşlarıma; desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, varlıkları için minnet duyduğum aileme; annem Nurgül ÇAKIR'a, babam Cahit ÇAKIR'a, kardeşim ve en yakın arkadaşım Pelin ÇAKIR'a; desteğini, ilgisini ve şefkatini yolculuğumun her anında hissettiğim sevgili Yasin GÖKÇE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gökçe ÇAKIR

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iv
KISALTMA LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
1 GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2 Literatür Taraması.....	2
1.3 Yöntem.....	4
2 KONUT TERMİNOLOJİSİ VE KONUT ÜRETİMİ	5
2.1 Konutun Kelime Anlamı ve Kökeni	6
2.2 Türkiye’de Konut Üretimine Bakış.....	9
3 ARKİTEKT DERGİSİ’NDEN KONUT TERMİNOLOJİSİNİ OKUMAK	14
3.1 Mimari Yayıncılık ve Arkitekt Dergisi.....	14
3.2 Arkitekt Dergisi’nde Konutun Ele Alınışı	18
3.3 Sürekli Yaşanan Konutlar	21
3.4 Dönemsel Kullanımlı Konutlar.....	34
3.5 Çalışanlar için Tasarlanan Konutlar.....	44
3.6 Ortak Yaşam Modelleri.....	51
4 MİMARLIK DERGİSİ’NDEN KONUT TERMİNOLOJİSİNİ OKUMAK	64
4.1 Mimari Yayıncılık ve Mimarlık Dergisi	64
4.2 ‘Konut’u Tartışmak.....	68
4.3 Geride Bırakılan Konut Terminolojileri	71
4.4 Ortak Yaşamın Değişen Konutları.....	78
5 SONUÇ	87
KAYNAKÇA	94
TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR	103

KISALTMA LİSTESİ

A.O.	Anonim Ortaklık
A.Ş.	Anonim Şirket
Bn.	Bayan
D.G.S.A.	Devlet Güzel Sanatlar Akademisi
D.L.İ.U.M.	Devlet Limanları İşletmesi Umum Müdürlüğü
Doç.	Doçent
DSİ	Devlet Su İşleri
BAĞ-KUR	Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer bağımsız çalışanlar Sosyal Sigortalar kurumu
ME-SA	Mesken Sanayi
RIBA	Royal Institute of British Architects (İngiliz Kraliyet Mimarlar Enstitüsü)
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
UIA	Union Internationale des Architectes (Uluslararası Mimarlar Birliği)
vb.	ve benzeri
yy.	yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1	Literatür taraması (Yazar tarafından üretilmiştir.)	3
Şekil 2.1	Konut kelimesinin anlamları (Yazar tarafından üretilmiştir.)	7
Şekil 2.2	Konut kelimesinin yabancı dillerdeki karşılıkları (Yazar tarafından üretilmiştir.)	9
Şekil 2.3	Türkiye’de konut üretimine bakış (Yazar tarafından üretilmiştir.)	13
Şekil 3.1	Arkitekt Dergisi sayılarından örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.)	15
Şekil 3.2	Arkitekt Dergisi’nin adı ve alt başlıklarının değişimi (Yazar tarafından üretilmiştir.)	18
Şekil 3.3	Arkitekt Dergisi’nde yayınlanan sayıların istatistiği (Yazar tarafından üretilmiştir.)	20
Şekil 3.4	Dergide yer alan ev projeleri (Arkitekt Dergisi)	21
Şekil 3.5	Müstakil Evler başlıklı yazı (İsimsiz, 1931)	22
Şekil 3.6	Prefabrik evler (İsimsiz, 1944d)	24
Şekil 3.7	Mesken buhranı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	27
Şekil 3.8	Dergide yayınlanan gecekondü haberleri (Arkitekt Dergisi)	29
Şekil 3.9	Dergide yayınlanan yalı projelerinden örnekler (Arkitekt Dergisi)	31
Şekil 3.10	Dergide yayınlanan köy evi projelerinden örnekler (Arkitekt Dergisi)	32
Şekil 3.11	Mahmut Akok’un ‘Eski Ev’ çizimleri (Arkitekt Dergisi)	33
Şekil 3.12	Ev, Mesken, Gecekondü, Yalı, Köy Evi terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	33
Şekil 3.13	Sofa bulunan villa örneği (Hakkı, 1933)	35
Şekil 3.14	Dergide paylaşılan villa örnekleri (Arkitekt Dergisi)	36
Şekil 3.15	Dergide paylaşılan köşk örnekleri (Arkitekt Dergisi)	37
Şekil 3.16	Dinlenme Tesisi ve Tatil Köyü örnekleri (Arkitekt Dergisi)	40
Şekil 3.17	Tatil sitesi ve sahil sitesi örnekleri (Arkitekt Dergisi)	40
Şekil 3.18	Yüzer Ev örnekleri (Arkitekt Dergisi)	41
Şekil 3.19	Kır Evi ve Çiftlik Evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)	42
Şekil 3.20	Dönemsel konut projeleri (Yazar tarafından üretilmiştir.)	43
Şekil 3.21	Dönemsel konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	44
Şekil 3.22	Memur Evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)	46
Şekil 3.23	İşçi evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)	47
Şekil 3.24	Lojman örnekleri (Arkitekt Dergisi)	48
Şekil 3.25	Çalışanlar için tasarlanan konutlar (Yazar tarafından üretilmiştir.)	50

Şekil 3.26 Çalışanlar için tasarlanan konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	51
Şekil 3.27 Apartman Hayatı, (Ziya, 1931)	52
Şekil 3.28 Apartman örnekleri (Arkitekt Dergisi).....	54
Şekil 3.29 Kira evi örnekleri (Arkitekt Dergisi).....	55
Şekil 3.30 Site örnekleri (Arkitekt Dergisi).....	56
Şekil 3.31 Kooperatif örnekleri (Arkitekt Dergisi)	59
Şekil 3.32 Toplu konut örnekleri (Arkitekt Dergisi)	60
Şekil 3.33 Sosyal konut örnekleri (Arkitekt Dergisi)	62
Şekil 3.34 Ortak yaşanan konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	62
Şekil 3.35 Ortak yaşanan konutlardan örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.) ..	63
Şekil 4.1 Mimarlık Dergisi sayılarından örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.)	67
Şekil 4.2 Konut teması ile yayınlanan sayılar (Mimarlık Dergisi).....	68
Şekil 4.3 Dergide yayınlanan ev projelerinden örnekler (Mimarlık Dergisi).....	69
Şekil 4.4 Konut, ev, gecekondü terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	71
Şekil 4.5 Köşk, konak, yalı, köy evi terimlerini içeren yazılar (Mimarlık Dergisi)	72
Şekil 4.6 Sayfiye, Tatil Köyü, Villa terimlerini içeren yazılar (Mimarlık Dergisi)	74
Şekil 4.7 İşçi Evi, Lojman, Misafirhane terimlerini içeren yazılar (Mimarlık Dergisi)	76
Şekil 4.8 Geride bırakılan konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	77
Şekil 4.9 Dergide yayınlanan apartman projelerinden örnekler (Mimarlık Dergisi).....	79
Şekil 4.10 Toplu Konut, TOKİ, Sosyal Konut terimlerini içeren örnekler (Mimarlık Dergisi).....	83
Şekil 4.11 Rezidans, kapalı site, loft terimleri içeren örnekler (Mimarlık Dergisi).....	85
Şekil 4.12 Apartman, Toplu Konut, TOKİ, Sosyal Konut, Kapalı Site, Rezidans, Loft terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)	86
Şekil 5.1 Terimlerin kullanım miktarları (Yazar tarafından üretilmiştir.).....	88
Şekil 5.2 Konut terminolojisinin yıllar içerisindeki değişimi (Yazar tarafından üretilmiştir.)	93

1931-2023 Yılları Arasında Türkiye'de Konut Terminolojisinin Arkitekt ve Mimarlık Dergileri Üzerinden Okunması

Gökçe ÇAKIR

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

İlk çağlardan beri barınma ihtiyacının karşılanması için üretilen konut, nüfusun artışıyla birlikte çözüm üretilmesi gereken bir alan haline gelmiştir. Konut üretimi, gündelik hayat ile birebir ilişkilidir. Tarih boyunca savaşların, kitlesel göçlerin, akımların mimarlık disiplini üzerindeki etkisiyle konut üretiminde kırılmalar yaşanmıştır. Endüstri Devrimi sonrası kırdan kente göç oranının artışı ile ortaya çıkan konut sorununa; sıra evler, işçi evleri, kira evleri, apartmanlar, lojmanlar, kooperatifler gibi farklı konut türleri ile çözüm aranmıştır. Ülkemizde 19. yüzyılın sonlarında çok katlı konut üretimine başlanmış, apartmanlar ortaya çıkmıştır. Ağırlıklı olarak müstakil konut üretimi, yerini çok katlı konut üretimine bırakmıştır. Gündelik yaşamın değişmesi, ekonomik, politik ve sosyal gelişmeler konut gereksinimlerini etkilemiş, konut türlerinde meydana gelen değişim yeni terminolojilerin oluşumunu beraberinde getirmiştir.

Değişen konut terminolojisini incelemek adına, Türkiye'nin ilk mimarlık dergisi Arkitekt'in 1931-1980 yılları arasında yayınlanan sayıları ve 1963'ten beri yayın

hayatına devam eden Mimarlık Dergisi'nin 1981-2023 yılları arasındaki sayıları taranmıştır. Konut konulu yazılar, projeler, haberler taranarak konut terminolojisinin değişimi okunmuştur. 1931 yılından 1950 yılına kadar çoğunlukla ev, villa, yalı köşk, apartman terimleri öne çıkarken, 1950-1980 yılları arasında ise tatil köyü, toplu konut, kooperatif terimlerinin sık kullanıldığı görülmüştür. Tarama sırasında elde edilen terimler kullanım yıllarına ve yoğunluklarına göre değerlendirilerek görseller üzerinde gösterilmiştir. Üretilen görseller ile konut terminolojisinin zamansal değişimi gözlenmiştir. Çalışmada, Türkiye'de konut terminolojisinin 92 yıllık süreçte geçirdiği değişimi Arkitekt ve Mimarlık dergileri üzerinden okumak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konut, Arkitekt Dergisi, Mimarlık Dergisi, Konut Terminolojisi

Investigation of Housing Terminology in Turkey Between 1931-2023 Through Arkitekt and Mimarlık Magazines

Gökçe ÇAKIR

Department of Architecture

Master of Science Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yasemen SAY ÖZER

Housing, which has been produced since ancient times to cater to dwelling, has become a problem that needs to be solved with the population increase. Housing production is closely related to everyday life. Throughout history, housing production has experienced disruptions due to the effects of wars, mass migrations and movements on the architecture. The housing problem that arose with the increase in the rate of migration from rural to urban areas after the Industrial Revolution; solutions have been sought with many different housing types such as row houses, workers' housing, rental houses, apartments, public housing and cooperatives. In our country, multi-storey housing production started at the end of the 19th century and apartment originated. Predominantly detached housing production has been replaced by multi-storey housing production. Changes in everyday life and economic, political and social developments have affected housing needs and brought about the formation of new terminologies.

To examine the changing housing terminology, the issues of Turkey's first architecture magazine, Arkitekt, published between 1931 and 1980, and the issues of Architecture Magazine, which has been published since 1963, between 1981 and 2023, were scanned. Articles, projects and news about housing were examined, and the change in housing terminology was read. While the terms

house, villa, waterside mansion and apartment were mostly prominent from 1931 to 1950, it was observed that the terms holiday village, mass housing and cooperative were frequently used between 1950 and 1980. The terms obtained during the scanning are evaluated according to their years of use and density and shown on the images. The temporal change of housing terminology was observed with the images produced. The study, it was aimed to read the change in housing terminology in Turkey in approximately 92 years through Arkitekt and Mimarlık magazines.

Keywords: Housing, Arkitekt Magazine, Mimarlık Magazine, Housing Terminology

1 GİRİŞ

1931 yılında yayın hayatına başlayan ve Türkiye'nin ilk mimarlık dergisi olma özelliğini taşıyan Arkitekt Dergisi, 1980 yılına dek yayınlanmıştır. Mimarlık Dergisi ise yayınlanmaya başladığı 1963 yılından itibaren günümüze dek yayın hayatını sürdürmektedir. Arkitekt Dergisi'nin 1931-1980 yılları arası taranmış, günümüze dek ulaşan Mimarlık Dergisi'nin ise 1980-2023 yılları arasındaki sayıları taranarak 92 yıllık bir zaman dilimi incelenmiştir. Konut terminolojisinin değişimi Arkitekt ve Mimarlık dergileri üzerinden okunarak ülkemizin Erken Cumhuriyet döneminden itibaren konut üretimine bakış açısı ortaya konmuştur. Arkitekt Dergisi, Mimarlık Dergisi ve konut üzerine yapılmış çalışmalar taranmıştır. Konut terminolojisi üzerine Arkitekt ve Mimarlık dergileri üzerinden inceleyen bir teze rastlanmamıştır. Konut terminolojisinin değişimini seçilen iki dergi üzerinden okumak anlamlı bulunmuştur.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Mimarlık disiplini toplumsal olaylar ile birebir ilişki içerisindedir. Bu sebeple yaşanan ekonomik, politik, sosyal, kültürel değişimler mimarlık üretimine de yansımaktadır. Bir dönemin içinde bulunduğu ortamı mimarlık üretimleri üzerinden okumak mümkündür. Bu okuma inşa edilen binalar üzerinden yapılabileceği gibi mimarlığın düşünsel kısmının bir ifade biçimi olan, basılı ve dijital kaynaklarda yer almış yazılar üzerinden de yapılabilir. Bu çalışmada, konut terminolojisindeki değişimin mimarlık dergileri üzerinden incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında Arkitekt ve Mimarlık dergilerinde konut üzerinde yazılmış yazılar incelenmiştir. Arkitekt Dergisi 1931-1980 yılları arasında yayınlanmıştır. Türkiye'de yayınlanmış ilk mimarlık dergisi olması özelliğiyle yaklaşık 50 yıllık bir zaman dilimine tanıklık etmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nden 1980'lere kadar konut üretimi farklı dönemlerin etkisinde kalarak değişiklik geçirmiştir. Mimarlık Dergisi ise 1963 yılından günümüze dek kesintisiz olarak yayınlanmaya devam etmiştir. 1960'lardan sonraki mimarlık ortamına günümüzde kadar tanıklık ederek 60 yıllık bir zaman diliminin verisini barındırmaktadır. Her iki derginin de

nitelikli bir arşive sahip olması yapılan araştırmanın veri toplama aşamasında katkı sağlamıştır.

Çalışma kapsamında, Arkitekt ve Mimarlık Dergisi'nde karşılaşılan konut terminolojisi incelenmiştir. Barınma eylemi düşünüldüğünde, dergide yer alan ana konut tipolojileri seçilerek tipolojilerin adlandırılmasında kullanılan terimler çalışmada ele alınmıştır. Terimlerin dergide kullanıldığı zaman aralığı, kullanım sıklığı, karşılık geldiği anlam araştırılmıştır. Her iki dergide de meslek insanları tarafından yazılan görüş yazıları ve paylaşılan projeler yayınlanmıştır. Çalışma, meslek insanlarının oluşturduğu terminolojiyi her iki dergi üzerinden inceler. Türkiye'de 1931-2023 yılları arasında farklı zaman aralıklarında farklı terimlerin öne çıktığı tespit edilmiştir. Dergilerde yayınlanan yazılar ile ülkenin mimarlık gündeminin odaklandığı konuların farklılaştığı gözlenmiştir. Yazılarda ele alınan konulardaki değişimlere bakılarak konut terminolojisinin geçirdiği değişim incelenmiştir.

1.2 Literatür Taraması

Çalışmanın ana odağında olan konut terminolojisini ele almak için konut kavramının tanımı ve literatürdeki yeri araştırılmıştır. Konutun tanımını yapmak için özellikle Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, Doğan Hasol'un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Ruşen Keleş'in Kentbilim Terimleri Sözlüğü ve TMMOB Yayınları Sözlüğü taranmıştır. Zehra Akdemir Aksoy'un 'Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi' başlıklı doktora tezi konut, ev ve ikametgâh kavramları arasındaki anlamsal farklılıkları anlamak için yol gösterici olmuştur. Konut sözcüğünün etimolojik kökeni araştırılırken İsmet Zeki Eyuboğlu'nun Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü'nden faydalanılmıştır.

Konut alanında önemli çalışmaları bulunan İlhan Tekeli, Yıldız Sey ve İhsan Bilgin'in çalışmaları sıkça başvuru kaynağı olmuştur. Dergiler ve mimarlık ilişkisini inceleyen tezler araştırıldığında Mimarlık alanında dergiler üzerine yazılmış 26 teze rastlanmıştır. Bu tezlerden 10 tanesi Arkitekt Dergisi'ne odaklanmış, 4 tanesi ise Mimarlık Dergisi hakkında yazılmıştır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1 Literatür taraması (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Arkitekt Dergisi yayınlanmaya başladığı 1931 yılından itibaren Türkiye’deki mimarlık ortamını belgeleyen önemli kaynaklardandır. TMMOB Mimarlar Odası 2010-2012 dönemi Anma Programı’nda, derginin kuruluşunda ve 50 yıl boyunca sürdürülmesinde önemli bir aktör olan Zeki Sayar’a yer vermiştir. Bu dönemde Arkitekt Dergisi arşivi dijital ortama aktarılabilir hale gelmiştir. 1931-1980 yılları arasında yayınlanan 380 sayı Mimarlar Odası tarafından dijital ortama aktarılmıştır.

Mimarlık Dergisi’nin 2001 yılında yayınlanan 300. sayısı Türkiye’de mimarlık dergilerine odaklanmıştır. Türkiye’de mimarlık mesleği dergilerinin geçmişini kavrama için bu kaynaktan yararlanılmıştır. Dergi içerisinde yer alan Elvan Altan Ergut tarafından yazılmış “Mimarlık Sürelî Yayınlarının Tarihsel Bağlamına Dair Bir Değerlendirme: Türkiye’nin İlk Mimarlık Dergileri ve Arkitekt” başlıklı makale Zeki Sayar’ın derginin kurulması ve yayın hayatına devam etmesi için gösterdiği çabayı aktarmıştır. Yekta Özgüven tarafından yazılmış ve 2020 yılında Tarih ve Gelecek Dergisi’nde yayınlanmış “Mimarlık Sürelî Yayınlarının Tarihsel Bağlamına Dair Bir Değerlendirme: Türkiye’nin İlk Mimarlık Dergileri ve Arkitekt” başlıklı makale diğer önemli kaynaklardan biri olmuştur.

Çalışmada ülkemizdeki en uzun soluklu mimarlık dergisi olması sebebiyle Mimarlık, konut terminolojisindeki değişimin araştırılması için nitelikli bir kaynak olarak görülmüştür. Derginin 50. yılı olan 2013 yılından itibaren ise, 1963

yılından beri yayımlanan tüm sayıların tam metin ve görsellerine ulaşılabilmekte; arama motoru ile taranabilmektedir. Çalışmada web sitesinde yer alan dijital arşivden faydalanılmıştır.

Çalışma için elde edilen verilerin büyük bir kısmını Arkitekt ve Mimarlık dergileri arşivi oluşturmaktadır. Her iki dergide de konut üzerine yazılmış makaleler ve paylaşılan konut projeleri incelenmiştir. Farklı dönemlerde kullanılan terminolojiler tespit edilmiştir. Alt başlıklarda bu terimler incelenerek kullanım sıklıkları paylaşılmıştır.

1.3 Yöntem

Çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nicel (quantitative) araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma, olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, sınanabilir ve sayısal olarak ifade edilebilecek şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür (Arslan, 2012).

Tezin ana kaynaklarını oluşturan Arkitekt Dergisi ve Mimarlık Dergisi arşivine internet üzerinden ulaşılmıştır. Dergilerin tüm sayıları tek tek taranarak, konut ve barınma ile ilgili olabilecek yazılar seçilmiş ve toplanmıştır. Seçilen yazılar incelenerek yazının yer aldığı dergi, yayınlandığı sayı, yılı, başlığı ve yazarı bir belgede toplanmıştır. Yazıların içerikleri hakkında alınan notlar belgeye eklenmiştir. İkinci aşamada her iki derginin tüm sayıları taranarak hazırlanan belgeye, yazılarda odaklanılan ana terimler eklenmiştir. Elde edilen veriler ile terimlerin kullanıldığı yılları ve kullanım yoğunluklarını gösteren tablolar oluşturulmuştur. Arkitekt ve Mimarlık Dergisi'nde rastlanan terimler kullanımlarına göre alt başlıklara ayrılarak veriler aktarılmıştır. Sonuç bölümünde tablolardaki veriler yorumlanarak konut terminolojisinin değişimi tartışılmıştır.

2

KONUT TERMİNOLOJİSİ VE KONUT ÜRETİMİ

Konut, mimarlık alanında üzerine oldukça konuşulan, tartışılan bir kavramdır. Bunun en önemli sebepleri arasında konutun dünyadaki yapı stoğunun yarısından fazlasını oluşturması (Architecture and Design: Australian Architecture Design, 2021) gösterilebilir. İnsanlık tarihi kadar köklü geçmişe sahip olan konut, kullanıcısı ile en yoğun ilişki kuran mekânlardan biridir. Günümüzde konaklama amacıyla kullanılan barınma birimine karşılık gelen konutun varlığı insanın oluşum tarihi kadar eski çağlara dayansa da kelime anlamı ve kullanımı itibarıyla değişim geçirmiştir.

İnsanın gelişmesiyle birlikte yuva nitelik değiştirmeye başlamış; insansı topluluklar döneminde, içgüdünün yönlendirmesinin ötesine geçen ve bir ölçüde biriken yaşam deneyimlerinin de etkisini taşıyan barınaklar ortaya çıkmış; insan toplumsallaşma yolundaki ilerlemesine paralel olarak bir yere yerleşirken, yalnızca korunma sorununun çözümlenmesiyle yetinmeyen barınaklar toplumsal ilişkileri sürdürme işlevini de yüklenmeye ve toplumsal anlamlar taşımaya başlamıştır (Tekeli, 1996a). İnsanın yaşama biçiminin değişimi ile birlikte konut kavramı da şekillenmiştir.

Avcı ve toplayıcı toplumlarda dış etkenlerden korunmak amacıyla sığınak arayan ilk insan, mağaraları ve ağaç kovuklarını barınak kullanmıştır. İnsan, 1 milyon yılı aşkın bir süre boyunca yaşamını avlanarak ve besin toplayarak sağlamış, aynı yerde sürekli olarak oturmadığından kalıcı barınak da yapmamıştır (Özdoğan, 1996). Göçebe toplumlar doğada buldukları malzemeler ile geçici konaklama birimleri üretmişlerdir. Bu geçici konaklama birimleri yerleşik bir düzenden çok kolayca değişebilen, farklı düzenlere uyum sağlayabilen bir düzenin parçasıdır. Çadır ve kulübe türü barınakların kullanıldığı bu dönemden sonra, gerçek köylerin çekirdeğini oluşturan konutun ortaya çıkması, başka bir deyişle “mimarlık”ın doğuşu, insanın yaşam ekonomisi adını verdiğimiz beslenme türünün değişmesi ile yakından ilgilidir. Konut olarak tanımladığımız kalıcı barınak ve yerleşik yaşam ancak, göç etmeden aynı yerde sürekli olarak besin elde edilebilecek bir düzen kurulduktan sonra ortaya çıkmıştır (Özdoğan, 1996). Yerleşik hayata

geçildiğinde uzun süreli konaklama ihtiyacını karşılayacak barınaklara ihtiyaç duyulmuştur. Yerleşik bir yaşam düzeninde geçilmesi ile konutta kullanılan malzemeler de farklılık göstermiştir. Taş, toprak, kerpiç gibi daha kalıcı ve sağlam malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. Barınaklar yerleşim yerinin özelliklerine uygun biçimde yerinde bulunan malzemeler kullanılarak basit birleşim ve inşaat teknikleri ile üretilmiştir.

Yaşama ve üretim biçimindeki bu önemli değişiklik barınma biçimini de etkilemiştir. Barınak dediğimiz ilkel insan konutunun, başlangıçta söz ettiğimiz sığınaklardan en büyük farkı; insanın kendisini doğa koşullarından korumak için bazı önlemler almaya başlamasıdır. İlhan Tekeli, konutun varlığını belirleyen koşulları; dış etkilere karşı belli ölçüde koruyuculuğu sağlarken belli bir özel alan oluşturması, insanlarca inşa edilmiş olması, belli bir sürekliliğinin bulunması, içinde bulunduğu toplulukla ilişkilerinde kararlılık sağlaması, başka bir deyişle adres oluşturması, içinde yaşayanlarca ve topluluğun öteki üyelerince anlam yüklenmesi olarak belirtmiştir (Tekeli, 1996a). Zaman içerisinde alet kullanımı, teknik ve teknolojinin gelişimi, kentlerin oluşumu, yaşayış biçiminin değişimi ile birlikte konut üretimi de biçimlenmiştir.

2.1 Konutun Kelime Anlamı ve Kökeni

Günümüz toplumunda bireyin barınma ihtiyacını karşıladığı, tek başına veya aile bireyleriyle sürekli olarak yaşadığı barınma birimini konut olarak adlandırmaktayız. Konut, bireyin temel ihtiyacı olan barınma gereksinimini karşılamak için kurduğu mekânsal olgu olarak açıklanabilir. Konut, toplumsal sistem içinde en küçük ölçekteki bir mekân planlama birimi olarak da yorumlanabilir (Acaroğlu, 1975). Konut kelimesinin sözlük anlamlarına bakacak olursak, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te konut “İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer; mesken, ikametgâh” olarak tanımlanmıştır. Konut kelimesi; ev, mesken, ikametgâh kelimeleri ile eş anlamlı kabul edilmiştir. Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde ise konut “Bir ya da birkaç ev halkının yaşaması için yapılmış, insan yaşamasının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma ve ayakyolu gibi temel gereksinme konularında kolaylıkları bulunan barınak.” (Keleş, 1980) Ruşen Keleş bir terim olarak konutu içinde gerçekleştirilecek eylemler ve karşılanacak ihtiyaçlar üzerinden

tanımlamış, bir tür barınak olarak açıklamıştır. Doğan Hasol, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde konutu "Bir veya daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, mesken, ikametgâh. Bkz. ev, gecekondü." (Hasol, 1979) olarak tanımlamıştır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Konut kelimesinin anlamları (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Çeşitli sözlüklerden alınan tanımlara bakıldığında konut sözcüğü dilimizde ikametgâh, ev, mesken, yuva sözcükleri ile eş anlamlı olarak görülmektedir. Bu kelimelerin taşıdıkları anlam bakımından birbirlerini kapsayacak veya karşılayacak benzerlikleri olmasının yanı sıra pratik kullanımdaki yerleri birbirinden ayrılmaktadır. Konut dilimizde terim olarak kullanılmaktadır. Gündelik hayatta kullanılan konuşma dilinde pek fazla yer bulmamaktadır. Çoğunlukla bilimsel bir ortamda veya ilgili alanda yapılan bir konuşmada kullanılmaktadır.

Konut terimi, bireyin hayatını sürdürdüğü ve ihtiyaçlarını karşıladığı yaşama birimi anlamında kullanılmaktadır. Nesnel bir anlam taşımaktadır. Türk dilinde, konuta dair deyimlere bakıldığında, kavramın içerdiği nesnellik daha da belirginlik kazanır. Konuta ilişkin gündelik deyimler, içinde pek de yaşam ibaresi belirtmeyen, nesnel ve tanımlı bir varlıkla ilgili ilişkileri, hakları ya da düzenlemeleri ifade eden, daha profesyonel düzeyde söylemler olmaktadır (Ersoy, 2002). Konut yasası, konut sorunu, konut kredisi vb. örnek olarak verilebilir. Ev sözcüğü ise gündelik dilde daha çok tercih edilmektedir. Nesnel bir tanımdan ziyade daha öznel bir ilişki bütünü tanımlar. Ev sözcüğünde türetilmiş çok

sayıda deyim de bulunmaktadır. Kişinin yalnızca yaşadığı yeri değil yaşadığı yer ve yaşadığı yer ile kurduğu ilişkinin bütününe ev sözcüğü karşılık gelmektedir.

İkametgâh sözcüğü ise Arapça kökenli ikamet sözcüğünden türemiştir. Arapça kökenli ikamet sözcüğü Farsça kökenli -gâh ekini almıştır. Türkçe kökenli barınma sözcüğüne karşılık gelen bu kelime ise bir eylemi tanımlamaktadır. İkametgâh dilimizde barınma eyleminin gerçekleştiği yer, uzun süre kalınan yer olarak da tanımlanabilir. Dilimizde ikametgâh, resmi işlerde kullanılan konut belgesi anlamında kullanılmaktadır. Etimolojik olarak ele alındığında konut teriminin sözcük kökeni ‘kon-mak’ fiili ile ilişkilendirilebilir. ‘Kon’ kökü öz Türkçe bir sözcüktür ve ‘kon-ak’, ‘kon-aklamak’ ve ‘kon-uk’ gibi sözcükler bu kökten türetilmişlerdir. Konmak “Bir yere yerleşmek, oturmaya başlamak ve bir yeri konak edinmek” anlamına gelmektedir (Ersoy, 2002).

Dil, bir kültürün ifade ve düşünce biçimini yansıtan bir araçtır. O dili konuşan toplumun yaşamı, kültürü, alışkanlıkları, düşünce sistemi hakkında bilgiler içerir. Barınma eylemi ise kültür, din, dil, ırk ayırt etmeksizin tüm insanlar için önemli ve temel eylemlerdendir. Her kültürün barınma anlayışında farklılıklar görülse de konut hemen her dilde karşılığını bulmuş bir kelimedir. Türkçe’de olduğu gibi bireyin yaşama birimi anlamına gelen birden çok kelime bulunmaktadır. Dilimizde olduğu gibi diğer dillerde de konut kelimesine karşılık gelen kelimeler arasında anlam ve kullanım farkları bulunmaktadır. Konut kelimesinin diğer dillerdeki karşılığına bakacak olursak; İngilizce’de house, home, dwelling, housing; Almanca’da behausung, aufenthalt, haus, domizil; Fransızca’da habitation, demeure, domicile, asile, couvert, logement, résidence; Arapça’da ise الإسكان (naksii’la), المنزل (liznam), مكان الإقامة (amaqii’la nakam), مسكن (naksum) kelimeleri kullanılmaktadır. Tıpkı Türkçe’de olduğu gibi örnek olarak gösterilen dillerde de bireyin yaşama birimi anlamına gelen birden çok sözcük bulunmaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Terimlerin yabancı dillerdeki karşılıkları (Yazar tarafından üretilmiştir.)

2.2 Türkiye’de Konut Üretimine Bakış

Yapı stoğunun yarısından fazlasını oluşturan ve insan yaşamı ile birebir ilişki içerisinde olan konut üretimi; tarihte yaşanan olaylardan etkilenmiş, tarihteki kırılma noktalarına paralel bir değişim göstermiştir. Konut üretiminin değişimini ele alırken en önemli kırılma noktalarından biri Endüstri Devrimi’dir. Sanayide kömür ve demirin hammadde olarak kullanılması ile makineleşmenin önünü açan Endüstri Devrimi; sosyal, ekonomik, kültürel değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Üretim biçimlerinin değişmesi, insan hayatını ve gündelik yaşamı da etkilemiştir. Endüstri Devrimi’nin bir diğer önemli sonucu kentlerde sanayi üretiminin artmasıyla kırdan kente göçün artmasıdır. Kent nüfusunun hızlı artışı, barınma sorununu ortaya çıkarmıştır.

Endüstri Devrimi’nin verdiği ivmeyle hızla büyüyen ve kalabalıklaşan Avrupa kentlerine paralel olarak 19. yüzyıl İstanbul’unda da büyük bir nüfus artışı görülmektedir (Yücel, 1996). Hızla kalabalıklaşan kentte büyük bir konut ihtiyacı ortaya çıkmaktaydı. Bu kadar çok konutun, o zamanki devlet yapısı ile gerçekleştirilebilmesi olanaksız görüldüğüne göre, göçmenlerin kredi ve arsa yardımı ile kendi konutlarını bireysel olarak yaptıkları anlaşılmaktadır (Sey, 1998, s. 273).

19. yüzyılda ilk olarak İngiltere’de inşa edilen ve Avrupa’da konut ihtiyacına bir alternatif olan ‘sıra ev’ tipolojisinin ülkemizde de örnekleri üretilmiştir. Sıra ev tipolojisinin İstanbul’da en bilinen örnekleri Beşiktaş Akaretler ve Surp Agop sıra evleridir. 1875 yılında Sarkis Balyan tarafından tasarlanan Akaretler Sıra Evleri

Osmanlı Devleti'nin ilk toplu konut projesi olarak sayılmaktadır. Akaretler Sıra Evleri, Batı'daki sıra işçi evleri ve kullanım modeli örnek alınarak üretilmiştir. 1890 yılında İstanbul'daki salgın hastalıklara yakalanan Ermeni Katolik cemaatini tedavi etmek amacıyla Elmadağ'da Surp Agop Hastanesi inşa edilmiştir. Hastaneye gelir sağlaması için bulunduğu parsel çevresine farklı dönemlerde sıra evler inşa edilmiştir. Kiraya verilen sıra evlerin geliri hastaneye harcanmaktadır. Bu evler, Surp Agop sıra evleri olarak anılmaktadır. Surp Agop, sıra evleri Taksim Elmadağ'da, İstanbul'un yoğun kentleşme ve değişim yaşadığı bir bölgede hale Surp Agop Vakfı'na ait bir yapı grubu olarak ayakta kalma çabası vermektedir (Çakmak, 2001).

Erken dönemde üretilmiş bir diğer toplu konut örneği ise 1922 yılında Mimar Kemaleddin tarafından tasarlanan Harikzedegân Apartmanlarıdır. 1918 yılında gerçekleşen İstanbul yangınında ahşap konutların yanmasının ardından afetzedeler için üretilmiş yangın konutlarıdır. Devlet tarafından afetzedeler için üretilen konut blokları olması sebebiyle Osmanlı Devleti'nin ilk sosyal konutları olarak sayılmaktadır. Yapımında betonarme tekniği kullanılması sebebiyle aynı zamanda ilk betonarme apartman olma özelliğini taşır. Harikzedegân konutları sadece betonarmenin kullanılması bakımından yenilik getirmiyor aynı zamanda 124 konut ve 25 dükkânın birden yapılması bakımından bir yenilik taşıyordu (Tekeli, 1996b).

Ülkemizde konut üretimi açısından önemli bir diğer kırılma noktası 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesi ve devlet yönetiminin değişmesidir. Yeni bir yönetim sistemine geçilmesi ile birlikte hemen her alanda yönetim ve sistem değişiklikleri gerçekleştirilmiş, yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yıllarca süren savaşların sonunda Osmanlı İmparatorluğu'ndan devraldığı modernleşme çabasını sürdürebilmek için kısıtlı kaynaklarıyla hedeflerine ulaşmaya çalışan Cumhuriyet yönetimi için ülkenin imarı birinci derece öncelikli konulardan biri olmuştur; ancak mevcut kaynaklar bu imar hamlesinin arzu edildiği gibi bir hızla yürütülebilmesine imkân sağlamaktan uzaktı. (Emiroğlu ve Ünsal, 2006) Cumhuriyet'in ilk yılları konut yapımı açısından bir durgunluk dönemi idi. Ancak bu durgunluk yeni konut yapımına ihtiyaç olmamasından değil, uzun yıllar savaşmış bir ülkenin sınırlı kaynaklarının daha öncelikli alanlarda kullanılması zorunluluğundan doğmaktaydı (Sey, 1998, s. 274). Cumhuriyet'in ilk yıllarında

başkent Ankara olarak belirlenmişti. Yeni başkentin planlanması inşa edilmesi gerekiyordu. Ankara’da inşa edilecek yönetim binalarının inşasının yanında, Ankara’ya taşınacak yönetici personel ve memurlar için de konut üretimi önem arz etmekteydi. 1930’larda konut gelişmesine öncülük eden kooperatifler Bahçelievler’de, Güvenevler’de, Kavaklıdere’de konutlar üretmişlerdir (Pulat, 1992). Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında konut yapımı devletin amaçlarından biri haline gelmişti. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarındaki hükümetler özellikle dar gelirliye yönelik konut ihtiyacının karşılanması konusunda oldukça iyi niyetli atılımlarda ve uygulamalarda bulunmuşlardır (Yürekli ve Alkışer, 2011). Özellikle memur, işçi ve köylü için konut projeleri üretilmiştir.

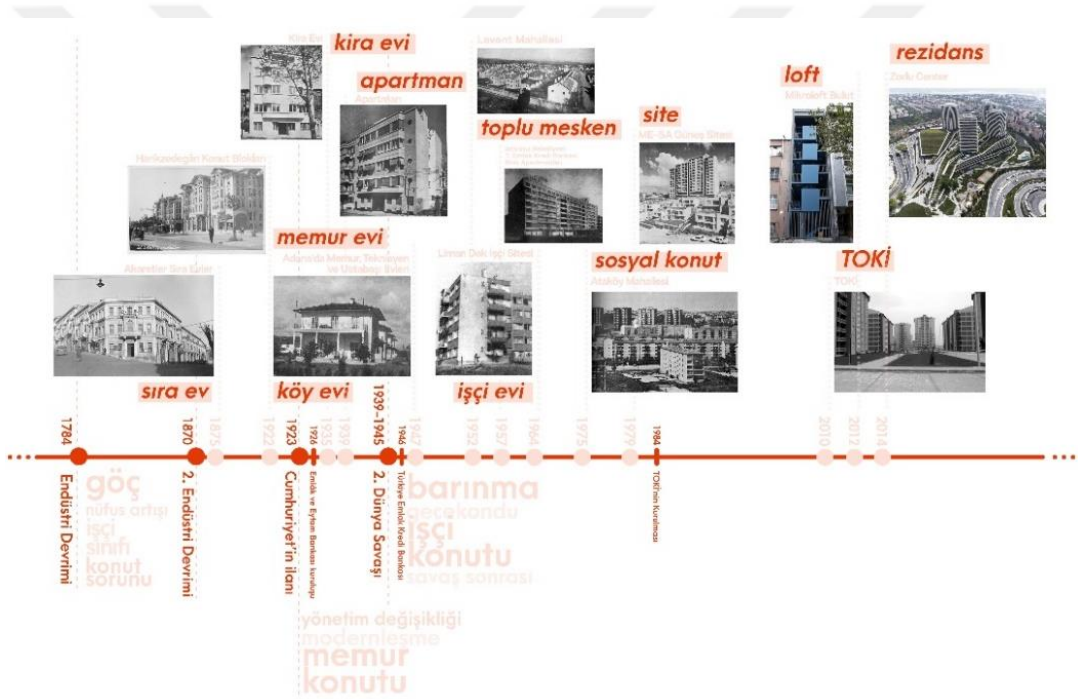
1945 yılına gelindiğinde ülkemizde konut üretiminde bir diğer kırılma noktası olarak İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası dönemin ekonomik ve politik ortamın etkileri gösterilmektedir. İhsan Bilgin, 1945 sonrası dönemin 19. yüzyılın başından beri süregelen modernleşme sürecinde bir dönüm noktası olduğunu belirtir (Bilgin, 1996, s. 481). II. Dünya Savaşı sonrası dönem, kapitalist sanayileşmenin ikinci kuşağına has araçlarla sanayileşme ve modernleşmenin, önceki dönemlerden daha etkin bir biçimde dünyaya yayıldığı ve nüfus ettiği bir zaman aralığı olmuştur (Bilgin, 1996). Bu dönemde savaş sonrası hızlı kalkınma amaçlanmış, kentleşme ile büyük kentlerde oluşan gecekondu bölgeleri nedeniyle konut sorununda ilgi, memur konutlarından işçi konutlarına ve gecekondulara kaymıştır (Pulat, 1992). Savaş sonrası kent nüfusunun artmasıyla birlikte konut sorunu ortaya çıkmıştır. Bu bunalım kendisini bir yandan kiraların çok yükselmesi, diğer yandan büyük kentlerin etrafında gecekondu kuşaklarının oluşması ile göstermiştir (Tekeli, 2012, s. 28). Ruşen Keleş, gecekonduyu ülkemizde İkinci Dünya Savaşı yılları içinde ortaya çıkmış toplumsal bir olay olarak tanımlar (Keleş, 2019, s. 371). Gecekonduyu, devletin kentleşme karşısında konut sorununa karşın üretemediği çözümü bireyin kendi imkanları ile çözdüğü bir tipoloji olarak tanımlamak mümkündür. Büyük kentlerde inşa edilen gecekondu, kent yerleşimlerinin plansız olarak gelişmesine yol açtı. Yeni gecekondu yapımını engellemek ve yapılanları yıkmak amacıyla 1948 ve 1953’te yasalar çıkarıldı, fakat hiçbirisi başarılı olamadı. Devletin, halkın konut sorununa sahip çıkamaması karşısında halk kendi sorununu çözmek için bu yola başvurmuştu (Sey, 1998, s. 285).

Devletin konut üretimi girişimlerinde önemli bir diğer adım da Emlak Kredi Bankası Kanunu'dur. Türkiye Emlak Kredi Bankası, 1980'lere değin, ülkemizde, konut denildiğinde akla ilk gelen devlet bankasıydı. 1926 yılında Emlâk ve Eytam Bankası adıyla kurulmuş, daha sonra, 1946'da adı ve statüsü değişmiştir. Bankanın başlıca görevi; konut sahibi olmayanlar için ucuz konut yaptırmak, bu amaçla, tutu (ipotek) karşılığında konut kredisi vermek, yapı yapıp satmak ve yapı gereçleri sanayii ve alım satımı ile uğraşmaktı (Keleş, 1993). 1946 yılında Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın amaçları, ucuz kredi sağlamak yanında konut üretip satmak, kooperatiflere destek olmak şeklinde yeniden belirlenmiştir (Pulat, 1992). Emlak Kredi Bankası'nın konut üretim faaliyetlerinin önemli örneklerinden biri kentsel ölçekte bir proje olan, tek evler ve çok katlı bloklardan oluşan Levent Mahallesi'dir. Levent Mahallesi ölçeği ve kurgusu itibariyle uydu kent özelliği göstermektedir. Ataköy Mahallesi ise etaplar halinde inşa edilmesi ve farklı nitelikte konut yerleşimleri içermesi sebebiyle bir diğer önemli örnektir. Günümüzde 11. kısıma kadar üretilmiştir ve kullanılmaya devam edilmektedir.

Büyük kentlerde 1950'lerde başlayıp, 1960 sonlarına kadar süren apartmanlaşma süreci, 1970'lerde çok daireli bloktan, büyük ölçekli konut üretimine doğru gelişmeye başlamıştır (Sey, 1998, s. 289). 1970'lerde inşaat teknolojilerinin de gelişmesiyle üretim hızlandı. İnşaat sürelerinin kısılması ile konut üretimi hızla devam etti. Bu dönemde yalnızca büyük şehirlerde değil, küçük şehirlerde de büyük ölçekli konut projeleri inşa edildi. Özel sektörün üretime katılmasını destekleyecek adımlar atılarak inşaat piyasası cazip hale getirildi. 1970'li yıllarda mimarlık yeniden ele alınmış ve ülke teknolojisinin olanaklarına uyarlanmıştır. Akan düz çatılar eğimli çatıya dönmüş, enerji tasarrufu için pencereler küçülmüş, ekonomik malzeme kullanılmış ve Bayındırlık Mimarisi ortaya çıkmıştır. Mimarlar arasında sosyal konulara olan ilgi artmış ve uluslararası üslubun dışında yeni bir mimarlık dili arama çabaları yoğunlaşmıştır (Yürekli ve Alkışer, 2011).

1980'lerden sonra konut üretiminde toplu konutlar öne çıkmıştır. Devlet, Toplu Konut Yasası ve yeni kredi mekanizmalarıyla büyük ölçekli üretimi teşvik etmiş, Toplu Konut İdaresi aracılığıyla da toplu konut üretiminde önceki dönemlerden farklı bir piyasa oluşturmuştur (Bilgin, 1996, s. 488). Devletin sağladığı krediler ile özel sektör toplu konut üretiminde aktif rol almıştır. İhsan Bilgin, Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'nin kurulumunu Cumhuriyet tarihinde konut piyasasına en etkin

müdahale olarak nitelendirmiştir (Bilgin, 1998, s. 266). Toplu Konut İdaresi zaman içerisinde yetkileri ve faaliyet alanı artan bir kurum haline gelmiş, ülkenin hemen her kentinde standart tip projelerde konut üretimleri gerçekleştirmiştir (Şekil 2.3). Fakat ne devlet ne de özel sektör tarafından yapılan üretimler ulaşılabilir konutu üretmemiştir. Düşük gelirli kesim için konut üretimi yetersiz kalmış, gecekonduların yerleşimlerinin önüne geçilememiştir. Özel sektörün girişi ile gecekonduların sahipleri için konut üretmekten çok araziden maksimum rantı sağlama odaklı olmuştur. Günümüzde kentler gitgide yoğun ve kalabalık bir hal almıştır. Konut üretimi ve konut alanlarındaki dönüşüm tüm hızıyla devam etse de konut sorunu şekil değiştirerek var olmaya devam etmektedir.

Şekil 2.3 Türkiye’de konut üretimine bakış (Yazar tarafından üretilmiştir.)

ARKİTEKT DERGİSİ'NDEN KONUT TERMİNOLOJİSİNİ OKUMAK

Dergiler fiziksel bir üretim halinde olan mimarlık pratiğinin aktarılmasında ve kaydedilmesinde önemli görev alırlar. Proje incelemeleri, haberler, reklamlar, farklı ülkelerden yapı örnekleri, görüş yazıları ile yayınlandıkları döneme tanıklık eden dergiler, tüm bu bakış açısının günümüze ulaşmasını sağlar. 1931 yılında Mimar adıyla yayın hayatına başlayan Arkitekt Dergisi 1980 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Dergi, Zeki Sayar, Abidin Mortaş ve Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun girişimiyle 1931 yılında kurulmuştur. Abidin Mortaş ve Abdullah Ziya Kozanoğlu derginin düzen ve baskı işlerini üstlenirken Zeki Sayar da mali işlerin yönetimini üstlenmiştir (Sayar, 1955a). Mimar Dergisi Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'nin alanında ilk dergisidir (Atıcı ve Burnak, 2021). Dergi kurulurken gerçekleşen toplantılarda derginin adı tartışılırken Zeki Sayar'ın önerisiyle yayın hayatına Mimar adı ile başlayan dergi harf devriminin ardında 1935'te Arkitekt adını almıştır.

3.1 Mimari Yayıncılık ve Arkitekt Dergisi

Arkitekt Dergisi'nin kurulduğu yıllarda Türkiye'de mimarlık alanındaki en büyük sorunlardan biri Türk mimarların mimarlık üretiminde yeteri kadar görünür olmamasıydı. Yeni kurulan Cumhuriyet'in idari yapılarının mimari proje işleri çoğunlukla yabancı mimarlara veriliyordu. Derginin 1931-1940 yılları arasında yayınlanmış sayılarında yayınlanan görüş yazılarında bu probleme sıklıkla değinilmiştir. İdari yapıların proje işlerinin yabancı mimarlara verilmesi ile Türk Mimarlar 1931-1940 arası dönemde kendilerini daha çok; ev, villa, köşk, yalı, çiftlik evi, köy evi, yazlık ev gibi müstakil ev tipolojilerinin tasarımında göstermekteydi. Zeki Sayar, Arkitekt Dergisi'nin doğduğu ortamı, derginin 1990 yılında yayınlanan 380 sayılı son sayısı için yazdığı "Arkitekt ile 50. Yıl" yazısında şu şekilde tarifler:

"1930'larda, genç Türkiye Cumhuriyeti başkenti Ankara'da ve ülkenin her tarafında geniş bir mimarlık faaliyeti vardı. Ancak, bu yoğun inşaa faaliyetine maalesef mimarlarımız çok kısıtlı bir şekilde katılabiliyor, buna karşılık önemli devlet yapıları davet edilen batılı yabancı mimarlara veriliyordu. Türk mimarları ne topluma, ne de resmî makamlara gereği

gibi tanıtılmamış olduklarından bu sonuç doğaldı. O yıllarda mimarlarımızın haklarını koruyacak ve onları tanıtacak meslekî bir 'kuruluş, seslerini duyuracak bir yayın organı da yoktu. Esasen, mimarlarımız bu işlerin üstesinden gelecek bir kadroya da sahip değillerdi. İşte, Arkitekt böyle bir ortamda D.G.S.A. 1928 yılı mezunlarından birkaç kişinin heyecanından doğdu diyebiliriz (Sayar, 1980a).”

Derginin asıl amacı Türk mimarlığını tanıtmak, ona eski saygınlığını kazandırarak, ülkenin mimarlık mukadderatına sahip çıkmasını sağlamaktı (Sayar, 1980a). Derginin sabit bir yazar kadrosu bulunmamaktaydı. Aktif olarak katkı koyan isimler bir sayıdan diğerine değişmekteydi. Fakat katkı koyan mimarlar genellikle tek seferlik bir katkıdan çok süreklilik içeren bir üretim halindeydiler. 1945’ten sonra İkinci Dünya Savaşı’ndan kaçarak ülkemize sığınan mimar ve eğitimciler de dergide yazmışlardır. Bruno Taut, Martin Wagner, G. Öelsner, Ernest Reuter gibi dünyaca tanınmış otoritelerin mimarlık hakkındaki görüş ve fikirlerini genç mimar kuşaklarına duyurmak fırsatı yakalanmıştır (Sayar, 1980a). Mimar ismiyle yayınlanmaya başlandığı 1931 yılından itibaren dergi, dönem mimarlarının mimarlığın kuram ve uygulamalarıyla ilgili duruş ve pozisyonlarını biçimlendirdikleri ve dolaşıma soktukları ortam olmuştur (Altan, 2015).

Şekil 3.1 Arkitekt Dergisi sayılarından örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Dergi içeriğinde; inşa edilmiş veya edilmemiş mimari projelerin fotoğraflar ve çizimler ile anlatıldığı yazılar, ülkenin mimari ortamına ve bu ortamı etkileyen mevcut koşullara dair görüş yazıları, mimar adreslerini ve iletişim bilgilerini içeren yazılar, proje yarışmaları duyuruları ve sonuçları, teknik bilgiler ve

hesaplamalar, haberler, başka ülkelerden mimari örnekler, ulusal ve uluslararası etkinlik duyuruları, reklamlar yer almaktadır (Şekil 3.1). Arkitekt Dergisi okuyucular için mimari gelişmelerin derlendiği bir yayın olmasının yanında dönemin mimarları arasında da bir haberleşme kaynağıydı. Mimarlar projelerini dergiye göndererek bilinirlik kazanıyordu. Derginin her sayısında haberler bölümü yer alıyor, mimarlık ve yapı üretimini etkileyecek gündem konularına yer veriliyordu. Arkitekt Dergisi mimarlık üzerine hem teori hem pratik alanından, birbirinden farklı konulara dair bilgiler içeren zengin bir veriye sahiptir. Reklamlar bölümü derginin her sayısında yer alan bir başka bölümdür. Bu bölümde yer alan reklamlar genellikle yapı malzemeleri üzerinedir. Yapı malzemelerinin tanıtımının yapılması mimarların projelerinde bu malzemeleri kullanmasına imkân yaratmıştır. Dergiye alınan reklamların dergi için önemli yanı ise derginin ayakta kalmasını sağlayan kaynağı oluşturmastır. 50 yıllık yaşamı boyunca sadece satış ve reklamla ayakta durmayı başarabilmesi ise ilginç gözüktür. Ancak, “Mimar/Arkitekt” ne kâr ne de zarar eden yapısıyla daha çok bir “kendi yağıyla kavrulma” başarısı ve özveri ürünü sayılmalıdır (Tanyeli, 2001).

1931 yılında Mimar adıyla yayınlanan dergi ilk üç yıl yayınlanan sayılarında ‘Aylık Mecmua’ açıklaması bulunmaktadır. 1934 yılının ilk sayısında ‘Aylık Yapı Sanatı, Şehircilik ve Tezyini Sanatlar Mecmuası’ açıklaması görülmektedir. 1935’te adının Arkitekt olarak değiştirilmesine karşın alt başlık bir önceki yıl yayınlanan sayılar ile aynıdır. Bu açıklama daha sonraki sayılarda Arapça kökenli kelimeler yerinde Türkçe kelimelerin getirilmesi ile ‘Aylık Yapı Sanatı, Şehircilik ve Dekoratif Sanatlar Dergisi’ olarak güncellenmiştir. 1945 yılındaki ilk sayıda ‘Mimarlık, Şehircilik ve Süsleme Sanatları Dergisi’ olarak değiştiği görülmektedir. 1951 yılında ‘Mimarlık, Şehircilik ve Belediyecilik’, 1964 yılında ‘Mimarlık, Şehircilik, Belediyecilik ve Turizm Dergisi’, 1966 yılında ‘Mimarlık, Şehircilik, Turizm Dergisi’ olarak değiştirilmiş ve son sayıya dek bu şekilde basılmıştır (Şekil 3.2). Derginin alt başlığındaki bu değişim içeriğe de yansımıştır. Arşivdeki sayılar incelendiğinde, 1950’li yıllardaki sayılarda kent sorunlarına ilişkin çözümlerin ve kamunun attığı adımların tartışıldığı yazıların arttığı gözlemlenmiştir. 1960’lı yıllarda Turizm kavramının açıklamaya eklenmesinin ardından turizm yerleşkeleri, tatil siteleri, oteller, turizm ve mimari ilişkisini odağına alan görüş yazılarının arttığı tespit edilmiştir.

Bu dergi gerçekten de, 1927 yılında kurulmuş olan Mimarlar Derneği ile birlikte, dönemin mimarlarının modern meslekleşme süreçlerinde işlev kazanan en önemli araçlardandır (İmamoğlu, 2016). 1940’larda, mimari yazın ortamına yeni mimarlık süreli yayınları da katılır. Ancak 1980’lere kadar, birbirinden farklı mimari anlayışları ve yaklaşımları savunan yaklaşık 15 mimarlık dergisi yayın hayatına başlamışsa da; bunlardan yalnızca birkaçı uzun süreli olabilmıştır (Özgüven, 2020).

“Tekrar ediyorum: Kendinizi adayacaksınız ve ısrarlı olacaksınız.”

Zeki Sayar (Sayar, 1979 aktaran Çinici, 2013)

Arkitekt Dergisi’nin 50 yıl boyunca yayınlanmasındaki en büyük faktör Zeki Sayar’ın derginin devam etmesi için gösterdiği bireysel çabadır. 1931’de Abidin Mortaş ve A. Ziya Kozanoğlu ile birlikte yayınlamaya başladıkları dergiyi, 1941’e kadar Mortaş ile, sonra yalnız olarak 1980 yılı sonuna kadar 50 yıl boyunca yayınladı (Altan, 2015). Derginin periyodu yıllar içerisinde değişmiştir. Her ay düzenli olarak yayınlanmaya başlayan dergi ilerleyen yıllarda üç ayda bir periyodunda yayınlanmıştır. Derginin bazı sayılarının birlikte yayınlandığı görülmüştür. Örneğin; 1953 yılında yayınlanan 255-256-257-258 sayılı dergiler dört sayı tek bir sayıda, 1954 yılında yayınlanan 273-274 sayıları iki sayı bir arada olarak yayınlanmıştır.

50 yıl boyunca Arkitekt Dergisi yayınlandığı dönemde ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, politik, sosyal durumun mimarlık disiplinine olan etkileri incelemek için önemli bir kaynaktır. Dergide mimari projelerin paylaşılmasının yanında, Haberler ve Duyurular bölümünde kent ve mimarlık ile ilgili gelişmelerin de yer aldığı görülmüştür. Paylaşılan görüş yazıları, mimarlığın güncel sorunlar ile ilişkisini takip edilebilir kılmıştır. 1980 yılında Türkiye’de yaşanan politik değişiklikler ve ekonomik belirsizlikler birçok alanı etkilediği gibi mimarlık yayıncılığını da etkilemiştir. Bu dönemde Arkitekt Dergisi de sonlanan dergilerden biri olmuştur. Dergi, 80 yılın sonunda 380 sayıya ulaşarak yayın hayatını tamamlamıştır.

Yıl	Derginin Adı	Derginin Alt Başlıkları
1931	MİMAR	Aylık Mecmua
1934	MİMAR	Aylık Yapı Sanatı, Şehircilik ve Tezyini Sanatlar Mecmuası
1935	ARKITEKT	Aylık Yapı Sanatı, Şehircilik ve Tezyini Sanatlar Mecmuası
1935	ARKITEKT	Aylık Yapı Sanatı, Şehircilik ve Dekoratif Sanatlar Dergisi
1945	ARKITEKT	Mimarlık, Şehircilik ve Süsleme Sanatları Dergisi
1951	ARKITEKT	Mimarlık, Şehircilik ve Belediyecilik
1964	ARKITEKT	Mimarlık, Şehircilik, Belediyecilik ve Turizm Dergisi
1966	ARKITEKT	Mimarlık, Şehircilik, Turizm Dergisi

Şekil 3.2 Arkitekt Dergisi'nin adı ve alt başlıklarının değişimi
(Yazar tarafından üretilmiştir.)

3.2 Arkitekt Dergisi'nde Konutun Ele Alınışı

Arkitekt Dergisi'nde konut sıkça ele alınana konulardan olmuştur. Arkitekt'in yayınlandığı 50 yılda 380 sayı basılmıştır. Derginin arşivinde bulunan tüm sayılar incelenerek konut ile ilgili yazılar taranmıştır. Yayınlanan 32 sayıda konut hakkında yazı paylaşılmamıştır. Geri kalan 348 sayıda yayınlanan 814 adet yazı taranarak kullanılan terminoloji incelenmiştir. Sıklıkla kullanılan terimler tespit edilmiş, alt bölümlerde dergide ele alındığı şekliyle incelenmiştir (Şekil 3.3).

1931-1940 yıllarında yayınlanan 120 sayının 10 sayısı dışındaki tüm sayılarda konut hakkında proje, görüş veya haber içeren yazılar yayınlanmıştır. 120 sayıda toplamda 346 yazı yazılmıştır. Bu yazılarda ev, villa, köşk, yalı, çiftlik evi, köy evi, yazlık ev, malikane, apartman, kira evi, küçük ev, işçi evi terimleri kullanılmıştır. Bu dönemde mimarların gönderdiği projeler derginin temel içeriğini oluşturmaktadır. 346 yazının 216 tanesi Türk Mimarların projelerinin tanıtıldığı yazılardır. Bu yazıların bir kısmı inşa edilmiş binalardan oluşurken bir kısmı henüz inşaatına başlanmamış yapılardır. Bunlar haricinde etüt amaçlı tasarlanmış ve yalnızca kağıt üzerinde kalmış projeler de paylaşılmıştır. Arkitekt Dergisi'nin kurulduğu yıllarda Türkiye'de mimarlık alanındaki en büyük sorunlardan biri Türk Mimarların mimarlık üretiminde yeteri kadar görünür olmamasıydı. Yeni kurulan Cumhuriyet'in idari yapılarının mimari proje işleri çoğunlukla yabancı mimarlara veriliyordu. Derginin 1931-1940 yılları arasında yayınlanmış sayılarında yayınlanan görüş yazılarında da bu probleme sıklıkla

değinilmiştir. Mimarlar tasarladıkları projeleri dergiye göndererek görünürlük sağlamaktadırlar. Dergi, seslerini duyurdukları ve projelerini paylaştıkları bir zemin haline gelmiştir. 1941-1950 döneminde yayınlanan sayılar incelendiğinde kira evi, villa, yalı örnekleri sıkça paylaşılmıştır. Bu yıllar arasında memur evleri, kooperatifler, yüzer ev, piyango evi, halk meskeni terimleri ile karşılaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle "mesken buhranı" görünür hale gelmiş, dergide sıkça tartışılmıştır.

1951-1960 yılları arasında apartman, lojman, villa, işçi evi, kooperatif terimleri görülmektedir. Mesken buhranının devam ederken devlet konut yapımında yetersiz kalmıştır. Bu sebeple halk, kendi imkanları dahilinde konut üretiminin yöntemlerini aramıştır. Gecekondu terimine bu dönemde rastlanmıştır. Halk mesken sorununa kendi çözümünü üretmek için gecekondu alanlarını oluşturmaya başlamıştır. Büyüyen mesken sorununa konut mahalleri inşa edilerek çözüm aranmıştır. Türkiye Emlâk Kredi Bankası'nın girişimi olan Ataköy ve Levent Mahalleleri derginin sayılarında detaylıca paylaşılmıştır. 1960 yılının sonlarına doğru site teriminin kullanılmaya başlanmış, 1961-1970 yıllarında site terimine dergide daha sık rastlanmıştır. Yalnızca konut siteleri değil, yazlık siteler de paylaşılmıştır. Lojman, işçi konutları, apartman, site, kooperatif terimleri bu periyotta sıkça gündeme gelen konulardır. Büyük kentlerdeki yapı stoğunun neredeyse yarısını oluşturan gecekondu sorunu üzerine tartışmaların devam etmekte olduğu görülmüştür.

1961-1970 yılları arasında yayınlanan sayılar incelendiğinde 39 sayı yayınlandığı görülmüştür. 5 sayı hariç yayınlanan 34 sayıda bulunan 124 yazıda konut teması görülmüştür. Dergiye gönderilen projeler villa, ev ve apartman ağırlıklıdır. Site, lojman, kooperatif gibi çok daireli konut projeleri görülmektedir. 1960 yılından sonra dergide turizm teması ön plana çıkmıştır. Yayınlanan projeler arasında yazın çalışanlarının kullanması için kurumlar tarafından inşa edilen dinlenme tesisi, sayfiye köyü, tatil köyü projeleri bulunmaktadır. Görüş yazılarında ve haberlerde konut sorunundan bahsedilmeye devam edilmektedir. Konut sorununu oluşturan ana etmen gecekondu sorunu olarak görülmektedir. Gitgide artan gecekondu bölgelerine bir çözüm aranmaktadır.

Dergideki yazıların terminolojik olarak dağılımı incelendiğinde 1961-1970 yılları arası dönemde turizm temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Turizme hizmet

etmesi için tasarlanmış tatil köyleri, dinlenme evleri, tatil siteleri projelerinin sayısı dergide artış göstermiştir. Arkitekt Dergisi'nin 1964 yılından itibaren alt başlığında yer alan Turizm Dergisi ibaresi ile birlikte turizm projeleri dergide daha sık yer almıştır.

1971-1980 yılları arasında yayınlanmış 40 sayı bulunmaktadır. Derginin son on yılında, 3 ayda 1 sayı olmak üzere, her yıl 4 sayı yayınlanmıştır. Yayınlanan 40 sayının 6 sayısında konut hakkında yayınlanmış yazıya rastlanmamıştır. 34 sayıda konut üzerine yazılmış 92 yazı yer almaktadır. 1971-1980 yılları arasında konut üzerine tartışmaların azaldığı görülmektedir. Apartman, villa ve site terimlerinin yanında lojman, misafırhane, kooperatif, toplu konut, sosyal konut terimler dergide yer almıştır. Turizmin değer kazandığı bu dönemde müstakıl yazlık konutlar haricinde yazlık sitelerinin de yer aldığı görülmüştür. Yazlık toplu konutlar ve sosyal konutların günümüzün yazlık sitelerinden farklı olduğu görülmüştür. Toplu konut projeleri haricinde şehir merkezindeki apartman projeleri ve sayfiye yerleşimlerindeki villa projeleri de paylaşılmıştır. Villa projelerinin iç mekânlarında da modern mobilyalar ve malzemeler kullanıldığı görülmektedir. Villa, yaz evi, hafta sonu evi tipolojilerinin yanında sahil sitesi ve tatil köyü projelerinin de yer aldığı görülmektedir. Apartmanlaşmanın artmasıyla birlikte apartmanların olumsuz etkilerini tartışan, kentin yapısal yoğunluğuna odaklanan görüş yazılarına dergide yer verilmiştir.

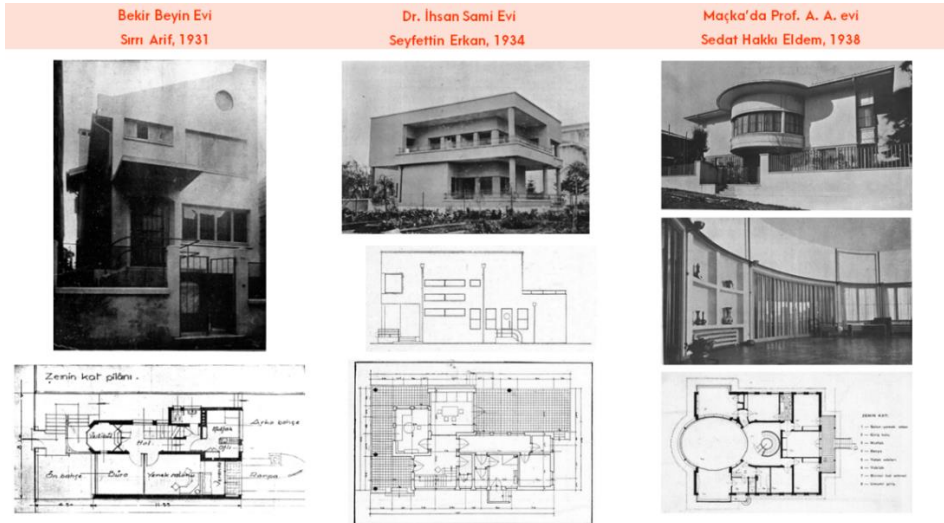
	Yayınlanan Sayı	Konut ile ilgili içerik bulunan sayı	Konut ile ilgili yazı
1931-1940	120	110	346
1941-1950	108	100	144
1951-1960	73	70	108
1961-1970	39	34	124
1971-1980	40	34	92
1931-1980	380	348	814

Şekil 3.3 Arkitekt Dergisi'nde yayınlanan sayıların istatistiği
(Yazar tarafından üretilmiştir.)

3.3 Sürekli Yaşanan Konutlar

Arkitekt Dergisi'nde rastlanan ev, mesken, gecekondü, yalı ve köy evi terimleri, Sürekli Yaşanan Konutlar başlığı altında ele alınmıştır. 1931-1980 yılları arasında yayınlanan sayılarda; ev terimi 271 yazıda, mesken terimi 91 yazıda, gecekondü terimi 11 yazıda, yalı terimi 14 yazıda, köy evi terimi ise 11 yazıda yer almıştır.

Ev terimi, 271 yazıda yer alması ile dergide en çok kullanılan terim olmuştur. Dergide paylaşılan projelerde kullanılan ev terimi çoğunlukla bahçe içerisinde yer alan ve tek bir aile için tasarlanmış, müstakil konutlar için kullanılmıştır. 1931-1940 yıllarında paylaşılan projelerde tasarlanan konutlar ev sahibinin adıyla isimlendirilmiştir. Bekir Bey'in Evi (Arif, 1931), Dr. İhsan Sami Evi (Erkan, 1931), Maçka'da Prof. A. A. Evi (Eldem, 1938) bu projelere örnektir. 1954 yılına dek bu şekilde adlandırılmış projelere rastlanmıştır. Bazı yazılarda ise yazının başlığından bilgi edinilememektedir. Ev Projesi, Bir Ev Projesi, Villa Projesi, Kira Evi farklı sayılarda sıklıkla tekrarlayan başlıklardır. 1930'larda paylaşılan projeler incelendiğinde mühendis, doktor, kimyager, avukat, baytar, muallim gibi evin sahibinin mesleğini de içeren isimlendirmelere rastlanmıştır. O dönemlerde yalnızca belli meslek gruplarından kişilerce müstakil, bahçeli ev tercih edildiği görülmektedir. Eğitim düzeyi ve ekonomik düzeyi belirli bir sınırın üstünde olan ev sahipleri, yine kendi alanında uzmanlaşmış mimarlardan ev ısmarlamaktadır (Şekil 3.4).

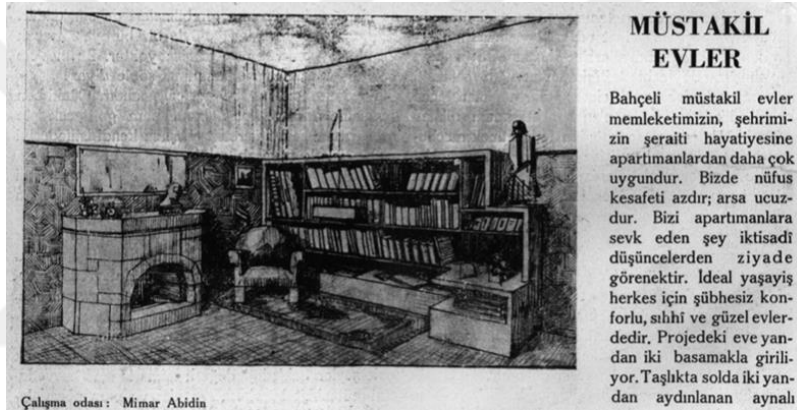

Şekil 3.4 Dergide yer alan ev projeleri (Arkitekt Dergisi)

Derginin 1931 yılında yayınlanan 2. sayıda “Müstakil Evler” başlıklı yazıda müstakil ev tanımı yapılmıştır.

“Bahçeli müstakil evler memleketimizin, şehrimizin şeraiti hayatiyesine apartmanlardan daha çok uygundur. Bizde nüfus kesafeti azdır; arsa ucuzdur. Bizi apartmanlara sevk eden şey iktisadî düşüncelerden ziyade görenektir. İdeal yaşayış herkes için şübhesiz konforlu, sıhhi ve güzel evlerdedir.” (İsimsiz, 1931)

Yazıda belirtildiği gibi o dönemde apartmanlar yerine müstakil evler desteklenmektedir. Kentlerin kalabalık olmaması ve arsaların herkes için yeterli görülmesi sebebiyle apartmanlara gerek olmadığı düşünülmektedir. Sağlıklı olan yaşam biçiminin bahçeli müstakil evlerde yaşamak olduğu savunulmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Müstakil Evler başlıklı yazı (İsimsiz, 1931)

Ailenin yaşantısına uygun olarak planlanan evler dış görünüşlerinde her ne kadar modern özellikler gösterse de planları bakımından geleneksel Türk Evi’nin özelliklerini içermektedir. Evlerin sofa barındırması örnek olarak gösterilebilir. Modernleşen Türkiye’de aileler kalabalık bir şekilde yaşamak yerine küçük aileler olarak yaşamaya başlamıştır. Bu sebeple evler modern aile yapısına uygun olarak çekirdek aile yaşantısına uygun olarak tasarlanmaktadır. Dış mekânda yatay pencereler, dairesel köşeler, geniş açıklıklar gibi modernizmin etkilerinin hissedildiği özellikler dikkat çekse de bu izlerin iç mekâna yansımaları zaman almıştır. 1931-1940 arasında yayınlanan sayılarda yer alan projelerde modern evlerin içlerinin geleneksel mobilyalar ile döşendiği görülmektedir.

İstanbul’da müstakil evlerin yoğun olarak inşa edildiği semtler Harbiye, Maçka, Kadıköy, Sarıyer, Laleli’dir. Erenköy, Suadiye, Kalamış’ta villa olarak

adlandırılmayan, kent merkezinin çeperinde konumlanan villaya göre daha mütevazı ve sade tasarıma sahip ev projelerine rastlanmıştır. İstanbul dışında, Ankara, İzmir, Eskişehir, Adana, Mersin, Hatay kentlerinde inşa edilmiş ev projelerinden örnekler yer almaktadır. 1931-1940 yılları arasında 147 sayıda, 1941-1950 yılları arasında 56 sayıda ev terimine rastlanmıştır. Ev projesi paylaşımlarının da gitgide azaldığı gözlemlenmiştir. 1961-1970 yılları arasında 11 yazıda, 1971-1980 yılları arasında 28 yazıda rastlanmıştır.

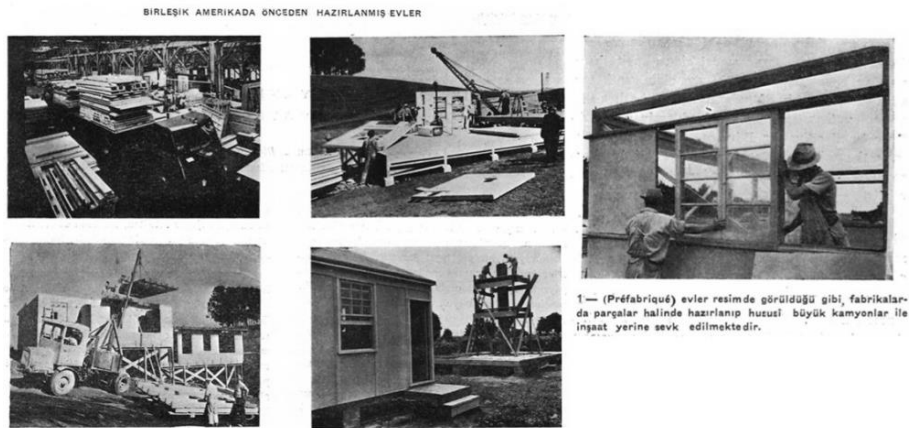
Ev, yalnızca projeleri adlandırmak için kullanılan bir kavram olmamıştır. Genel olarak barınma birimi anlamına gelen bir terim olarak görüş yazılarında yer almıştır. Teknik bilgi içeren yazılarda da müstakil, çok katlı, bahçe içerisinde gibi ayrıştırıcı özelliklerinden bağımsız olarak barınma birimi anlamına karşılık olarak kullanılmıştır. 1930’larda modernizm akımının etkileri Türkiye’de üretilen ev projelerinde de görülmüştür. Modern mimarinin tanıtımında popüler aile ve kadın dergileri çok önemli bir rol oynamıştır. Modern ev mekânı, hane verimliliği ve hijyen, modern hayat tarzları ve modern ev tasarımı hakkında resimli yazılar 1931’de çıkmaya başlayan mimarların mesleki dergisi Mimar’dan önce ilk kez bu dergilerde yayınlanmıştır. (Bozdoğan, 2020, s. 241). Bu dönemde ev, artık mimarlar tarafından tasarlanan bir yapı olmuştur. Türk tasarımcılar, önemli kamu binalarının ihalelerinin Avrupalı öğretmenlerine ve meslektaşlarına verilmesini eleştirmekle birlikte, mesken mimarisini asıl alanları olarak sahipleniyorlardı (Bozdoğan, 2020, s. 235). Mimarinin yalnızca büyük yapıları tasarlamaya hizmet etmediği, ev tasarlamada da önemli bir konu olduğu dergide yer alan yazılarda vurgulanmaktadır. Abidin Mortaş derginin 1936 yılında yayınlanan 61. sayısında yer alan “Evlerimiz” başlıklı yazıda bu durumu şöyle anlatır:

“Ev mevzuu bugünün en kuvvetli ve en ehemmiyetli meselelerinden biridir. Eskiden evlere lâzım gelen ehemmiyet verilmezdi. Ev mimarî bir mevzu değildi. Mimarlar cami, kilise, saray, banka, han gibi muazzam işlerle uğraşır, evleri ihmal ederlerdi. Bugünün mimarisi evlerle, dolayısıyla insanların en hakikî yasayışile yakından alâkalıdır.” (Mortaş, 1936)

1930’larda Arkitekt Dergisi’nde “Yeni Mimari” olarak anılan modernizm akımının diğer ülkelerdeki örnekleri paylaşarak yeni üslubun özellikleri tanımlanmıştır. Dergide Walter Gropius, Le Corbusier, Carl Fieger’in ev projelerinden örnekler verilerek modern mimarinin özellikleri paylaşılmıştır. Türkiye’de ev yaşantısını değiştirmeye başladığı bu dönemde, ‘kübik ev’ terimine

rastlanmıştır. Arkitekt Dergisi'nde modern mimarinin özellikleri tanıtılmaya ve tartışılmaya devam ederken 1930'ların sonlarına doğru ulusal bir üslup arayışının başladığı görülmektedir. 1939 yılında 99-100 numaralı sayıda "Kübik Yapı ve Konfor" başlıklı yazıda Behçet Ünsal'ın Ankara radyosunda Modern Mimarlık üzerine söyledikleri aktarılmıştır (Ünsal, 1939). Behçet Ünsal kübik bir evin dışarıdan alımlı olduğunu fakat iç mekânda alışlageldik konfordan uzak olduğunu, kutu şeklinde odaların kullanışsız olduğunu bir ev betimlemesi yaparak anlatır: "Bu kübiklik ve bu sözüm yabana konfor, güzel duygularımızı silip süpürmüş ve estetik terbiyemizi alt üst etmiştir."

Dergide 1940'lı yılların başlarında Türk Evi üzerine tartışmalar başladığı gözlemlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın etkileri 1940'lı yılların başında yayınlanan yazıların odağını değiştirmiştir. Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan konut sorunu dergide çokça yer almıştır. 1950'lere kadar tekil ev örneklerinden çok ucuz ev, portatif ev, standart ev gibi temalar öne çıkmıştır. Günler hatta saatler içerisinde kurulan fabrika üretimi evler oldukça ilgi çekmekte ve dergide paylaşılmaktadır. Hazır evlerin imalat süreçleri, paketlenmesi, istiflenerek taşınması ve saatler içerisinde kurulmasının detayları fotoğraflar ile paylaşılmıştır. 1943-1950 yılları arasında yayınlamış yazılar içerisinde, savaş sonrası Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan konut sorununu çözmek amacıyla üretilen prefabrike ve portatif konut üzerine yazılmış 14 yazı tespit edilmiştir. Portatif evlerin dünyada yaygınlaşması ile ülkemizdeki konut sorununa çözüm olarak portatif konut denemeleri gerçekleşmiştir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 Prefabrik evler (İsimsiz, 1944d)

Seneler içerisinde ülkenin gündemi ve bağlamı değişse de ev, her dönem dergide yer alan ve üzerine tartışılan bir konu olmuştur. Dergide yayınlanan çoğu yazıda ev terimi pratikte kullanılan ve mimari ürüne karşılık gelen konut terimi yerine kullanılırken, konutun teorik olarak ele alındığı yazılarda ev yerine mesken teriminin kullanıldığı görülmüştür.

Mesken terimi, tezin ‘Konut Kelime Anlamı ve Kökeni’ başlıklı bölümünde de açıklandığı üzere, dilimizde konut, ev kelimeleri ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Dergideki yazılar incelendiğinde, derginin yayınlandığı dönemde kullanılan mesken teriminin günümüzdeki konut teriminin karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Mesken terimine dergide yayınlanan 91 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılında 18 yazıda, 1941-1950 yılında 28 yazıda rastlanarak mesken teriminin kullanımının yıllar içerisinde arttığı gözlenmiştir. 1951-1960 yılları arası yayınlanan 38 yazı ile mesken terimine en sık rastlanan dönem olmuştur. Dergideki sayılarda 1960'lara kadar mesken teriminin daha sık kullanıldığı görülmüştür. 1961-1970 yılında 5 yazıda, 1971-1980 yılında 2 yazıda rastlanarak; terimin kullanımının git gide azaldığı tespit edilmiştir.

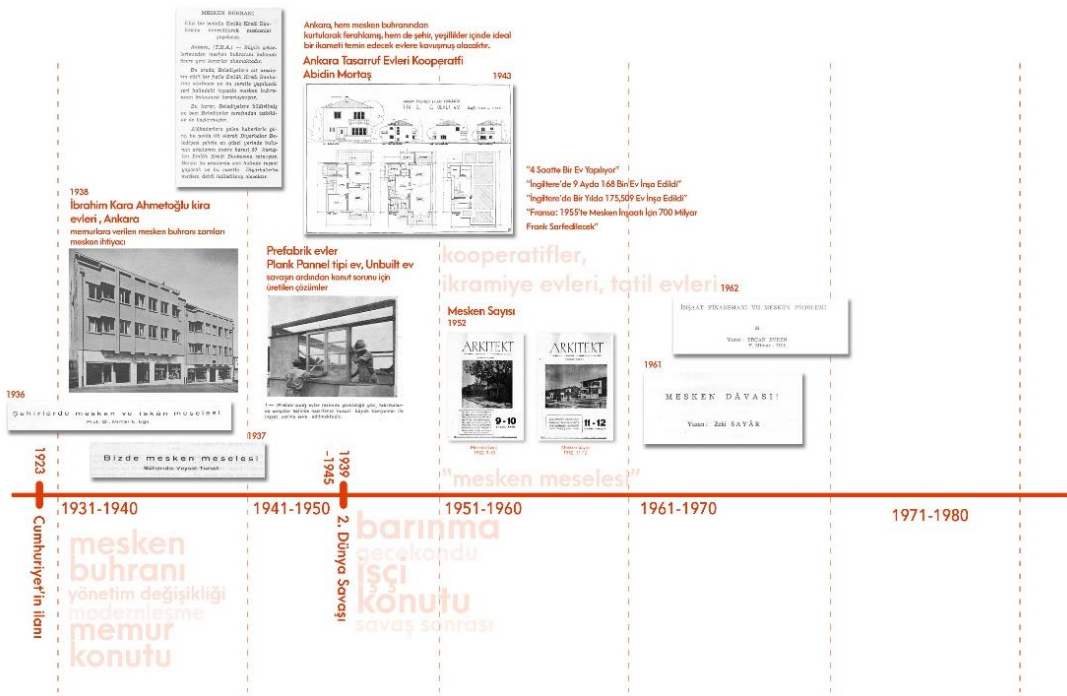
1931-1940 yılları arasında yayınlanan yazılar incelendiğinde dergide mesken teriminin çoğunlukla “mesken buhranını” konu alan yazılarda kullanıldığı görülmüştür. Cumhuriyet’in ilanından sonra büyük kentlerde yaşanan mesken buhranı Arkitekt Dergisi’nde ele alınmıştır. Mesken buhranına çözüm oluşturacak yöntemler tartışılmıştır. Avrupa’da yaşanan mesken buhranını çözmek için geliştirilen yöntemlere ve yaşanan gelişmelere, derginin “Haberler”, “Başka Memleketlerde Mimari” gibi bölümlerinde yer verilmiştir.

1941-1950 yılları arasındaki sayılarda “mesken buhranı” kavramına sıkça rastlanmıştır. 1944 yılına kadar olan sürede devlet memurlarının konut ihtiyacının yarattığı mesken buhranı dergide yayınlanan yazılara konu olmuştur (Şekil 3.7). Cumhuriyet’in ve yeni devletin inşa süreci devam ederken ülkenin birçok yerinde faaliyete geçen devlet kurumlarında görev alacak memurlar için ev inşa etme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle Ankara’nın nüfusu hızla artmış, ülkenin farklı bölgelerinden atanan memurlar için ikamet sorunu gündeme gelmiştir. Kentlerde bulunan konutlar hızlı nüfus artışı karşısında yetersiz kalmaktadır. Kentte bulunan mevcut konutların ise artan taleplerin ardından kira fiyatlarında artış gözlemlendiği dergide paylaşılmıştır.

Devletin memur evleri inşa etmesi ile bu soruna çözüm üretmesi gündeme gelmiştir. Türk İktisat Cemiyeti mesken buhranı karşısında alınması gereken önlemleri belirlemek üzere bir komisyon oluşturmuştur. Bu komisyonda mesken sayısını azaltacak faaliyetlerin durdurulması, her çeşit üstü kapalı yerlerin mesken haline getirilmesinin teşviki, boş arsalar üzerine muvakkat evler kurulması, şehirlerin civarında fakir halk için kerpiç evler ve barakalar yaptırılması, yeni binaların kira müdahalesine tâbi tutulması, ikinci kiracı alınmasının teşviki, geniş evlerde oturanlardan lüks vergisi alınması, evlerin mobilyalı olarak kiralanabilmesi salâhiyetlerinin tahdidi, mobilyalı meskenler kiralarn daha büyük tahdide tâbi tutulması, resmî dairelerin işgalindeki meskenlerin daha fazla istifade edilebilmesi, belediye mesken bürolarının kurulması, mesken tevziatının sıraya konulması kararları verilmiş ve dergide yayınlana yazıda açıklanmıştır (İsimsiz, 1944e).

1944-1945 yıllarında ise İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın sebep olduğu mesken buhranı yayınlanan yazılarda ele alınmıştır. Dergi, o dönemde dünyadaki mimari gelişmeleri aktaran bir kaynak görevini görmektedir. Amerika'da savaşın ardından konut sorununu çözmek için üretilen prefabrik evlerin detayları, kurulum için gereken işçi sayısı, kurulum süresi gibi bilgiler dergide paylaşılmıştır. İngiltere'de inşa edilen konutların özellikleri ve sayıları dergide paylaşılmıştır. Bombalanan şehirlerin yeniden inşasında izlenen yöntemlerin dergide yer alması ülkemizdeki mesken buhranına bir örnek oluşturması ümit edilerek değerlendirilmiş ve yakından takip edilmiştir.

Dergide yer aldığı haliyle “mesken meselesi” 1951-1960 yılları arasında yayınlanan sayılarda sıkça gündeme gelmiş, durum üzerine görüş bildirilerek tartışmalar yürütülmüş, mevcut mesken politikaları eleştirilmiştir. Bir yandan Avrupa ve Amerika'da savaş sonrası şehirlerin yeniden inşasının detayları paylaşılmış, yeni ve hızlı yapım sistemleri incelenmiştir. Derginin hemen her sayısında bulunan ‘Haberler’ bölümünde;, ‘İngiltere’de Bir Yılda 175,509 Ev İnşa Edildi’ (İsimsiz, 1951), ‘İngiltere’de 9 Ayda 168 Bin Ev İnşa Edildi’ (İsimsiz, 1952), ‘Fransa: 1955’te Mesken İnşaatı İçin 700 Milyar Frank Sarfedilecek’ (İsimsiz, 1955) başlıklı haberlere rastlanmıştır.

Şekil 3.7 Mesken buhranı (Yazar tarafından üretilmiştir.)

1952 yılında Eylül-Ekim sayısı ve Kasım-Aralık sayısı olmak üzere peş peşe iki sayı “Mesken Sayısı” olarak yayınlanmıştır. Bu sayılarda yeni kurulan konut mahalleleri, kooperatifler, ikramiye evleri, tatil evleri projeleri paylaşılmış, yayınlanan görüş yazılarında ise devletin mesken sorununa ürettiği mimari çözümler ve ekonomik girişimler değerlendirmiştir.

1961-1970 yılları arasında mesken terimini içeren 5 adet yazıya rastlanmıştır. 1961 yılında 305 numaralı sayıda Zeki Sayar tarafından “Mesken Davası!” başlıklı yazı derginin giriş yazısı olarak yayınlanmıştır (Sayar, 1961b). 306 numaralı sayıda yayınlanan Ercan Evren’in “İnşaat Finansmanı ve Mesken Problemi” başlıklı yazısında ekonomik yetersizliklerin mesken problemine etkisi tartışılmıştır (Evren, 1961).

1971-1980 yılları arasında 2 yazıda mesken terimine rastlanmıştır. 1974 yılında yayınlanan 353. sayıda Paris’te bir sergi kapsamında düzenlenen mesken yarışması çıktıları paylaşılmıştır. Prof. İsmail Hakkı Oygur sergi ziyareti sırasında elde ettiği bilgileri dergide paylaşarak okuyucular için faydalı olmasını amaçladığını belirtmiştir (Oygur, 1974). Mesken teriminin kullanımının yıllar içerisinde giderek azaldığı görülmüştür. Dergide mesken buhranı olarak yer alan konut sorunu, gecekondulu kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kent

merkezinde sağlıklı ve yeterli konuta sahip olamayan halk kent merkezinin sınır bölgelerinde kendi imkanları ile konut inşa etmişlerdir.

Gecekondu terimine dergide 11 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında gecekondu teriminin kullanılmadığı görülmüştür. 1941-1950 yılları arasında 1 yazıda, 1951-1960 ve 1961-1970 yılları arasında 4'er yazıda, 1971-1980 yılları arasında ise 2 yazıda kullanılmıştır. Gecekondu terimine ilk olarak 1948 yılında yayınlanan 193-194. sayıda yer alan ve Abidin Mortaş tarafından yazılan, "Memleketimizde Yapı ve İmar İşleri" başlıklı yazıda rastlanmıştır. Mortaş yazıda, mesken buhranının yarattığı sorunun büyüklüğünü şu sözler ile açıklamıştır:

"Buna mukabil ihtiyaç o kadar şiddetlidir ki, büyük tedbirler düşünüle dursun, halk başının çaresine bakmak üzere gecekondu evleri yapar, çatı, bodrum, garajlar bulup sıcağına, soğuğuna; rutubetine ve karanlığına bakmaz, sığınır, Bir taraftan da bazen lüzumlu, fakat ekseriya yersiz ve vakitsiz istimlâkler, şehre akınlar, müessese ve memuriyetlerin şehirden şehire nakli gibi âmiller mesken buhranını körükler durur." (Mortaş, 1948)

1950'lerin başlarında gecekondu sorunu sıklıkla gündeme gelmiş, gecekondu hakkındaki meclis tasarısı 1951 yılında yayınlanan 231-232. sayıda 'Haberler' bölümünde paylaşılmıştır. Artan kentleşme sonucu gecekondu sorununun daha çok tartışıldığı gözlenmiştir. 1955 yılında yayınlanan 280. sayıda Zeki Sayar tarafından yazılan "Belediyemizin Mesken Davasını Anlayışı!" başlıklı ön yazıda İkinci Dünya Savaşı'ndan beri bir sorun haline gelen gecekonducuların halkın ucuz konuta ulaşamamasından kaynaklandığını belirtir. Sayar'ın deyimiyle "vatandaşın başını sokacak asgarî ölçüde ve en basit şekilde ucuz meskenler" devlet tarafından sağlanmadığı için kentin çeşitli yerlerinde derme çatma malzemelerle üretilmiş gecekondu olduğunu vurgulamaktadır (Sayar, 1955b). Belediyenin çözüm olarak sunduğu yöntemleri eleştirmekte ve gecekondu sorununun aciliyetine vurgu yapmaktadır. 289. sayıda yayınlanan 'Haberler' arasında Ankara, İstanbul ve İzmir kentlerinde toplamda 90425 adet gecekondu olduğu ve bu gecekonducuların yıktırılacağı paylaşılmıştır. Yazıda sahip oldukları gecekonducuları yıkılacak vatandaşlar için uygun konutlar yaptırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (İsimsiz, 1957a).

1961-1970 yılları arasında gecekondu terimi dergide yer almaya devam etmiştir. 1965 yılında yayınlanan 319. sayıda üç büyük kentte bulunan gecekondu

hakkında istatistiki bilgi verilmiştir. Yazıda paylaşılan verilere göre; üç büyük şehrimizden İstanbul'da halkın takriben %25'i, Ankara'da %50'si, İzmir'de %20'si gecekondularda oturmaktadır (İsimsiz, 1965). Zeki Sayar 320. sayının ön yazısında gecekondular sorununu yeniden ele almıştır. Sosyal konut yapılarak gecekondular sorununun önüne geçilebileceğini savunmuştur. Devletin tüm gecekondular sahipleri için konut inşa etmesinin mümkün olmadığını aktarmıştır. Kendi evini inşa edenlere destek olmasıyla sorunun daha hızlı bir şekilde çözülebileceğini savunmuştur (Sayar, 1961a). 1967 yılında yayınlanan 327. sayıda "Türkiye'de Yerleşme Düzenlemesi" başlıklı yazıda Prag'da düzenlenen IX. Dünya Mimarlar Birliği Kongresi'nde (UIA) yapılan bildiride Türkiye'nin kırsal ve kentsel yerleşim özellikleri anlatılmıştır. Türkiye'de gecekondulara da değinilmiş, gecekondular yerleşimlerinin önlenmesi için yapılması gerekenler tartışılmıştır (İsimsiz, 1967b). 1969 yılında yayınlanan 333. sayıda yer alan "Haberler" bölümünde şehirlerde tespit edilen 400.000 gecekondunun 350.000'inin ıslah edilebileceğini, 50.000'inin yıkılarak yerine sosyal konut yapılacağı haberi yer almıştır (İsimsiz, 1969a). 1971-1980 yılları arasında 2 adet yazıda gecekondular terimine rastlanmıştır. Fakat bu tartışmaların benzer temalarda gerçekleştirildiği ve sorunun tam anlamıyla çözümlenmediği görülmüştür (Şekil 3.8).

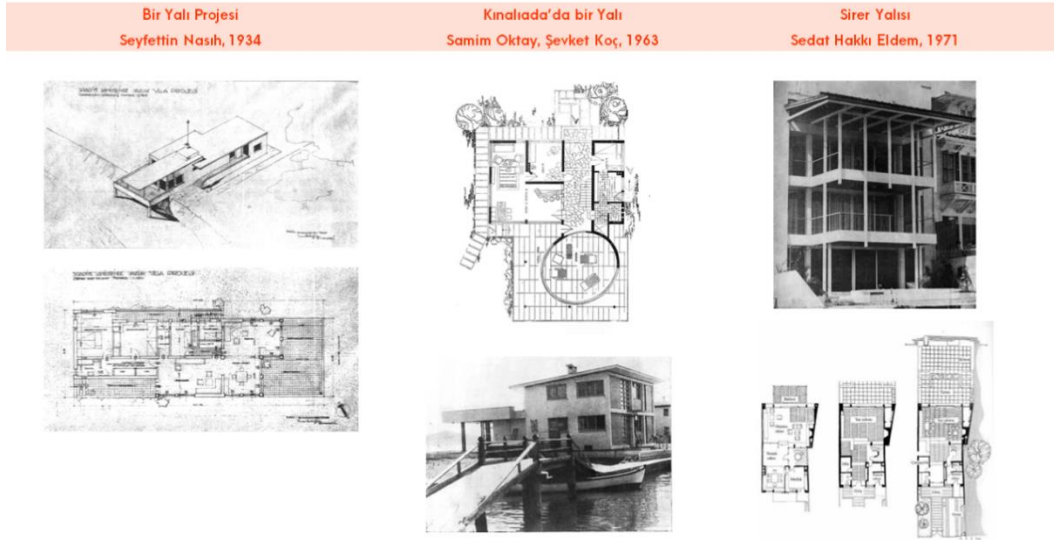
Şekil 3.8 Dergide yayınlanan gecekondular haberleri (Arkitekt Dergisi)

Yalı terimi 1931-1980 yılları arasında yayınlanan sayılarda 14 yazıda yer almıştır. 1931-1940 yılların arasında 6 yazıda, 1941-1950 yılları arasında 2 yazıda, 1951-1960 yılları arasında 1 yazıda, 1961-1970 yılları arasında 2 yazıda ve 1971-1980 yılları arasında ise 3 yazıda yalı terimi kullanıldığı tespit edilmiştir.

Su kenarında yer alan 2-3 katlı bir konut türü olan yalı, Rumca kökenli bir sözcüktür. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde yalı terimi “Su kıyısında yapılmış köşk, sahilhane.” (Hasol, 1979, s. 531) olarak tanımlanmıştır. Yalılar, İstanbul Boğazı'nın kıyılarında görülmektedir. Dergide yayınlanan yazılarda İstanbul'da tasarlanan yalı projelerinin çizimleri ve fotoğrafları paylaşılmıştır. Yeni tasarlanan projeler haricinde Boğaz'da yer alan yalılar da dergide paylaşılmıştır. Yazılarda tarihi niteliklere ve özgün detaylara sahip yalıların korunması gerektiği vurgulanmaktadır. Yalılar üzerine Sedat Hakkı Eldem'in çalışmaları dikkat çekmektedir. Eski eserlere dair çizimleri ve fotoğrafları paylaştığı ve korumaya dikkat çektiği yazılara ek olarak, mimarın kendi tasarladığı projeler de yayınlanmıştır. Eldem, inşa edilecek yeni yalıların eski yalıları örnek alarak tasarlanması gerektiğini savunmaktadır. 1944 yılında 151-152 sayısında yer alan “Boğaz İçinde Bir Yalı” projesinde Sedat Hakkı Eldem, Türk üslubunun küçük evlerden ziyade yalı gibi daha önemli konutlarda denenmesinin önemini vurgulamıştır (Eldem, 1944). Yalının planı eski köşk ve yalılarda görülen karniyarik olarak adlandırılan sofalı plan tipine sahiptir. Eldem bu plan tipini, hem Türk üslubunu temsil etmesi hem de Türk ailesinin yaşayış biçimine uyum sağlaması sebebiyle kullandığını açıklamıştır.

1934 yılında yayınlanan 37. sayıda yer alan “Bir Yalı Projesi” Mimar Seyfettin Nasih tarafından orta halli bir aile için Suadiye'de tasarlanmıştır (Şekil 3.9). Yapının deniz tarafında yer alan geniş terası, cephede kullanılan yatay bant pencereleri, geniş saçağı ve teras çatısı modern villa özelliklerini taşımaktadır (Nasih, 1934). Proje sahil kenarında yer alır. Başlıkta yalı, metnin içinde villa olarak anılmasının terminolojik bir karışıklıktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Dergide paylaşılan projelerde, eski yalıların çoğunlukla deniz kenarında yer aldığı yeni inşa edilen yalıların deniz cephesinde geri çekme yapılarak araziye yerleştirildiği görülmüştür. Örneğin 1963 yılında yayınlanan 312. sayıda yer alan “Kınalıada'da Bir Yalı” başlıklı yazıda paylaşılan yalı Samim Oktay ve Şevket Koç tarafından tasarlanmıştır. Modern bir yalı örneği olarak nitelendirilebilecek projede deniz tarafında bulunan oturma salonu oval olarak şekillendirilerek deniz ve yapı arasında bırakılan açık alanda konumlandırılmıştır (Oktay ve Koç, 1963). Oturma odasında sürgülü pencere sistemi kullanılarak oturma alanının istenildiği zaman geniş bir saçak ile korunan açık bir mekân haline getirilmesi sağlanmıştır.

1971 yılında 343. sayıda yayınlanan, Yeniköy’de yer alan ve tasarımı Sedat Hakkı Eldem’e ait olan Sirer Yalısı günümüzde ayaktaadır (Eldem, 1971). 1966 yılında, 322. sayıda paylaşılan Birleşmiş Mimarlar’ın tasarladığı Barlas Yalısı, dönemin bir diğer yalı örneğidir. Mimarlar, eski Boğaziçi yalıları gibi binayı deniz üzerine yapmaya imkân olmadığından, deniz içeriye alınarak su ile yakınlık sağlandığını aktarmıştır (İsimsiz, 1966). Yeniköy’de bulunan yalının dış mekânına bir havuz yapılarak su etkisi oturma odasına taşınmıştır. Sade bir dille tasarlanmış bir şömine ve çelik taşıyıcı sistemde ahşap basamaklı merdiven ise salonun diğer öğeleridir. Yalıların tipolojik bir özelliği olan kayıkhanelerin modern yalı örneklerinde de tasarıma eklendiği görülmüştür. Dergide yayınlanan son yalı projesinin 1979 yılında, 373. sayıda yer alan İlhan Arguvanlğıil tarafından tasarlanmış “Ayaydın Yalısı” olduğu görülmüştür (Arguvanlğıil, 1979).

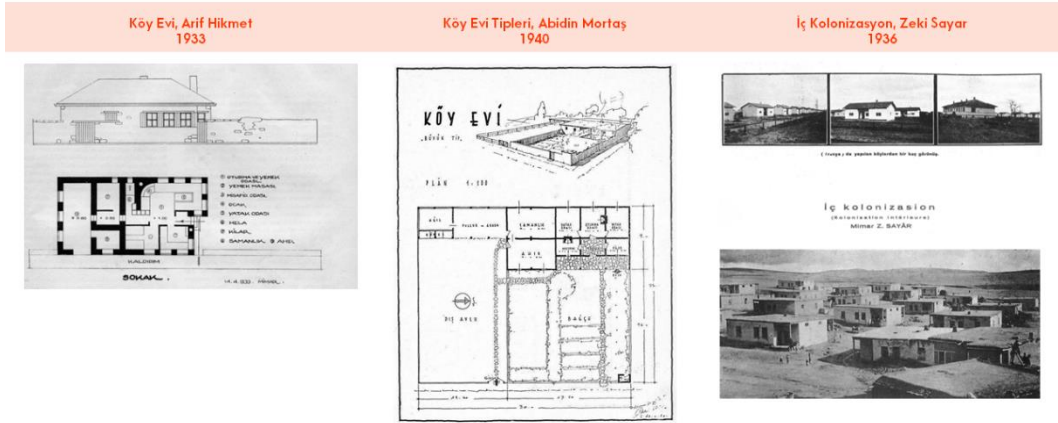

Şekil 3.9 Dergide yayınlanan yalı projelerinden örnekler (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi’nde köy evi terimi 11 adet yazıda yer almıştır. Dergide yayınlanan yazılar incelendiğinde 1930’larda köy evlerinin nasıl olması gerektiğinin tartışıldığı yazılar görülmektedir. Cumhuriyet’in ilanından sonra işgallerden zarar gören köylerin imarı tartışılan bir konu olmuştur. Köy planlamasının ve köy evi tasarımlarının eski köy yerleşimleri incelenerek bölgelere göre hazırlanması vurgulanmıştır.

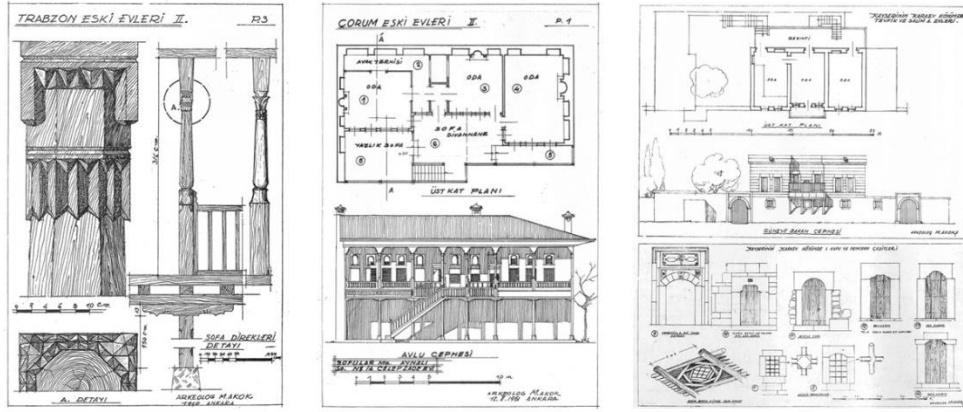
1935 yılında Trakya için bir köy evi yarışması açılmıştır. “Köy Evleri Proje Müsabakası” başlıklı yazıda seçilecek projede aranan özellikler; köylünün kendi inşa edebileceği malzeme ve teknik özelliklere sahip olması, ucuz olması, Trakya

iklimine ve yaşantısına uygun olması, kullanışlı olması ve Türk mimarisine hitap etmesi şeklinde sıralanmıştır (İsimsiz, 1935b). 1940 yılında 109-110. sayıda Abidin Mortaş tarafından köylere bir inceleme gezisi düzenlenerek köylünün yaşantısı incelenmiştir. Ardından Anadolu’da inşa edilmek için, büyük ve küçük olmak üzere iki köy evi projesi tasarlanmıştır (Mortaş, 1940). Bu evin öne çıkan özellikleri samanlık, kümes, ahır gibi birimlerinin yer almasıdır. Birimler bir avlu etrafında yerleştirilerek mahremiyet sağlanmıştır. Köylerin imarı 1931-1950 yılları arasında dergide yer alırken 1951-1960 yılları arasında terimine rastlanmamıştır. 1968 yılında yayınlanan 331. sayıda “Bir Köy Yerleşmesi Etüdü” başlıklı yazıda öğrenci çalışmaları paylaşılmıştır (Fındıkoğlu, 1968). 1960’lı yıllarda mimarlık okullarında köy evlerinin araştırma konusu olarak verilmesi köylerin ve köy evi inşasının dönemin önemli tartışma konularından biri olduğunu göstermektedir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 Dergide yayınlanan köy evi projelerinden örnekler (Arkitekt Dergisi)

1951-1960 yılları arasında önceki yıllara oranla tarihi yapılar üzerine çalışmalar artmıştır. Yayınlanan sayılarda sivil konut mimarisi üzerine çalışmalar bulunmaktadır. Arkeolog Mahmut Akok “Trabzon’un Eski Evleri” (Akok, 1951b), “Çorum’un Eski Evleri” (Akok, 1951a), “Çankırı’nın Eski Evleri” (Akok, 1953a), Köyde Yaşayan Mimari (Kayseri’nin Karaev Köyü Yapıları Üzerine Bir Etüd)” (Akok, 1953b) yazılarında sivil mimarinin örneklerini paylaşmış, detaylı çizimler ve rölöveler ile anlatmıştır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 Mahmut Akok'un 'Eski Ev' çizimleri (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi'nde en çok rastlanan terim ev olmuştur. 1931-1980 yılları arasında 271 yazıda yer alan ev terimi, 1931-1940 yılları arasında 147 yazıda kullanılmıştır. Derginin ilk 10 yılını tanımlayan zaman aralığında Türk mimarlar tarafından tasarlanan konut projeleri dergide yoğun olarak paylaşılmış, tasarlanan konutların adlandırılmasında ev teriminin kullanıldığı görülmüştür. İlerleyen yıllarda kullanımının giderek azaldığı görülmüştür. Mesken terimi ise dergide 91 sayıda kullanılmıştır. 1941-1950 ve 1951-1960 arasındaki yıllar mesken teriminin en sık kullanıldığı yıllar olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonra kentlerde başlayan konut sorunu sebebiyle mesken buhranı dergide sıkça tartışılmıştır. 1931-1940 yılları arasında kullanılmayan, 1941-1950 yılları arasında ilk kez kullanılan gecekond teriminin, 1951-1960 ve 1961-1970 yılları arasında kullanımı artmıştır. Yalı terimi 1931-1940 yılları arasında 6 yazıda yer almıştır. İlerleyen yıllarda yalı teriminin kullanımı azalmıştır. Köy evi terimi en çok 1931-1940 yılları arasında kullanılmıştır. Köy ev teriminin kullanımı giderek azalmıştır. 1951-1960 ve 1971-1980 yılları arasında köy evi terimine rastlanmamıştır (Şekil 3.12).

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1931-1980
Ev	147	56	29	11	28	271
Mesken	18	28	38	5	2	91
Gecekond	0	1	4	4	2	11
Yalı	6	2	1	2	3	14
Köy Evi	6	3	0	2	0	11

Şekil 3.12 Ev, Mesken, Gecekond, Yalı, Köy Evi terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)

3.4 Dönemsel Kullanımlı Konutlar

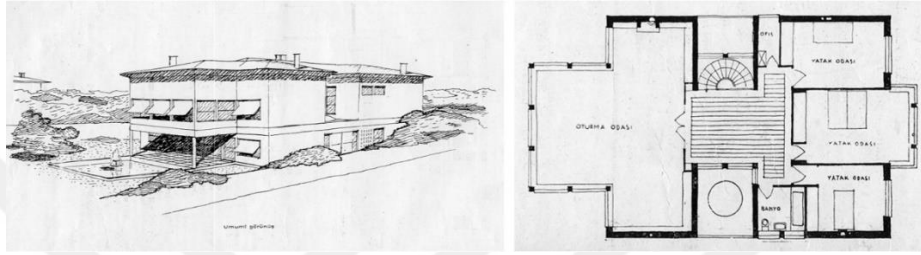
Arkitekt Dergisi'nde rastlanan villa, köşk, kasır, yaz evi, sahil evi, hafta sonu evi, dinlenme evi, yüzer ev, tatil köyü, kır evi, çiftlik evi terimleri 'Dönemsel Kullanımlı Konutlar' başlığı altında incelenmiştir. Terimler, kelime anlamlarının ve özelliklerinin benzerliği sebebiyle incelenmek ve tanımlanmak amacıyla bu bölümde birlikte ele alınmıştır.

Kent merkezinden uzakta, genellikle bahçe içerisinde konumlanan, yazları ve tatillerde kullanmak için inşa edilmiş 1 ya da 2 katlı müstakil evler **villa** olarak adlandırılmaktadır. Villa terimi İtalyanca kökenlidir. Doğan Hasol'un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde villa terimi; "köşk. Roma mimarisinde toprak sahibinin malikanesi, Rönesans'ta yazlık köşk, XIX. yüzyılda İngiltere'de varlıklı kişiler için çoğu kentlerin varoşlarında yapılan ayırık ev, günümüzde de küçük fakat zengince ayırık ev anlamına kullanılmıştır." olarak tanımlanmıştır (Hasol, 1979, s. 528). Villa teriminin Türkçe'de kullanılan köşk sözcüğüne karşılık olduğu belirtilmiştir.

Arkitekt Dergisi'nde villa projelerine sıklıkla rastlanmaktadır. 380 sayıda villa terimi içeren 80 yazı yer almaktadır. Bu yazıların 47 tanesi 1931-1940 arası dönemde yayınlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında yayınladığı kadar sık olarak yayınlanmasa da her dönemde villa tipolojisi hakkında yazılmış yazılara rastlanmıştır. 1941-1950 yıllarında ve 1951-1960 yıllarında 7'şer yazıda, 1961-1970 yıllarında 12 yazıda, 1971-1980 yılları arasında ise 7 yazıda villa teriminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

1930'larda üretilen konutlar apartmanlar veya villalardan ibaretti. İki konut tipolojisinden apartmanlar çok katlı ve kent içerisinde inşa edilen yapıları temsil ederken, villalar kent merkezinden uzakta çoğunlukla 1-2 katlı müstakil yapıları temsil etmektedir. Villa projelerinin çoğunlukla bahçe içerisinde yer alan ya da deniz, kır, dağ gibi doğal öğeleri içeren bir manzaraya sahip yapılar olduğu tespit edilmiştir. Dergide paylaşılan villa projeleri çoğunlukla İstanbul ve Ankara'da inşa edilen projelerdir. İstanbul ve Ankara haricinde İzmir, Bursa, Antakya'dan villa projeleri paylaşılmıştır. 1930'larda İstanbul'da inşa edilen villaların çoğunlukla Erenköy, Suadiye, Büyükaada, Yeniköy'de bulunmaktadır. Demiryolu hattı ve deniz hatlarının da gelişmesi ile İstanbul'un merkezine yakın fakat sayfiye

yeri karakterine sahip bölgeler ortaya çıkmaktaydı. Feneryolu, Suadiye, Moda sayfiye karakterine sahip semtlerdi. Kent merkezinin yıllar içerisinde genişlemesi, kentin kalabalıklaşması ile sayfiye bölgeleri değişmektedir. 1960’larda inşa edilen villaların Küçükyalı, Kartal, Tuzla’ya kadar ilerlediği görülmüştür. Yazlık ya da mevsimlik olarak tasarlanmış evlerin projeleri dergide yer almaktadır. Bu yazılarda çoğunlukla evin planları, fotoğrafları ve evin yapılış amacı ile bulunduğu konum oda sayısı gibi bilgileri paylaşan kısa bir tanıtım yazısı paylaşılmaktadır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Sofa bulunan villa örneği (Hakkı, 1933)

Dergide, 1931-1945 yılları arasında çok sayıda villa projesine yer verilmiştir (Şekil 3.14). Batı’dan inşa edilen modern villa örnekleri mimarları etkilemektedir. Batılılaşma ev içindeki yaşantıyı değiştirdiği gibi ev mimarisini de değiştirmektedir. Dergide yer alan villalar düz çatı, geniş teras, yatay vurgu, geometrik kütle formu, eğrisel köşeler gibi modern mimari özellikler içermektedir. İç mekânlarda ise modern iç mekânlar 1950’lerden sonra inşa edilen villa projelerinde görülmüştür. 1930’larda yayınlanan villalarda dış cephe ve kütlelerin modern özellikler taşıdığı, mobilyaların ise geleneksel tarzda olduğu görülmüştür. Dergide iç mekânların tasarımına odaklanan yazılar yer almaktadır. 1931 yılında yayınlanan 7. sayıda “Evlerimizin İçi” başlıklı yazıda Mimar Sedat Hakkı, Türk milletinin adetlerine ve yaşayışına uygun iç mekân tasarlamının öneminden bahsetmiştir. Türk geleneklerine uygun ev tasarlamının Türk mimarının görevi olduğunu vurgulamıştır. Yazıda örnek olarak hazırlanmış iç mekân tasarımlarının perspektiflerine yer verilmiştir (Hakkı, 1931). Villaların iç mekân tasarımlarının önem kazandığı görülmüştür. 1937 yılında yayınlanan 79. sayıda “Zamanımız Mimarlığın Morfolojik Analizi” başlıklı yazıda “Yeni Mimarlık” olarak adlandırılan modern mimarlık akımının özellikleri anlatılmıştır (Ünsal, 1937). Betonarme karkas sistem ile inşa edilen evlerde duvarların taşıyıcı görevi görmediği bu sebeple bölücü duvarların iç mekân tasarımında yeni bir

görünümüne sahip olduğu belirtilmiştir. Mies Van der Rohe'nin tasarımı olan iki iç mekân fotoğrafı örnek olarak paylaşılmıştır. Teras çatıya sahip bir villa örneği paylaşılarak eğimli çatıya sahip evler ile karşılaştırılmıştır.

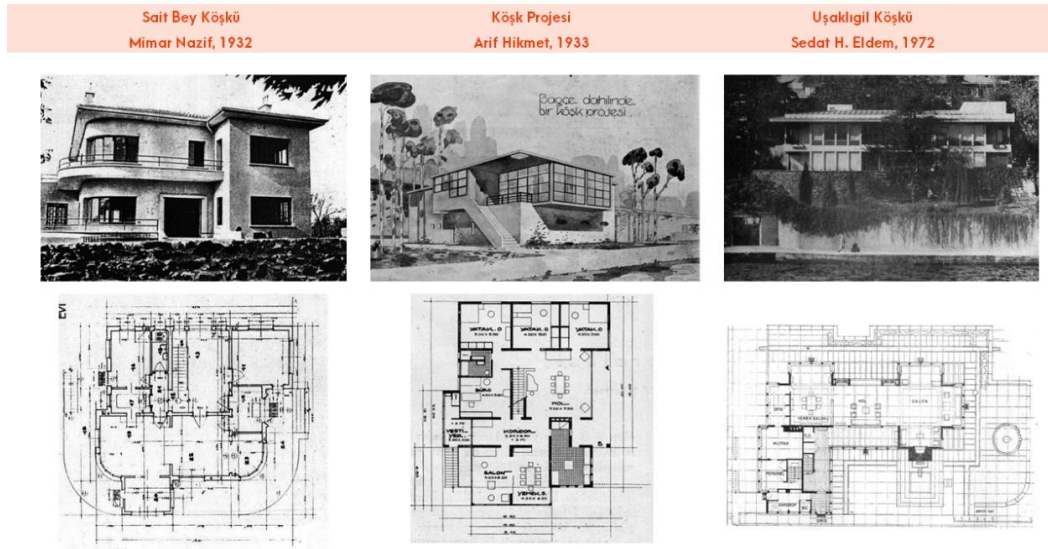
Dergide iç mekân yerine “enteriyör” kelimesi sıklıkla kullanılmıştır. 1974 yılında yayınlanan 354. sayıda “Boğaziçi’nde Bir Villa” başlıklı yazıda paylaşılan, Mimar Emin Necip Uzman tasarımı villanın iç mekânı modern iç mekân örneği olarak gösterilebilir. Geniş ve aydınlık mekânlar, modern mobilyalar ile dekore edilmiştir. Merdivenler tasarımının da modern villa iç mekânında önemli bir öge olarak ele alındığı görülmüştür (Uzman, 1974). 1959 yılında yayınlanan 525. sayıda Profesör Hans Volkart’ın verdiği konferans, Doç. Sabri Oran tarafından tercüme edilerek “Dünün, Bugünün ve Yarının İkamet Şekilleri” başlıklı yazıda yayınlanmıştır. Volkart konferansta ev mimarisinin günümüz koşullarına uygun şekilde değiştiğini ve villa tipolojisinin yavaş yavaş ortadan kaybolduğunu anlatmış günümüzün mesken tipolojisinin nasıl olması gerektiğini tanımlamıştır (Volkart ve Oran, 1959). 1961-1980 yılları arasında paylaşılan modern mimari özelliklerini taşıyan villa projelerinin paylaşıldığı görülmüştür. 1980 yılında yayınlanan “Villa Mimari Proje Yarışması” başlıklı yazıda Arap Yarımadası’nda inşa edilecek villalar için açılan mimari proje yarışmasında ödül kazanan projeler paylaşılmıştır (Kırımlı ve Giray, 1980).

Şekil 3.14 Dergide paylaşılan villa örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi'nde dönemsel kullanıma sahip olan köşk terimine rastlanmıştır. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde köşk, “açıklık yerde, bahçe içinde yapılmış, çoğu yazın kullanılan süslü ev, villa” olarak tanımlanmıştır. Köşk tanımında yer alan süslü ev tanımının, köşklerin dış cephelerinde çoğunlukla ahşap işçiliği süsleme elemanları sebebiyle eklendiği düşünülmektedir. Köşk terimine 1931-1940 yılları arasında 7 yazıda, 1941-1950 yılları arasında 3 sayıda yer almıştır. 1951-1960 yılları arasında yayınlanan yazılarda köşk terimine rastlanmamıştır. 1961-1970 yılları arasında 1 yazıda, 1971-1980 yılları arasında 2 yazıda rastlanmıştır. 380 sayıda köşk terimi içeren 13 yazı yayınlanmıştır.

Dergide yayınlanan yazılar incelendiğinde köşk teriminin en sık yer aldığı 1931-1940 yılları arasında projeler paylaşıldığı görülmüştür. Paylaşılan projelerden bazıları; “İsmail Hakkı B. Köşkü” (Rüstem, 1932), “Sait Bey Köşkü” (Nazif, 1933), “Uşaklıgil Köşkü” (Arkan ve Adaş, 1971) örnek gösterilebilir (Şekil 3.15). Bazı yazılarda köşk terimi yerine ev ve villa terimlerinin kullanıldığı görülmüştür. Dergide yayınlanan köşklerin ortak özellikleri; genellikle iki kattan oluşması ve büyük bir bahçe içerisinde yer almasıdır. Köşk projeleri, inşa edildikleri dönemin tasarım anlayışına uygun özellikler taşımaktadır. Eski eser olarak nitelendirilebilecek, tarihi değere sahip köşk yapıları da dergide paylaşılmıştır.

Şekil 3.15 Dergide paylaşılan köşk örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Kasır dergide yer alan terimlerden biridir. Arapça kökenli bir sözcük olan kasır, savunmalı hükümdar sarayı (şato) veya büyük köşk (Hasol, 1979, s. 266) olarak tanımlanmıştır. Dergide kasır terimine 1931-1960 yılları arasında rastlanmamıştır. 1961-1970 ve 1971-1980 yılları arasında birer yazıda olmak üzere, toplamda 2 yazıda kullanıldığı görülmüştür. Kasır terimi; 1933 yılında yayınlanan ve Bakırköy’de yer alan Siyaveş Paşa Kasrı’nın korunması gerektiğini vurgulayan “Siyaveş Paşa Kasrı” başlıklı yazıda (Altan, 1935) ve 1975 yılında Sedat Hakkı Eldem’in kitabını tanıtan “Köşkler ve Kasırlar” başlıklı yazıda kullanılmıştır (Eldem, 1975). Kasır teriminin dergide koruma temalı yazılarda yer aldığı görülmüştür.

Arkitekt Dergisi’nde yayınlanan yazılarda sayfiye, yazlık ev, yaz evi, sahil evi, dinlenme evi, hafta sonu evi terimlerine rastlanmıştır. Farklı terimler ile adlandırılan yapıların benzer özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Ev ve villa olarak adlandırılan projelerden bazılarının da sayfiye evi karakterine uygun olarak tasarlandığı, dergide paylaşılırken yazının başlığında ev veya villa olarak adlandırıldığı gözlenmiştir.

380 sayıda 57 yazı incelendiğinde yaz evi, yazlık ev, sayfiye, sahil evi, tatil köyü, turistik köy, sayfiye köyü, yüzen ev, yüzer ev, hafta sonu evi, tatil evi, tatil, sahil sitesi, dinlenme evi olmak üzere 9 farklı terimin öne çıktığı görülmüştür. Bu terimlerden tekil konutları tanımlayan yaz evi/ yazlık ev, yüzen ev/ yüzer ev, hafta sonu evi, tatil evi örnekleri süreç içerisinde giderek azalmıştır. 1961-1970 yılları arasında ilk kez rastlanan tatil köyü, turistik köy, sayfiye köyü, tatil sitesi, sahil sitesi terimlerinin, bu periyottan sonra kullanım sıklığının arttığı görülmüştür.

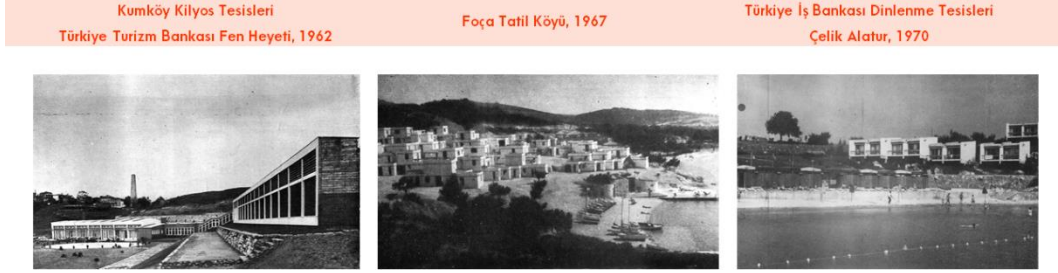
Dergide sayfiye terimine 14 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında 5 yazıda yer alan sayfiye teriminin kullanımı giderek azalmıştır 1971-1980 yılları arasında sayfiye terimine rastlanmamıştır. Arapça kökenli bir kelime olan sayfiye, yaz mevsimini geçirmek için gidilen yer veya ev (TDK) anlamına gelmektedir. Sayfiye yerleşimlerinin varlığı oldukça eskiye dayanmaktadır ve farklı coğrafyalarda örneklerine rastlanmaktadır. Mevsimlik olarak kullanılan, belirli bir dönem konaklanan sayfiye yerleşimleri ülkemizde de kıyı kesimlerde ve kırsal kesimlerde görülmüştür. 1950’lere kadar İstanbul’da Kalamış, Suadiye, Caddebostan, Küçükyalı, Yeşilköy önde gelen sayfiye semtleridir. Dergide yer alan sayfiye projelerinin denizle, doğayla ilişkili, 1 ya da 2 katlı, genellikle teras

kullanımı olan, bahçe içerisinde yer alan yapılar olduğu görülmüştür. 1950'lerden sonra ise Pendik, Ataköy semtlerinde de sayfiye evleri inşa edilmiştir. Ulaşım sistemlerinin gelişmesi insanların farklı ülkeleri ve farklı kültürleri keşfetmesini kolaylaştırmıştır. Turizm hareketi 1960'lardan sonra hızlanmasının ardından ülkemizde uygulanan turizm teşvikleri ile ülke içi turizm hareket kazanmıştır.

Dergide 1960'lardan sonra site yerleşimi olarak planlanan Turistik Köy, Sahil Sitesi, Yazlık Sitesi gibi birden fazla konutu içeren büyük ölçekli sayfiye yerleşkeleri artmıştır. 1961 yılında 301 numaralı sayıda yayınlanan "Yeni Doğan Bir Sayfiye Yeri 'Sedef Adası'" başlıklı yazıda 1956 yılında başlanan çalışmalar ile yeni bir sayfiye yeri haline gelen Sedef Adası'nda bir kısmı inşa edilen yazlık evlerin projeleri ve detayları paylaşılmıştır (Eroğan, 1961). Yazlık evler, arsa sahiplerinin kendi aralarında kurduğu kooperatif ile inşa edilmeye başlanmıştır. Dergide paylaşılan sayfiye evi projeleri incelendiğinde şehirler arası ulaşım imkanlarının artmasıyla ve hızlanmasıyla İstanbul merkezinden uzak sayfiye yerlerinin arttığı görülmektedir. Merkeze yakın fakat kentin sınırlarında yer alan Kilyos, Selimpaşa ile birlikte Foça, Kuşadası, Bodrum, Mersin gibi Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde bulunan sayfiye yerleşimlerinde yer alan projeler de dergide yer almıştır. 1963 yılında yayınlanan 311 numaralı sayıda yer alan Haberler bölümünde yer alan bir haberde, Türkiye'nin ilk turistik köyünün Kuşadası'nda kurulduğu bilgisi verilmiştir (İsimsiz, 1963). Haberin devamında 600 kişilik bir sitenin bir sonraki yıl kurulmuş olacağı ve turistik köyün villa tarzı evler ve çadır kampı alanını barındıracağı paylaşılmıştır. 1960'lı yıllardan sonra sayfiye evi kültürünün değiştiği gözlemlenmiştir.

1961-1970 yılları arasında Dinlenme Evi terimiyle yayınlanan ve çeşitli kurumlarca çalışanlarının yazın tatil isteklerini karşılamaları amacıyla inşa edilmiş tesis projelerinin paylaşıldığı görülmektedir. Türkiye Turizm Bankası tarafından çalışanları için inşa edilmiş "Kumköy Kilyos Tesisleri" (İsimsiz, 1962), Emekli Sandığı tarafından inşa edilmiş "Foça Tatil Köyü" (İsimsiz, 1967a), "Türkiye İş Bankası Dinlenme Tesisleri" (Alatur, 1970) projeleri dergide yer alan projelerdendir (Şekil 3.16). Kurumlar tarafından inşa edilen tesislerin amacı çalışanların yaz tatillerini geçirmesi için faydalanabilecekleri bir alan oluşturmaktır. Bu tesislerin bazıları dışarıdan misafir kabul eden otellere ve kamplara da sahiptir. Tesislerde gazino, spor alanı, dükkân gibi konaklayanların

ihtiyaçlarına cevap verecek birimler bulunmaktadır. 339. sayıda yayınlanan, Tekirdağ'da inşa edilmek üzere tasarlanan Başak Sigorta Dinlenme Tesisleri'ni tanıtan aynı başlıklı yazıda, kurumlar tarafından inşa edilen yazlık yerleşkelerin amacının kurum çalışanlarının yaz aylarında kendilerini evlerinde hissederek dinlenecekleri bir tesis yaratmak olduğunu paylaşılmıştır (Alatur, 1970).

Şekil 3.16 Dinlenme Tesisleri ve Tatil Köyü örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Dergide 1970'li yıllarda sahil ve yazlık sitesi projelerinin arttığı görülmüştür. 1971-1980 yılları arasında “Yüksel Sahil Sitesi – Yalova” (Okan, 1975), yine Yalova'da bulunan “Aydın Sahil Sitesi” (Bozkurt vd., 1976), Mersin'de inşa edilen “Altın Sahil Sitesi” (Kalaba vd., 1977), Yalova Çınarcık'ta bulunan “Özenler Tatil Sitesi (Çınarcık)” (Özen, 1980) projeleri paylaşılmıştır. Sahillere ve sayfiye yerleşimlerine olan ilginin artmasıyla sayfiye evlerinin sitelere dönüşerek ölçeğinin ve kapasitesinin arttığı görülmektedir. 1970'lerde yayınlanan projeler incelendiğinde önceleri villa tarzında bir ya da iki katlı ve tek bir ailenin yaşaması için inşa edilen evlerin yerini apartman bloklarından oluşan sahil sitelerinin aldığı görülmektedir. Dergide yer alan sahil sitesi projeleri genellikle kumsala yakın, villa ve apartman tiplerinden oluşmaktadır. Müstakil ev ve apartman blokları şeklinde tasarlanan konaklama birimlerine ek olarak gazino, yüzme havuzu, golf sahası, çocuk parkı gibi sosyal ihtiyaçların karşılanabileceği birimleri de içeren site bir yerleşke olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17 Tatil sitesi ve sahil sitesi örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Taramalar sırasında istisnai bir örnek olarak Yüzer Ev/Yüzen Ev terimine rastlanmıştır. 1939 yılında yayınlanan “Yüzen Ev” başlıklı yazıda Yüksek Mimar Ahsen Yapanar tarafından tasarlanmış bir yüzen ev projesi paylaşılmıştır. Evin, İstanbul sahillerinde banyo mevsiminde kullanılmak ve istifade edilmek üzere inşa edildiği (Yapanar, 1939) ifade edilmiştir. Halk plajlarının açılmasından önce İstanbul’da deniz hamamları ve deniz banyoları çoğunlukta idi. Yapı ahşap bir tekne üzerine kurulmuştur. Atlama tahtası, önünde bulunan terası, güneşlenmek için uygun düz çatısı ve iki yataklı odası ile yüzen ev; küçük bir ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. 1947 yılında Ahsen Yapanar tarafından tasarlanan iki yüzen ev projesi daha paylaşılmıştır (Şekil 3.18). Bu iki yüzen evin diğer evden farkı elektrik sistemine sahip olması ve bir motora sahip olmasıdır. Bu sayede sahilden uzaklaşarak denize girme ve güneşleme imkânı sağlamaktadır. Motor sayesinde bir plajdan diğer plaja ek bir vasıta olmadan gidilebileceği aktarılmıştır (Yapanar, 1947). Yüzer ev terimine, 1939 ve 1947 yılında yayınlanan yazılar haricinde rastlanmamıştır.

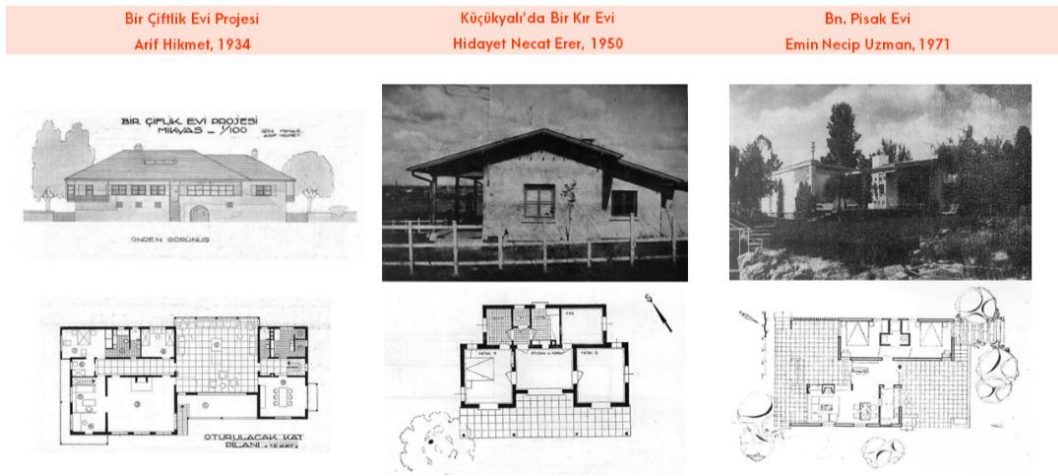
Şekil 3.18 Yüzer Ev örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Dergide 1931-1980 yılları arasında 5 adet kır evi projesi yayınlanmıştır. Kır evi tipolojisi; denize yakın olmayan, doğa içerisinde yer alan, genellikle bir bahçe içerisinde, yazın kullanılmak üzere inşa edilmiş ev olarak tanımlanabilir. “Kır Evi Projesi” (Fosfor, 1937), “Küçükalyalı’da Bir Kır Evi” (Erer, 1950), “Bn. Pisak Evi” (Uzman, 1971) başlıklı kır evi projeleri yayınlanmıştır. Emin Necip Uzman, 1971 yılında yayınlanan 344. sayıda yer alan “Bn. Pisak Evi” başlıklı yazıda kır evine olan ihtiyacı şu şekilde tanımlamıştır:

“Büyük şehir yaşıntısının gitgide yoğunlaşan tasaları, kır evlerine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Bir çeşit uzamalı piknik niteliğinde olan yaz evi yaşamı, özel bir davranış ve araçlanmayı da gerektirmektedir. Bu evlerde aranan, çevre ile direkt ilişki, koşulunun yanı

sıra, belirli bir ölçüde mahremliğinde sağlanması isteği ve ekonomik sınırlılık, gerçekte bir çelişkiler düzeni meydana getirmektedir. Bu açıdan mimar, bu tür konuların çözümünde, geleneksel (traditionel), ya da olağansal (conventionel) plân tipleri dışında çözümler aramak durumundadır.” (Uzman, 1971)

Dergide 1 adet Çiftlik Evi terimine rastlanmıştır. 1934 yılında yayınlanan 44. sayıda yer alan “Bir Çiftlik Evi” başlıklı yazıda Arif Hikmet tarafından bir mimarın yaz tatillerinde ikamet edeceği çiftlik evi projesi paylaşılmıştır (Hikmet, 1934). Ev; atölye, garaj, depo, kiler, odunluk gibi hizmet ve servis birimlerini içerek bir bodrum kat ve yatak odası, oturma odası, büyük sofa gibi yaşama mekânlarını içeren bir kattan oluşmaktadır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 Kır Evi ve Çiftlik Evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi'nde belirli bir dönem kullanılan konut projelerinde 14 farklı terim kullanıldığı tespit edilmiştir. Villa, Köşk, Kasır, Yaz Evi/Yazlık Ev, Sayfiye, Sahil Evi, Tatil Köyü/Turistik Köy/Sayfiye Köyü, Yüzer Ev/Yüzen Ev, Hafta Sonu Evi, Tatil Evi, Tatil Sitesi/Sahil Sitesi, Dinlenme Evi terimlerinin dergideki kullanımı incelenmiştir. Villa terimi 80 yazıda yer alarak en çok kullanılan terim olmuştur. 1931-1940 yılları arasında 47 yazıda yer almıştır. İlerleyen yıllarda villa teriminin kullanımının azaldığı görülmüştür. Köşk terimi 1931-1940 yılları arasında 7 yazıda kullanılmıştır. Yazılarda köşk projelerinin paylaşıldığı görülmüştür. İlerleyen yıllarda köşk teriminin kullanımı giderek azalmış, 1951-1960 yılları arasında köşk terimine rastlanmamıştır. Kasır terimine dergide 2 yazıda rastlanmıştır. 1931-1960 yılları arasında dergide yer almayan

1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980
yaz evi yazlık sahil evi 1936 Yazlık Sahil Evi, Kemali Sayılmazoğlu 1933 Kışık Projesi, Arif Hikmet 1935 Vilâd Projesi, Seyfettin Erkan Ankara kışık kasır 1934 Bir Çiftlik Evi, Arif Hikmet	yüzer ev 1947 Yüzer Ev, Ahsen Yapanar 1940 Sualtıya'da Bir Villa, Seyfi Arkan	1952 Rifat Yalman Evi, Abdurrahman Hancı Turgut Conserver 1962 Alay Köşkü - RÖLÖVE Fatih Uluengin 1958 Mühendis Arif Saltuk, Villası, Ercüment Bigat, İlhan Bilgeşi	1970 Türkiye İş Bankası Dinlenme Tesisleri, Çelik Alatur 1969 Bir yaz evi Kumburgaz, Osep Sarafoglu 1965 İsmi Camii Hüsnâ Kırn 1967 Yellenci Villası, Enis Kortan	1975 Kemer Tarih Köyü Tuncay Çavdar 1980 Tuzla'da Bir Yaz Evi, Emin Necip Uzman 1971 Uşaklıgil Köşkü, Sedat Halid Elm 1980 Büyükdada'da bir villa, Muruf Önal
kır evi çiftlik evi 1934 Bir Çiftlik Evi, Arif Hikmet	1950 Kuşçıkaya'da Bir Kır Evi Hidayet Naci Erer			

Villa teriminden sonra en çok kullanılan terim Yaz Evi/ Yazlık Ev olmuştur. Dergide 17 yazıda yaz evi ve yazlık ev terimi kullanılmıştır. 1931-1940 yılları arasında 8 yazıda, 1951-1960 yılları arasında 4 yazıda yer almıştır. Kır evi terimine dergide 5 yazıda rastlanmıştır. 1951-1960 yılları arasında dergide yer almamıştır. Çiftlik evi terimine 1931-1940 yılları arasında 1 yazıda rastlanmıştır. Sonrasında çiftlik evi terimi kullanılmamıştır. Sayfiye terimine 14 yazıda rastlanmıştır ve 1931-1940 yılları arasında 5 yazıda yer alan terimin kullanımının giderek azaldığı gözlenmiştir. Sahil evi terimi 1931-1940 yılları arasında 2 yazıda kullanılan ve daha sonra dergide yer almayan bir terim olmuştur. Tatil Köyü/ Sayfiye Köyü/ Turistik Köy terimleri dergide 1961 yılı sonrasında kullanımı artan bir terim olmuştur. Tatil Köyü terimi 1931-1940 yılları arasında 1 yazıda yer almıştır. Sayfiye Köyü teriminin 1961-1970 yılları arasında yayınlanan 1 yazıda,

yazlık dinlenme tesisi projesi için kullanıldığı görülmüştür. Turistik Köy terimi 1961-1970 yılları arasında 1 yazıda kullanılmıştır. Tatil köyü terimi ise 1961-1970 yılları arasında 2 yazıda, 1971-1980 yılları arasında 4 yazıda kullanılmıştır. Yüzen ev ve haftasonu evi teriminin yalnızca 1931-1940 ve 1941-1950 yılları arasında kullanıldığı görülmüştür. Tatil Evi teriminin dergide 4 yazıda yer aldığı görülmüştür. 1931-1940 ve 1961-1970 yılları arasında tatil evi terimine rastlanmamıştır. Tatil Sitesi/ Sahil Sitesi terimlerinin 1961 yılından sonra kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Dinlenme Evi terimi yalnızca 1961-1970 yılları arasında yayınlanan 2 yazıda kullanılmıştır (Şekil 3.21).

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1931-1980
Villa	47	7	7	12	7	80
Köşk	7	3	0	1	2	13
Kasır	0	0	0	1	1	2
Yaz Evi/ Yazlık Ev	8	2	4	1	2	17
Kır Evi	2	1	0	1	1	5
Çiftlik Evi	1	0	0	0	0	1
Sayfiye	5	3	4	2	0	14
Sahil Evi	2	0	0	0	0	2
Tatil Köyü/ Sayfiye Köyü/ Turistik Köy	1	0	0	4	4	9
Yüzen Ev	1	1	0	0	0	2
Haftasonu Evi	1	1	0	0	0	2
Tatil Evi	-	1	2	0	1	4
Tatil Sitesi/ Sahil Sitesi	0	0	0	2	5	7
Dinlenme Evi	0	0	0	2	0	2

Şekil 3.21 Dönemsel konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)

3.5 Çalışanlar için Tasarlanan Konutlar

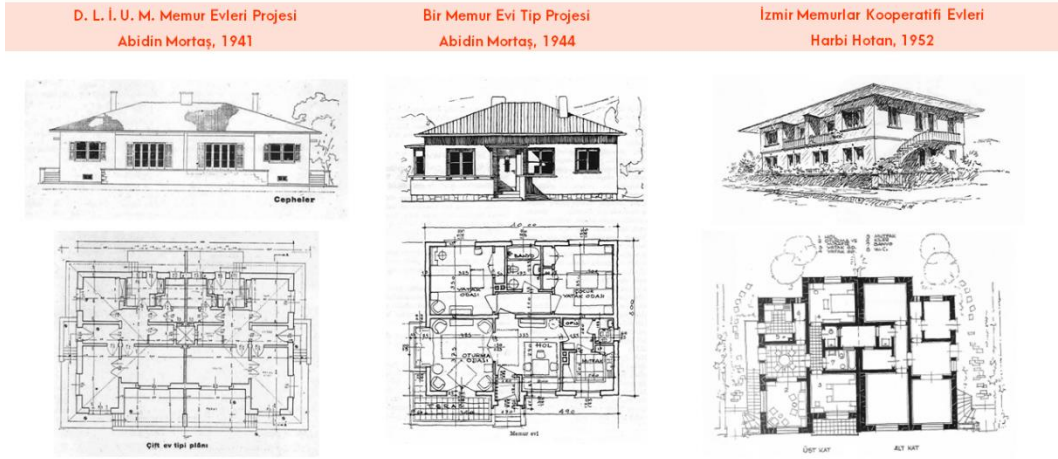
Arkitekt Dergisi'nde yayınlanan yazılar incelendiğinde çalışanlar için konut başlığı altında; lojman, işçi konutu, memur evi ve elçilerin konaklaması için inşa edilen sefarethaneleler incelenmiştir. Fransızca'da konut kelimesine karşılık gelen lodgement kelimesinden gelen lojman kelimesi TDK'da "Kurum, kuruluş veya iş yerindeki çalışanlara parasız veya az bir kira karşılığında oturmaları için tahsis edilen konut" (TDK) olarak tanımlanmıştır. Bu bölümde yer alan terimler lojman kelimesinin anlamına, kısmen ya da tamamen karşılık gelen terimler olarak ele

alınabilir. Fakat dergideki yazılar incelendiğinde, derginin 1931-1940 yılları arasında yayınlanan sayılarında lojman terimine rastlanmamıştır. Lojman terimi yerine memur evi, işçi evi terimlerinin kullanıldığı saptanmıştır. Daha kapsayıcı bir anlama sahip lojman terimi ise 1944 yılından sonra kullanılmaya başlamıştır.

Memur Evi terimi dergide 1931-1960 yılları arasında görülmüştür. 1940'lı yıllarda Arkitekt Dergisi'nde yayınlanan 12 adet yazıda rastlanmıştır. Memur evleri, Cumhuriyet'in ilanından sonra gündeme gelen bir konu olmuştur. Yönetim sisteminin değişimiyle yetki kazandırılan kurumlarda çalışan memurların ikamet edeceği evler dergide paylaşılan yazılarda yer almıştır. Devlet kurumlarına ve işletmelerine yakın konumlarda bulunan ve memurların ikameti için tasarlanan konaklama birimleri inşa edilmiştir. İstanbul, Ankara gibi dönemin büyük şehirlerinde inşa edilen projelerin yanında, Anadolu'daki şehirler için de tasarlanmış projeler dergide yayınlanmıştır. 1935 yılında "Sis Dödüğü ve Memur Evi" projesinde Sinop'ta sisli havalarda gemilere bilgi vermek için koyulan sis dödüğünde görev alacak memur için ikametgâh tasarlanmış, dergide paylaşılmıştır (Nuri, 1935). 1941 yılında "D.L.İ.U.M. Memur Evleri Projesi" başlıklı yazıda İskenderun Limanı'nda görev alacak memurlar için evli ve bekar çalışanlara uygun tasarlanmış projeler paylaşılmıştır (İsimsiz, 1941). 1944 yılında Mimar Abidin Mortaş "Bir Memur Evi Tip Projesi" başlıklı yazısında ülkenin her yerinde mesken sıkıntısı olduğunu, orta halli memur bütçeleri için ev inşa edilmesinin gerekli olduğunu aktarmıştır (Mortaş, 1944). Bu sebeple belirli bir iklim için tasarladığı tip projenin planını ve görünüşünü paylaşmıştır.

Dergide yer alan yazılarda yalnızca proje paylaşılmamıştır. Memurlar için konut sorununun çözümü için görüş yazıları da yayınlanmıştır. 1944 yılında Nahit Uysal "Tip Evlere Doğru !..." başlıklı yazıda Amerika'da savaş sonrası konut sorununu çözmek için inşa edilen ucuz ve hızlı ev üretimi anlatılmıştır. Bu uygulamanın ülkemizde de yaygınlaşmasının ülkemizde 'beş senedir süren ve ondan önce de hiç eksik olmayan ev buhranını' çözeceği düşünülmüştür. Tip evlerin ve mahallelerin yalnızca memurlar için düşünüldüğünü fakat bunun memurlar ile sınırlı kalmaması gerektiğini aktarmıştır (Uysal, 1944). 1950'lerde memur kooperatifleri tarafından inşa edilen projeler dergide yer almıştır (Şekil 3.22). 1952 yılında yayınlanan 253-254. sayıda Harbi Hotan tarafından tasarlanmış "İzmir Memurlar Kooperatifi Evleri" projesi paylaşılmıştır (Hotan, 1952).

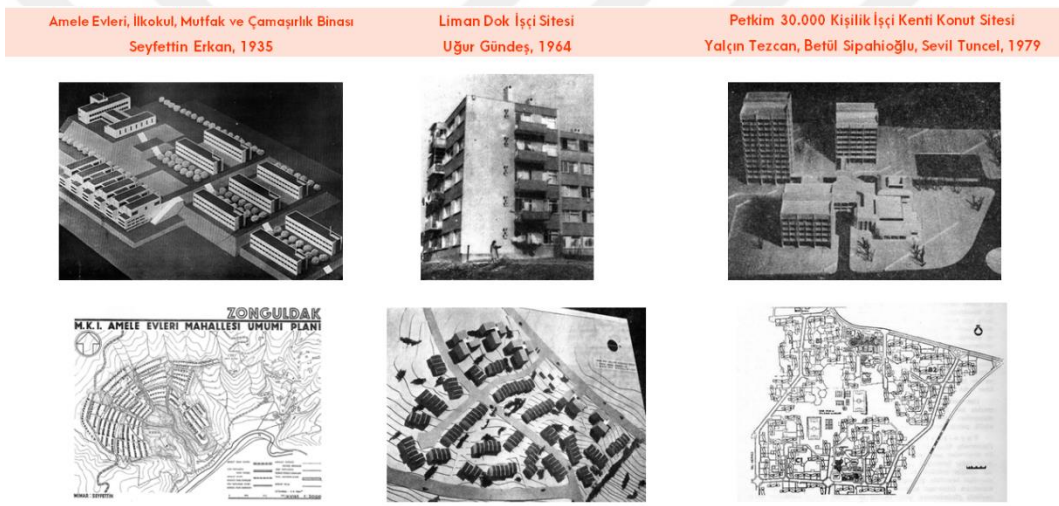
Dergide yer alan yazılarda öğretmenler için tasarlanacak evler için yarışma açıldığı görülmüştür. 1944 yılında 145-146. sayıda “İlk Öğretmen Evleri Proje Müsabakası” başlıklı yazıda yarışma şartnamesi paylaşılmıştır (İsimsiz, 1944b). Yarışmada sıcak, soğuk ve ılıman iklime uygun olmak üzere 3 tip konut istenmiştir. Yarışma sonucunda katılan projeler arasından birinci ödülü kazanan ve Mimar Eyüp Kömürcüoğlu tarafından sunulan proje dergide paylaşılmıştır.

Şekil 3.22 Memur Evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Fabrika üretiminin ve kentlerde inşa edilen fabrikaların artmasıyla ihtiyaç duyulan bir diğer konut grubu işçi evleridir. İşçi evleri, Endüstri Devrimi sonrası ortaya çıkan bir tipoloji olmuştur. Kalabalık bir çalışan grubuna hitap etmesi sebebiyle işçi evlerinin ucuz ve hızlı inşa edilen yapılar olması önem kazanmaktaydı. Dergide İşçi Evi terimine 18 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında 6 yazıda, 1941-1950 ve 1951-1960 yılları arasında 4 yazıda, 1961-1970 yılları arasında 3 yazıda, 1971-1980 yılları arasında ise 1 yazıda rastlanmıştır. Ülkemizdeki işçi evi ve işçi mahallesi projelerinin yanında yurt dışından örnekler de dergide yer almıştır. Özellikle Avrupa’da inşa edilen işçi evi örnekleri dergide paylaşılarak Türkiye’de tasarlanacak işçi evleri için örnek oluşturması amaçlanmıştır. Yalnızca konut ölçeğinde değil, mahalle ölçeğinde işçi evi tasarımları da paylaşılmıştır (Şekil 3.23). “Siedlung” kavramının tanımını içeren yazılar ve Avrupa’da kurulan işçi mahallelerinin yerleşim tiplerinin dergide yer aldığı görülmüştür (Arif, 1931). İşçi evlerinin öncü örneklerinden biri olarak kabul edilebilecek, Seyfi Arkan tasarımı Zonguldak Kozlu İşçi Evleri projesi dergide yer almıştır (Arkan, 1936). 1935 yılında yayınlanan 57. sayıda “Amele Evleri, İlkokul, Mutfak ve Çamaşırılık Binası” başlıklı yazıda yayınlanan projenin

planları, görünüşleri, maket fotoğrafları paylaşılmıştır (Erkan, 1935). 1944 yılında yayınlanan 145-146. sayıda dönemin önemli üretim tesislerinden olan Sümer Bank Fabrikaları için tasarlanan işçi konutları “Sümer Bank Amele Evleri ve Mahalleleri” başlıklı yazıda ele alınmıştır (İsimsiz, 1944c). Kayseri Bez Fabrikası İşçi Mahallesi ve Evleri, Hereke Fabrikası İşçi Mahallesi ve Evleri, İzmit Kâğıt Fabrikası İşçi Evleri örnek olarak verilmiş, işçi yerleşimlerinin özellikleri ve tasarım kararları paylaşılmıştır. Dergide İzmir Aliğa’da Petkim adı verilen komplekste çalışacak işçiler için tasarlanan 30.000 kişilik yerleşke projesi paylaşılmıştır. Yerleşke ölçeği itibarıyla şehir olarak tanımlanmıştır. Şehir 5 mahalleye ayrılarak; yaya ve taşıt ilişkileri, yerleşim düzeni, proje ve konstrüksiyon, altyapı, işverenle ilişkiler açıklanmıştır (Sipahioğlu vd., 1979).

Şekil 3.23 İşçi evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Lojman terimine dergide ilk kez 1944 yılında yayınlanan 155-156. sayıdaki Haberler bölümünde rastlanmıştır. Devlet Demir Yolları’nın Erzurum istasyonu civarında planlanacak mahalle için açılan yarışma paylaşılmıştır (İsimsiz, 1944a). 1956 yılında 285. sayıda yayınlanan “Levend 4. Mahallesi” projesinde lojman teriminin konut anlamında kullanıldığı görülmektedir. Kemal Aru tarafından tasarlanan mahalle belirli bir çalışan sınıfının ikameti için değil tüm halka açık olarak tasarlanmıştır (Aru, 1956). Lojman kelimesinin Fransızcadan dilimize geçerken anlam daralmasına uğrayarak genel ifadesiyle konut kelimesini değil, belirli bir meslek grubunun yaşadığı konutu tanımladığı anlaşılmıştır. 1964 yılında 316. sayıda yayınlanan “Liman Dok İşçi Sitesi” başlıklı yazıda Koşuyolu’nda bulunan İstanbul Liman ve Dokları Gemi Sanayi İşçileri Sendikası Yapı

Kooperatifi'ne ait olan site projesi paylaşılmıştır (İsimsiz, 1964). Projede müstakil evler ve apartman blokları bir arada tasarlanmıştır. 1966 yılında 323. sayıda mimarları Enver Tokay, Hayati Tabanlıoğlu Ayhan Tayman, Behruz Çinici tarafından Doğu Anadolu'nun kültürel kalkınmasını sağlayacak bir kurum olan Erzurum Atatürk Üniversitesi yerleşkesi için açılan yarışmada birinci olan proje paylaşılmıştır (Şekil 3.24). Yazının paylaşıldığı 1966 yılında üniversite yerleşkesinin bir kısmı inşa edilmiş durumdadır. Yerleşkede öğretim üyeleri ve personel için tasarlanmış üç farklı tipteki lojmanlar da yer almaktadır. Bankalar tarafından inşa edilmiş lojman projeleri de dergide yer almaktadır (Tayman, vd., 1966). 1957 yılında 287. sayıda Türkiye İş Bankası A.Ş. Kadıköy Şube ve Lojman Binası projesi (İsimsiz, 1957b), 1971 yılında yayınlanan 341. sayıda Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Beykoz Şube Binası ve Lojmanları projesi paylaşılmıştır (İsimsiz, 1971).

Şekil 3.24 Lojman örnekleri (Arkitekt Dergisi)

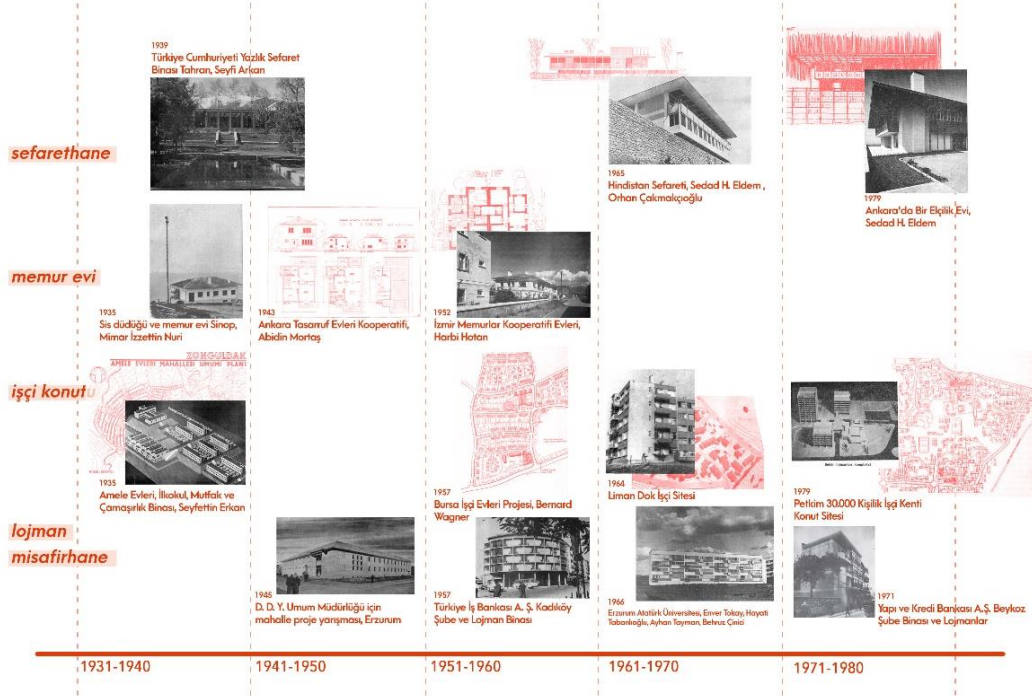
Elçi konutları olarak tanımlanan sefarethaneler, çalışanlar için tasarlanan konutlar olarak dergide yer almıştır. 1931-1980 yılları arasında dergide 1939, 1965, 1979 yıllarında olmak üzere, yayınlanan 3 yazıda sefarethane terimine rastlanmıştır. 1939 yılında 103-104. sayıda Tahran'da yer alan Seyfi Arkan tasarımı Türkiye Cumhuriyeti Sefarethanesi (Arkan, 1939), 1965 yılında 315. sayıda Ankara'da bulunan Sedat Hakkı Eldem ve Orhan Çakmakçıoğlu tasarımı Hindistan Sefareti (Çakmakçıoğlu ve Eldem, 1965), 1979 yılında 373. sayıda Sedat Hakkı Eldem tasarımı "Ankara'da Bir Elçilik Evi" projesi dergide paylaşılmıştır (Eldem, 1979).

Arkitekt Dergisi'nde konut üzerine yapılan taramalarda misafirhane terimine rastlanmıştır. Misafirhane kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında Arapça kökenli musāfir ile Farsça kökenli hāne sözcüklerinin birleşmesi ile oluştuğu görülmektedir. Anlamı ise; konukevi, yolcuların konakladıkları han, kervansaray vb. olarak verilmiştir. Doğan Hasol, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde

misafirhane terimini ‘yolcu konağı’ (Hasol, 1979, s. 358) olarak tanımlamıştır. Yol üzerinde yer alan han ve kervansaray yapıları misafirhanenin öncüsü olarak sayılabilir. Arkitekt Dergisi’nde misafirhane terimi içeren 13 adet yazıya rastlanmıştır. Dergide misafirhane teriminin kullanıldığı yazılar incelendiğinde genellikle belirli bir kuruma ait misafirhane projelerinin ya da endüstri yerleşkeleri içerisinde yer alan misafirhane yapılarının paylaşıldığı görülmüştür. 1931-1940 periyotunda yayınlanan 2 yazının, yurtdışından misafirhane örnekleri olduğu tespit edilmiştir. 1933 yılında Norveç’te bir fjord kenarında inşa edilen “Sundöye Misafirhanesi” (İsimsiz, 1933) ve 1935 yılında yayınlanan yazıda ise Berlin’de yapılacak olimpiyatlara katılacak misafir atletler için inşa edilen bir köy ve tek katlı ikişer yataklı olarak planlanan 140 adet misafir evi dergide paylaşılmıştır (İsimsiz, 1935a). 1941-1950 yılında yayınlanan yazılarda misafirhane terimine rastlanmamıştır.

1956 yılında 284. sayıda “Türkiye’de Mesken İnşaat ve Finansmanı İşleriyle Meşgul Bulunan Devlet Teşekkülleri ve Müesseseleri” başlığı altında Türkiye’de konut üretimi yapan kurum ve kuruluşlar paylaşılmıştır (İsimsiz, 1956). Listede yer alan Şeker Şirketi’nin 9 fabrikasının her birinde lojmanlar ile birlikte misafirhane yapısı da tasarlandığı bilgisi edinilmiştir. 1960 yılı 301. sayıda “Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Proje Müsabakası İzah Raporu” başlıklı yazıda Ankara’da inşa edilecek okul için 1.,2. ve 3. ödülü kazanan projeler paylaşılmıştır (İsimsiz, 1960). Yarışma programında yer alan misafirhane yapıları da yerleşke içerisinde tasarlanmıştır. Bir başka yarışma projesi olan Ereğli Demir Çelik Fabrikaları Sitesi 1962 yılında 306. sayıda yayınlanmıştır (İsimsiz, 1962). Yerleşkede misafirhane yapısı tasarlandığı da görülmektedir. 1968 yılında 330. sayıda yayınlanan Gebze’de yer alan ve Mimar İrfan Bayhan tarafından tasarlanan İzocam Fabrikaları projesinde de 220 metrekarelik misafirhane yapısının yer aldığı görülmektedir (Bayhan, 1968). Fabrika yerleşkeleri içerisinde yer alan misafirhane yapıları haricinde genel müdürlük yapılarında da misafirhane tasarlandığı görülmüştür. 1979 yılında yayınlanan 373. sayıda “Çukobirlik Genel Müdürlük Binası” (Sipahioğlu ve Tezcan, 1979) ve 375. sayıda yer alan “Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlük Binası Projesi” (Sağlıkova ve Sağlıkova, 1979) başlıklı yazıda paylaşılan binaların ihtiyaç programlarında misafirhane yapıları yer almıştır. 1975 yılının 359. sayısında Asım Mutlu tarafından yazılan

“Türk Evi ve Türk Mahalleri” başlıklı yazıda, yazar Bulgaristan Filibe’de hala ayakta olan Türk evlerine dair deneyimlerini ve görüşlerini paylaşmıştır. Bu binalardan birinin misafırhane olarak kullanıldığını paylaşmıştır (Mutlu, 1975).

Şekil 3.25 Çalışanlar için tasarlanan konutlar (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Memur Evi terimi dergide 20 yazıda yer almıştır. Terimin dergide en çok kullanıldığı yılların 1951-1960 yılları arası olduğu tespit edilmiştir. 1931-1940 yılları arasında 4 yazıda, 1941-1950 yılları arasında 12 yazıda, 1951-1960 yılları arasında 2 yazıda kullanılmıştır. Memur Evi terimine 1960 yılından sonra dergide rastlanmamıştır. İşçi Evi terimine dergide 18 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında 6 yazıda kullanılan terimin kullanımı yıllar içerisinde azalmıştır. 1941-1950 yılları arasında ve 1951-1960 yılları arasında 4’er yazıda kullanılan terim, 1961-1970 yılları arasında 3 yazıda ve 1971-1980 yılları arasında 1 yazıda kullanılmıştır. Lojman terimine 1931-1940 yılları arasında rastlanmamıştır. Dergideki kullanımının yıllar içerisinde arttığı gözlenmiştir. 1941-1950 yılları arasında 1 yazıda, 1951-1960 yılları arasında 3 yazıda, 1961-1970 yılları arasında 5 yazıda ve 1971-1980 yılları arasında 8 yazıda kullanılmıştır (Şekil 3.25) Sefarethane terimine dergide 4 yazıda rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında 2 yazıda, 1961-1970 ve 1971-1980 yılları arasında 1’er yazıda kullanılmıştır. 1941-1960 yılları arasında sefarethane terimi kullanılmamıştır. Misafırhane terimine

dergide 12 yazıda rastlanmıştır. 1941-1950 yılları arasında kullanılmamıştır. 1931-1940 yılları arasında 2 yazıda, 1951-1960 yılları arasında 2 yazıda, 1961-1970 yılları arasında 3 yazıda ve 1971-1980 yılları arasında 5 yazıda kullanılmıştır (Şekil 26).

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1931-1980
Memur Evi	4	12	4	0	0	20
İşçi Evi	6	4	4	3	1	18
Lojman	0	1	3	5	8	17
Sefarethane	2	0	0	1	1	4
Misafirhane	2	0	2	3	5	12

Şekil 3.26 Çalışanlar için tasarlanan konut terimlerinin kullanımı
(Yazar tarafından üretilmiştir.)

3.6 Ortak Yaşam Modelleri

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Batı'ya yüzünü dönen ve modernleşen Türkiye'de apartmanlar gitgide yaygınlaşmaya başlamıştır. Köşk, yalı gibi müstakil ev tipolojileri kentlerin de kalabalıklaşmasıyla birlikte yerini apartmanlara bırakmıştır. Arkitekt Dergisi'nde yayınlanan yazılar incelendiğinde her dönemde apartman projelerinin paylaşıldığı ve apartman üzerine tartışmalar sürdürüldüğü görülmektedir. 1931-1980 yılları arasında dergide apartman terimi içeren 113 yazı yayınlanmıştır. 1930'larda modernleşmenin bir getirisi olarak halk apartmanlarda yaşamaya teşvik ediliyordu. Apartman tipolojisine geçiş ülkemizde gündelik yaşantıyı değiştiren en büyük adımlardan biri olmuştur. Mimar Aptullah Ziya, derginin ilk sayısında yayınlanan "Binanın İçinde Mimar" başlıklı yazıda apartman hayatının yirminci yüzyılın hayatı olduğunu vurgulamıştır (Şekil 3.27). Büyük aile ile birlikte yaşanan konak, köşk hayatının öldüğünü, yerini apartmanların aldığını aktarmıştır. Apartman hayatının olumlu özelliklerini sıralamıştır: "İnşası ucuzdur, yer israf edilmez, komşularla temas kolaydır. Sabahleyin iş hayatına karışan aile efradı, daima işlerine yakın yer isterler. Getireceği irat evlerden daha fazladır." (Ziya, 1931) Ardından Türk ev yaşantısına uygun bir apartman planı çizerek detaylarını aktarmıştır.

1931-1940 yılları arasında apartmanların teknik özellikleri hakkında yazılar yayınlanmıştır. Apartmanlara ve kira evlerine olan ilginin arttığı bu dönemde İstanbul'un arsa sıkıntısı olmadığını, bu sebeple apartmanlara ihtiyaç olmadığını

savunan yazılarla karşılaşmıştır. Bahçeli evler ön plana çıkarılarak apartman yerine müstakil konutların tercih edilmesi gerektiğinin üzerinde durulan görüş yazılarına rastlanmıştır.

Apartman hayatı

Yirminci asrın hayatıdır. Gelinler, güveyler, babalar ve analarla bir arada yaşamın konak ve köşk devri ölmüştür. İnşası ucuzdur, yer israf edilmez, komşularla temas kolaydır.

Sabahleyin iş hayatına karışan aile efradı, daima işlerine yakın yer isterler.

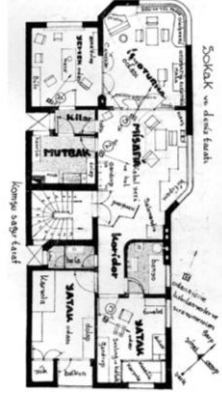
Getireceği irat evlerden daha fazladır.

Size bugünkü ihtiyaçlara mümkün mertebe cevap verebilen bir apartman planı takdim edilmiştir.

Bugün Avrupada bu odalara ve teferuata, çocuk odası, hizmetçi odası ve merdiveni, misafir salonu, sigara odası gibi bir çok parçalar ilâve olunuyorsa da bizde daha yayılmamıştır.

Plan güneş, rüzgâr ve manzara nazarı itibara alınarak arsaya konmuştur.

Her meslek sahibinin evinin içi kendi ailevi ihtiyaçlarına göre değişir. Planı ve möblenin konuş tarzını her yerde tatbik etmek fayda yerine zarar verir. Her arsa için ayrı bir plan vardır.

Şekil 3.27 Apartman Hayatı, (Ziya, 1931)

Dergide yayınlanan ilk apartman projelerinin İstanbul'da Cağaloğlu-Fatih, Nişantaşı, Laleli, Cihangir, Ayaspaşa, Taksim, Kadıköy semtlerinde inşa edildiği tespit edilmiştir. Ankara Yenışehir'de, İzmir Karantina'da inşa edilen apartman projeleri paylaşılmıştır. Bu apartmanlar genellikle 4 veya 5 katlıdır ve bodrum kat içermektedir. İstanbul'da yer alan apartmanlar ise kentin önemli ulaşım imkanlarından olan tramvay hatlarına yakın veya Mühürdar Caddesi gibi dönemin ana ulaşım arterleri üzerinde inşa edilmişlerdir (Şekil 3.28).

1931-1940 yılları arasında apartman terimi içeren 55 adet yazıya rastlanmıştır. 1930'lu yıllarda genellikle 4 veya 5 dairelik apartmanlar inşa edilmektedir. 1930'larda inşa edilen apartmanların süslemeden uzak, sade cephelere, geometrik çıkıntılara, dairesel köşelere, yatay vurgulara, sade balkon korkuluklarına ve teras çatıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Çok daireli apartman projelerinin, Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından kentin yapılaşmasının önem kazandığı başkent Ankara'da inşa edildiği görülmüştür. Ankara Yenışehir'de düzenlenen iki adet apartman yarışması dergide yer almıştır. Yarışmalardan biri 1934 yılında gerçekleşen Himaye-i Etfal Cemiyeti için inşa edilecek olan apartman yarışmasıdır (İsimsiz, 1934). Yarışmaya 9 proje katılmış, dergide üç yarışma projesi paylaşılmıştır. Diğer yarışma ise Yenışehir'de inşa edilecek çok daireli bir apartman için açılmıştır. Yarışmaya Türk ve yabancı mimarlardan 16 eser

gönderilmiştir. Dergide birinci olan proje de dahil olmak üzere üç proje yayınlanmıştır.

1941-1950 yılları arasında apartman terimi içeren 13 adet yazıya rastlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası konut sorununu çözebilmek için apartman inşaatı arttığı görülmüştür. Arkitekt Dergisi'nin 1941-1950 yılları arasında yayınlanan sayılarında sık sık başka ülkelerden apartman örneklerinin paylaşıldığı görülmüştür. İngiltere'de ve Avrupa ülkelerinde devletin konut sorununu çözmek için inşa ettiği apartmanlar paylaşılmıştır. 1950 yılında yayınlanan 217-218. sayıda Londra'nın savaş sonrası imarını konu alan "İngiltere'de Blok Halk Apartmanları" (Rankin ve Weed, 1950), "Londra'da Halk Meskenleri" (Henning ve Chitty, 1950) ve "Rotterdam'da Halk Meskenleri" (Van Tijen, 1950) başlıklı yazıda devlet tarafından inşa edilen apartmanların halk apartmanı, halk meskeni terimlerinin kullanıldığı görülmüştür. 219-220. sayının Haberler bölümünde Belçika'da yapılan bir ankete yer verilmiştir. Ankette Belçikalıların aile evleri için istedikleri konut tipi sorulmuştur. Anketin sonucunda bahçeli müstakil ev isteyenler %93,4; bahçesiz müstakil ev isteyenler %1,6; küçük apartman dairesi isteyenler %1,8; blok binalarda apartman dairesi isteyenler %3,20 olduğu görülmüştür (İsimsiz, 1950). 1954 yılında Haberler bölümünde İstanbul'da 1953 yılında 1919 apartman inşa edildiği aktarılmıştır (İsimsiz, 1954). Fakat bu sayı artan kent nüfusuna oranla yetersiz kalmaktadır. 1957 yılında Haberler bölümünde İstanbul, Ankara ve İzmir'deki gecekondu sayısının 90425 olması bu duruma kanıt oluşturur niteliktedir. 1950'lerin sonlarına doğdur tekil apartman inşaları haricinde apartmanlardan oluşan sitelerin inşaatının başladığı görülmektedir. 1961-1970 yılları arasında 15 yazıda apartman terimine rastlanmıştır. 1971-1980 yılları arasında yayınlanan sayılarda ise apartman terimi ile 14 adet yazı karşılaşılmıştır. Yayınlanan 14 yazıdan 5 yazı tekil apartman projeleri üzerinedir. 1971-1980 yılları arasında tekil apartman projelerinin azaldığı; site, sosyal konut, toplu konut gibi birden çok apartmandan oluşan yaşama birimlerinin dergide yer aldığı görülmüştür.

Arkitekt Dergisi'nin yayınlanmaya başladığı 1930'lu yıllarda tekil apartman projeleri dergide sıkça yayınlanarak apartman yaşantısı ön plana çıkarılırken ilerleyen yıllarda apartmanlaşma eleştirilecek bir boyuta gelmiş, örnek paylaşımı azalmıştır. Apartmanların kentlerde çoğalması olumsuz bir durum olarak

değerlendirilerek görüş yazılarında yer almaya başlamıştır. 1972 yılında, 346. sayıda yer alan “Adalar Kentleşiyor” (İsimsiz, 1972) başlıklı yazıda adalarda inşa edilen 4-5 katlı apartmanların kontrolsüzce artarak adanın sayfiye karakterini zedelemesi eleştirilmiştir. 1975 yılında yayınlanan 358. sayıda yer alan “Tarihi Görünümünden Uzaklaşan Edirne” (Yücel, 1975) başlıklı yazıda Edirne kentinde artan apartmanların kentin tarihi dokusunun önüne geçmesi eleştirilmiştir. O dönemlerde tartışılan bir diğer konu yüksek katlı yapıların uygulamalarındaki hatalar ve eksiklerdir. 1977 yılında Göztepe’de çöken 14 katlı bir yapı haber olarak yayınlanarak bu duruma dikkat çekilmiştir (İsimsiz, 1977-02). Apartmanların eleştirildiği “Bahçeli Ev Özlemi ve Atriumlu Ev Tipi” başlıklı yazı 1980 yılında 377. sayıda yayınlanmıştır. Yazıda Zeki Sayar, müstakil bir eve sahip olabilmenin lüks olduğunu, çok katlı ve çok daireli bloklarda oturan ailelerin bu yaşam tarzından şikâyetleri olduğunu vurgulamıştır. Yazının devamında bu şikâyetlere çözüm olarak Batı’da uygulanan atriumlu ev tipinin özellikleri paylaşılmıştır (Sayar, 1980b).

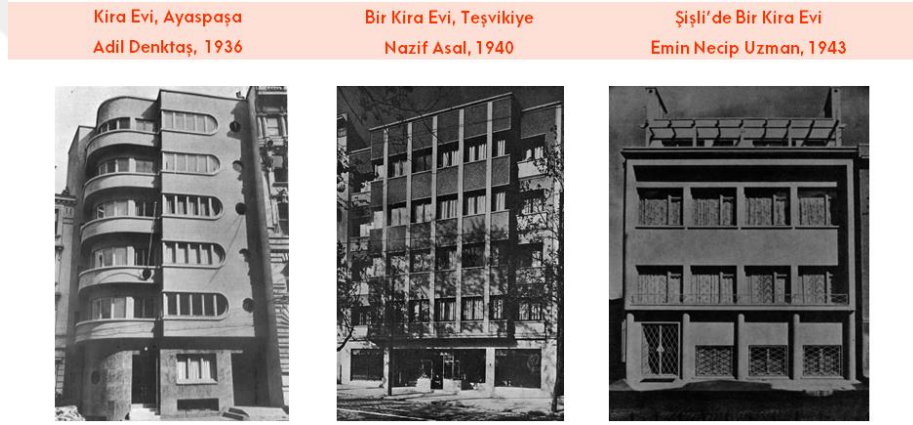

Şekil 3.28 Apartman örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Kira evi terimine Arkitekt Dergisi’nde ilk olarak 1933 yılında rastlanmıştır. Adana’da bulunan ve kira getirisi sağlamak için inşa edilmiş tek katlı konut projesi dergide paylaşılmıştır. Erken Cumhuriyet döneminde çok katlı konut üretim biçimlerine göz atıldığında genel olarak; yeni yeni oluşturulmaya çalışılan kent burjuvalarının kendi birikimleri ile apartmanlar yaptırdıkları görülmektedir. Bu apartmanlar da daha çok belirli bir gelir elde etmek amacı ile yaptırılmakta ve kiraya verilmekteydi. Bu nedenle 1930-40 yılları arasında yaptırılmış olan özel mülkiyette bulunan konutlar “kira evleri” olarak adlandırılmaktaydı (Görgülü, 2015). 1931-1940 yılları arasında 33 yazıda kira evi terimine rastlanmıştır. 1941-

1950 yılları arasında 4 adet, 1951-1960 yılları arasında 1 adet kira evi projesi yayınlanmış, sonraki yıllarda kira evi terimine rastlanmamıştır.

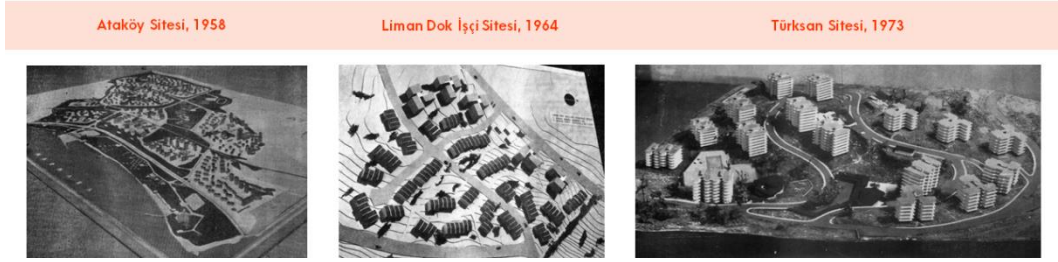
Dergide yer alan kira evleri İstanbul'da Taksim, Kadıköy, Fatih, Maçka semtlerinde bulunmaktadır (Şekil 3.29). Yayınlanan 38 adet kira evi projesinden 14 tanesi Ankara'da yer almaktadır. Kiraların oldukça yüksek olduğu Ankara'da 'kira evleri' yapımının sermaye sahipleri açısından çekici bulunduğu bilinmektedir (Balamir, 1994). 1 adet İzmir'de, 1 adet Eskişehir'de, 1 adet Adana'da inşa edilmiş kira evi projesi paylaşılmıştır. Türkiye'den paylaşılan projeler haricinde yurtdışından da kira evi örnekleri dergide yer almıştır. Kira Evi terimine 1954'ten sonra Arkitekt Dergisi'nde rastlanmamıştır. Dergide yalnızca belirli bir dönemde rastlanan kira evi terimi artık kullanılmamaktadır.

Şekil 3.29 Kira evi örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Birden fazla apartman bloğunun aynı arazi içerisinde planlandığı bir konut yerleşkesi olan siteler, Arkitekt Dergisi'nde 1950'lerin sonlarında yer almaya başlamıştır. Site terimine, 1931-1950 yılları arasında dergide yayınlanan yazılarda rastlanmamıştır. 1951-1960 yılları arasında yayınlanan 3 yazıda yer almıştır. Site terimi ilk olarak 1958 yılında paylaşılan "Ataköy Sitesi" yazısında kullanılmıştır. Yazıda proje tanıtılmış, inşa edilecek konut tiplerinin plan, cephe ve perspektiflerine yer verilmiştir (İsimsiz, 1958). O dönemlerde inşa edilen site projeleri genellikle işçi konutları, lojmanlar, belirli meslek gruplarının bir araya gelerek inşa ettiği siteler ve kooperatiflerdir. 1961-1970 yılları arasında 9 yazıda site terimine rastlanmıştır. 1964 yılında lojman olarak inşa edilen "Liman Dok İşçi Sitesi" (İsimsiz, 1964) ve 1969 yılında "Sümer İşçileri Konutları" (İsimsiz, 1969b

) dergide paylaşılan projelere örnek olarak gösterilebilir. Site yerleşimleri 1971-1980 yılları arasında öne çıkan yerleşim biçimi olmuştur. Dergide 1971-1980 yılları arasında yayınlanan 13 yazıda site terimine rastlanmıştır (Şekil 3.30).

Şekil 3.30 Site örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Kentlerde konut sorununa çözüm olarak kullanılan yöntemlerden biri de kooperatiflerdir. Arkitekt Dergisi’nde kooperatif terimini içeren 28 yazıya rastlanmıştır. 1931-1940 yılları arasında 4, 1941-1950 yılları arasında 6, 1951-1960 yılları arasında 7, 1961-1970 yılları arasında 4 ve 1971-1980 yılları arasında 7 yazı tespit edilmiştir. Kooperatif terimine ilk kez 1935 yılında yayınlanan 35. sayıda “Duyumlar” bölümünde rastlanmıştır. Yazıda Ankara’da kurulan Bahçelievler Kooperatifi’nin yayınlanan yeni broşürü anlatılmıştır. Broşürde kooperatif çalışmasının güncel halinin paylaşıldığı aktarılmıştır (İsimsiz, 1935c).

Kooperatif teriminin, Kentbilim Terimleri Sözlüğü’ndeki tanımı şu şekildedir: “Üyelerinin konut gereksinmesini bireysel yarışma ve kazanç güdüsü olmaksızın gerçekleştirmeyi amaçlayan toplumsal örgüt.” (Keleş, 1998, s. 79) Konut kooperatiflerinin Türkiye’deki geçmişi 1930’lara değin uzanır. Başkent yapıldıktan sonra Ankara’da baş gösteren konut bunalımı ve özellikle devlet memurlarının konut gereksinmelerini karşılama zorunluluğu kooperatifçilik yönteminin denenmesini zorunlu kılmıştır (Keleş, 2019, s. 336).

1930’lu yıllarda Ankara’daki kurumlarda görev alan memurların ikametini sağlamak amacıyla kooperatifler kurulmuştur. Dergide 1931-1940 yılları arasında Ankara’da Bahçeli Evler Kooperatifi, Küçük Evler Yapı Kooperatifi, Aydınlık Evler Yapı Kooperatifi’nin kurulduğu haberlerine yer verilmiştir (İsimsiz, 1939). Ankara’da yaşanan mesken buhranına kooperatifler ile çözüm bulunması amaçlanmıştır. 1943 yılında 135-136 numaralı sayıda Abidin Mortaş tarafından yazılan “Ankara Tasarruf Evleri Kooperatifi” başlıklı yazıda Ankara’da o yıllarda kurulmuş konut kooperatiflerinin güncel durumları ile ilgili bilgi paylaşılmıştır.

Abidin Mortaş, devletin kooperatifler için sağladığı kredilerin yanında malzeme tedarikinde de kolaylaştırıcı olması gerektiğini vurgulamıştır. İnşaatlara çimento ve demir ulaşımının önceliklendirilmesi ile inşaatların hızla tamamlanması gerektiğini vurgulamıştır. Yazıda Tasarruf Evleri Kooperatifi için hazırladığı üç tipten oluşan konut projelerini paylaşmıştır. Tasarlanan evler bahçe içerisindedir ve iki katlıdır. Ankara’da o dönemlerde inşa edilen kooperatif evlerinin çoğu bahçe içerisinde planlanmıştır. Kooperatif evleri sayesinde Ankara’nın yeşillikler içerisinde ferah bir kent olacağı öngörüsü vardır. Abidin Mortaş bu düşüncesini şu sözler ile ifade etmiştir: “Ankara, hem mesken buhranından kurtularak ferahlamış, hem de şehir, yeşillikler içinde ideal bir ikameti temin edecek evlere kavuşmuş olacaktır.” (Mortaş, 1943)

1948 yılında yayınlanan “Memleketimizde Yapı ve Mimari İşleri” başlıklı yazılarda kooperatifçiliğin 1950’li yıllarda büyük bir sorun haline gelen ‘mesken buhranı’ için bir çözüm oluşturabileceğini fakat ülkemizde yanlış uygulandığını aktarılmıştır (Mortaş, 1948). Maddi yetersizlikler kooperatif üretimlerini doğrudan etkilemektedir. Bunu yanında malzeme ve hammadde yetersizliği yapı üretimini etkileyen önemli faktörlerdendir. Dergide 1941-1950 yılları arasında yayınlanan yazılardan anlaşılacağı üzere kooperatif üretiminin Ankara’nın mesken sorununu çözeceğine inanılmıştır. Fakat kooperatif modeliyle bir süre sonra ucuz ev üretilmemeye başlamıştır. Belirli bir kuruma ya da meslek grubuna sahip kişilerce kurulan kooperatifler ile yapı üretimine devam edilmiştir. Devletin konut sorununu çözmek için kurduğu kooperatifler ve kurum çalışanlarının barınma ihtiyacını karşılamak için kurduğu kooperatiflerin yanı sıra memurların ve işçilerin ev sahibi olmak amacıyla bir araya gelerek kurdukları kooperatifler de dergide yer almıştır. 1952 yılında 253-254. sayıda yayınlanan “İstanbul Şenesen Evler Yapı Kooperatifi Mahallesi” Bostancı’da 90 dönümlük bir arazide Ziraat Bankası çalışanları tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarları; Halit Femir, Feridun Akozan, Ahsen Yapaner tarafından tasarlanan mahallede, bir ve iki katlı tiplerden oluşan 55 adet ev, çarşı, kulüp binası ve su kulesi tasarlanmıştır (Yapanar vd., 1952). Aynı sayıda yayınlanan bir diğer örnek Mimar Zeki Sayar tarafından tasarlanan ve Zincirlikuyu’da yer alan “Merbank Mahallesi” projesidir (Şekil 3.31). Merkez Bankası’nın İstanbul Şubesi’nde çalışan memurlar tarafından kurulan kooperatif tarafından inşa edilmiştir. Proje, o yıllarda Zincirlikuyu çiftliği

olarak anılan arazide yer almaktadır. Yazıda arazi parselasyonu için kapalı bir yarışma açıldığı ve yarışmanın kazananı Turgut Cansever'in planının uygulandığı aktarılmıştır. Bir katlı ve iki katlı, farklı oda sayılarına ve büyüklüklere sahip ayrılmış evler inşa edilmiştir. Zeki Sayar, o yıllarda ülkemizde yapılan tüm kooperatifler gibi ayrılmış olarak inşa edilen evleri eleştirmiş fakat ortakları evlerin sıra evler ya da bitişik evler şeklinde inşa edilmesine ikna edemediklerini aktarmıştır (Sayar, 1952). Ucuz bir şekilde konut sahibi olmak amacıyla inşa edilen kooperatiflerin amacından saptığı anlaşılmaktadır. Çoğunlukla müstakil evlerden oluşan, bahçeli ve mahalle ölçeğinde tasarlanan kooperatif yapılarına ek olarak 1951-1960 yılları arasında yayınlanan yazılarda yüksek katlı konutlar içeren kooperatif örneklerine rastlanmıştır.

Dergide yayınlanan projelere bakıldığında kooperatiflerin 1971-1980 yılları arasındaki konut üretiminin öne çıkan aktörü olduğu görülmektedir. Devletin konut üretimi konusunda yetersiz kalması ile halkın bireysel olarak örgütlenmesi ile toplu konut üretimleri gerçekleştirilmektedir. 1971-1980 yılları arasında yayınlanan yazılarda Hürriyet Gazetesi Yapı Kooperatifi (Oral, 1971), Harb Akademileri Subay Yapı Kooperatifi (İsimsiz, 1975a), İstanbul Esnaf ve Sanatkâr Dernekleri Birliği Bağ-Kur Kredili Yapı Kooperatifi'nin inşa ettiği Merter Sitesi, Ortaköy Sitesi ve Göztepe Sitesi projeleri (Gülkanat ve Toydemir, 1979) olmak üzere 7 adet kooperatif projesi yayınlanmıştır. Apartman ve site kooperatifleri haricinde yazlık site kooperatiflerine de rastlanmıştır. 1976 yılında 364. sayıda "Önemli Haberler" bölümünde yer alan haberde Kuşadası'nın Pamucak ile Akköy arasındaki sahil kesiminde yer alan tarım arazilerinin parsellenecek kooperatiflere satıldığı paylaşılmıştır. Haberde Kuşadası'nda 38 adet kooperatifin faaliyet halinde bulunduğu aktarılmıştır (İsimsiz, 1976).

Şekil 3.31 Kooperatif örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Ortak yaşanan mekanlar, apartmanlardan konut sitelerine dönüşürken dergide 1931-1974 yılları arasında yayınlanan yazılarda yer almayan bir terim ile karşılaşılmıştır. Toplu konut terimine, 1975 yılından sonra dergide daha sık rastlanmıştır. İhsan Bilgin, toplu konut terimini “Genel olarak 19. yy. Avrupa’sının ve Amerika’sının endüstrileşen bölgelerinde, tarihte eşine rastlanmadık bir nüfus artışına ve yoğunlaşmasına neden olan ve Endüstri Devrimi olarak adlandırılan toplumsal oluşumun sonucunda ortaya çıkan kitlesel konut arzı.” (Bilgin, 1997) olarak tanımlamıştır. İhsan Bilgin’in deyimiyle kitlesel bir konut arzının sonucunda ortaya çıkan toplu konutlar belirli bir kullanıcı için değil birbirinden farklı profillerdeki kullanıcılara hitap edecek şekilde tasarlanmaktadır. Konut arzına hızlı bir şekilde çözüm üretebilmek adına toplu konutlar belirli bir tip projenin çoğaltılarak bir konut yerleşkesi oluşturulması ile üretilmektedir. Dergide toplu konut terimine ilk olarak 1975 yılında 360. sayıda yayınlanan “Yüksel Sahil Sitesi – Yalova” projesinde rastlanmıştır (Okan, 1975). Hemen bir sonraki sayıda yer alan “Aydın Sahil Sitesi” başlıklı yazıda paylaşılan projede yazlık site için yine toplu konut teriminin kullanıldığı görülmüştür (Bozkurt vd., 1976). Her iki yazlık site de o yıllarda İstanbul’un bir ilçesi olan ve sayfiye karakterine sahip bir yerleşim olan Yalova’da yer almaktadır. Yalova’da sayfiye anlayışı yıllar içerisinde değişmiştir. İstanbul’un kent nüfusu arttığı gibi sayfiye yerlerinin de nüfusu artmaktadır. Bu nedenle konut bloklarından oluşan sayfiye yerleşimleri görülmeye başlamıştır. Yüksel Sahil Sitesi ve Aydın Sahil Sitesi, Yalova sahilinde yer alan ve konut bloklarından oluşan sahil siteleridir.

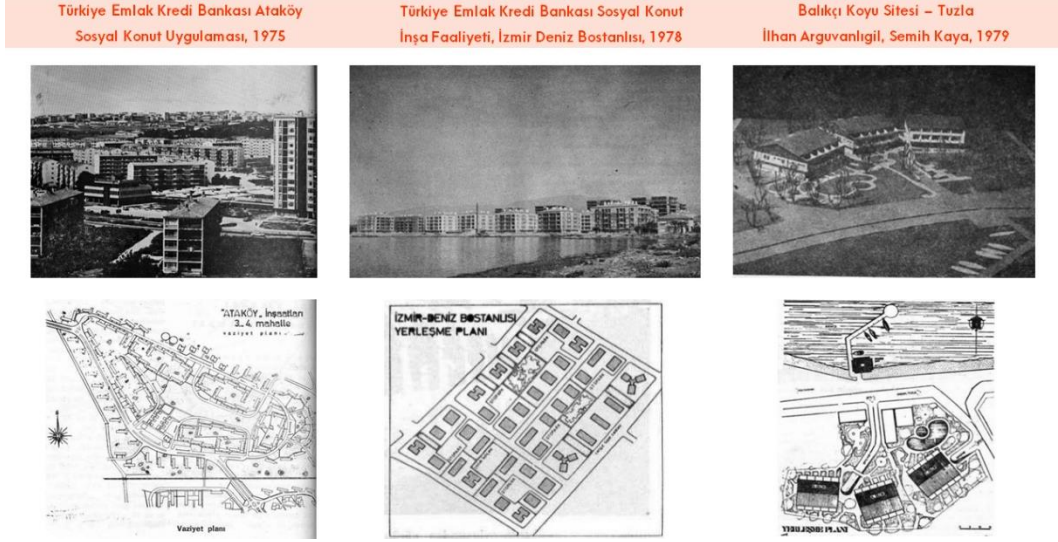
Yüksel Sahil Sitesi'nde konut bloklarının yanında villa tipi konutlarında olduğu görülmüştür. Toplu konut terimi dergide ilk olarak sahil siteleri projelerinde yer almıştır. 1978 yılında yayınlanan 371. sayıda "Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Yardım ve Emekli Sandığı Vakfı Vali Konağı Sitesi" projesi dergide yayınlanmıştır. Yarışmanın kazanan projenin mimarları Doğan Tekeli ve Sami Sisa ile tapılan röportaja ve projenin çizimlerine dergide yer verilmiştir. Tek bir konut bloğundan oluşan yapının tasarımında geleneksel konutlardaki mekân yerleşimi ve plan şeması uyarlanmaya çalışılmıştır. Fakat geleneksel konutlar en fazla üç katlı yapılar olması ve birbirini tekrar eden toplu konut birimlerinden oluşmadıkları için bu deneme gerçekleşmemiştir (Sisa ve Tekeli, 1978). 1979 yılında yayınlanan 374. sayıda ME-SA Toplu Konut A.Ş.'nin Ankara'da inşa edilen üç uygulaması paylaşılmıştır. ME-SA Mesken Sanayii A.Ş. Ankara'da 1969 yılında bütün hizmetleriyle beraber toplu konut üretmek için kurulmuş bir şirkettir. Kuruluşundan dergide yer aldığı 1979 yılına kadar geçen sürede çoğu sosyal konut olmak üzere 1100'ün üstünde konutun tamamlandığı paylaşılmıştır. Dergide aktarıldığı şekliyle ME-SA Toplu Konut A.Ş.'nin amacı, "topluların sayısal yüksekliğinden faydalanarak uygar bir çevre oluşturmak, belediyenin getiremediği alt yapıyı sağlamak, konut sahiplerine tüm bürokratik engelleri aşmış emsallerinden çok üstün bir inşaat kalitesinde ve ödeme kolaylıkları sağlanmış, anahtar teslimi konut yapabilmektedir." (İsimsiz, 1979) Üçü de Ankara'da yer alan ME-SA Çankaya Site, ME-SA Güneş Site ve ME-SA Bahçelievler Batı Sitesi projeleri dergide yer almıştır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32 Toplu konut örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi'nde sosyal konut terimine toplu konut teriminden daha önce rastlanmıştır. Sosyal konut terimine, 1931-1961 yılları arasında rastlanmamıştır. 1961-1970 yılları arasında 1 adet yazıda yer almıştır. İlk olarak 1969 yılında 333. sayıda "Haberler" bölümünde rastlanmıştır. "Türkiye'de konut problemi"

başlığıyla yayınlanan haberde İmar – İskan Bakanı'nın sosyal konut yapımı hakkında verdiği bilgiler paylaşılmıştır. Bakan, şehirlerde tespit edilen gecekonduların bir kısmının ıslah edileceğini bir kısmının yerine de sosyal konut yapılacağını aktarmıştır (İsimsiz, 1969a). 1971-1980 yılları arasında ise sosyal konut terimini içeren 7 adet yazıya rastlanmıştır. 1975 yılında yayınlanan 358. sayıda döneminin en büyük konut üretimlerinden biri olan “Türkiye Emlak Kredi Bankası Ataköy Sosyal Konut Uygulaması” projesi yayınlanmıştır. Ataköy Sosyal Konutları farklı etaplardan ve mahallelerden oluşmaktadır (İsimsiz, 1975b). Dergide yayınlandığı 1975 yılında dört mahalle tasarlanmış beşinci mahallenin yapılması planlanmıştır. Türkiye Emlak Kredi Bankası tarafından açılan yarışma ile seçilen ekiple oluşturulan mahallenin, döneminin şehircilik anlayışına uygun ve modern bir mahalle olması hedeflenmiştir. 1978 yılında yayınlanan 372. sayıda Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın farklı illerde devam etmekte olan sosyal konut uygulamaları paylaşılmıştır. Yazıda bankanın, İzmir ve İstanbul'da inşa ettiği projeler paylaşılmıştır. İzmir Bostanlı'da inşa edilen bloklar o zamanın deyimiyle İzmir Deniz Bostanlısı Blokları olarak anılmaktadır. İnşa edilen sosyal konutlar, 1960'ların konut anlayışını yansıtmaması, prefabrike yapım yöntemleri kullanılmadığı için inşasının yavaş oluşu, iki kişilik aileler için küçük daireler içermemesi gibi özellikleri ile eleştirilmiştir. Yazıda inşa edilen sosyal konutların günümüz şartlarını yansıtmaması gerektiği vurgulanmış, konutlar için proje yarışması açılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Konutlar ve çarşılarından oluşan sosyal konut yerleşimi, 18 blok ve 275 daire ile 40 blok ve 881 daireli iki kısımdan oluşmaktadır (Şekil 3.33). İstanbul'dan ise Yıldız Barbaros Bulvarı Apartmanları ve Levent Apartmanları projeleri paylaşılmıştır. Yıldız Barbaros Bulvarı Apartmanları, bulvar üzerinde yer alan 2 farklı tipten oluşan 4 blok ve iç kısımda yer alan bir katta 4 daire yer alan bir tip olmak üzere toplamda 5 bloktan oluşmaktadır. Levent Apartmanları ise 3 tipte çözümlenmiş 7 blok ve çarşıdan meydana gelmektedir. Dergide yapıların vaziyet planları, planları ve fotoğrafları paylaşılmıştır.

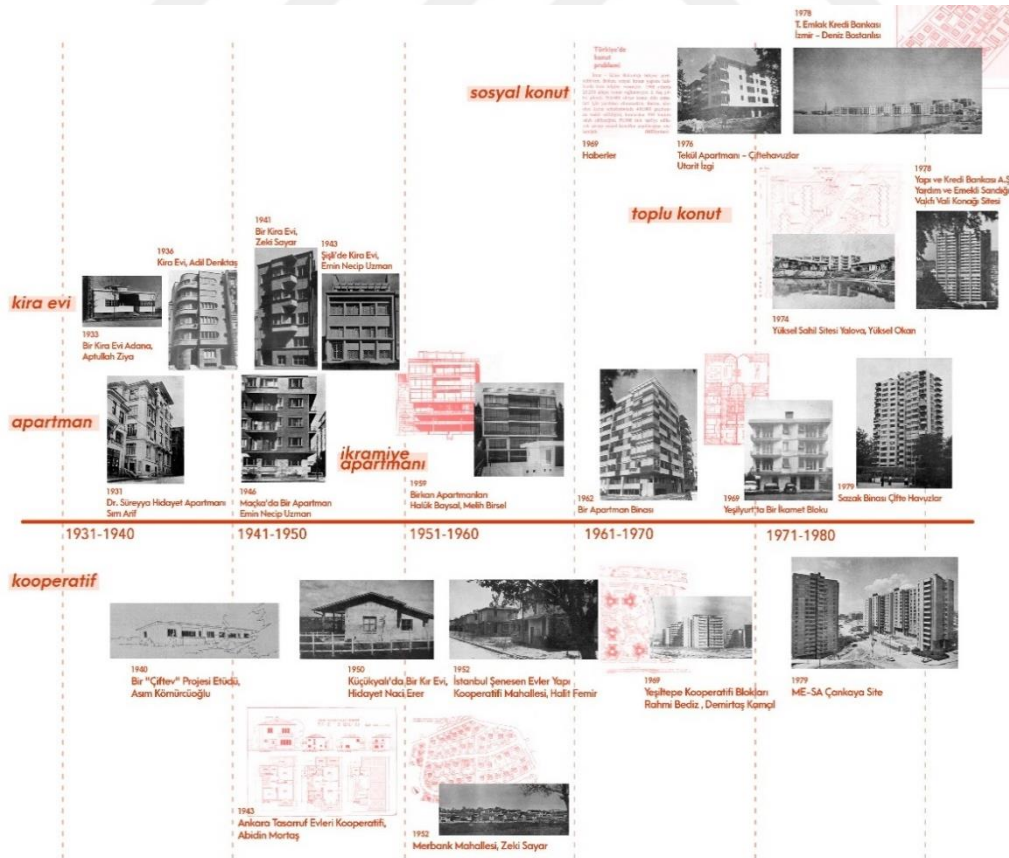
Şekil 3.33 Sosyal konut örnekleri (Arkitekt Dergisi)

Arkitekt Dergisi’nde yer alan bir diğer sosyal konut projesi ise “Balıkçı Koyu Sitesi – Tuzla” başlığıyla yayınlanan projedir. Diğer sosyal konut projelerinden farklı olarak Balıkçı Koyu Sitesi bir villa sitesidir. Müstakil konutlar ve bahçeden oluşan site, Tuzla’da Mercan Koyu’nda yer almaktadır. O dönemde pahalı bir yerleşim yeri olan koyda tasarlanan villalar sosyal konut standartlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Sosyal imkanlar açısından zengin olan ve yeşillikler içerisinde bulunan bölgede emeklilerin veya fabrikalarda çalışan işçilerin faydalanabileceği bir site olarak tasarlanmıştır (Arguvanlğıil ve Kaya, 1979). Yazlık bir sosyal konut örneği olması sebebiyle dergide yer alması önemli görülmüştür. Balıkçı Koyu sitesi yazlık bir sosyal konut niteliği taşıması sebebiyle önemli bir örnektir. Sosyal konut anlayışı yalnızca kent merkezlerinde inşa edilen konut siteleri ile sınırlı kalmamış, ulaşılabilir ve ekonomik konut anlayışı sayfiye yerleşimleri ve sahil kesimleri için de önemsenmiştir.

	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1931-1980
Apartman	55	13	16	15	14	113
Kira Evi	33	4	1	0	0	38
Site	0	0	3	9	13	25
Kooperatif	4	6	7	4	7	28
Toplu Konut	0	0	0	0	4	4
Sosyal Konut	0	0	0	1	7	8

Şekil 3.34 Ortak yaşanan konut terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Apartman terimi dergide 113 yazıda kullanılmıştır. 1931-1940 yılında apartman terimine 5 yazıda rastlanmıştır. Diğer yıllarda terimin kullanım sıklığı azalmıştır. 1941-1950 yılında 13 yazıda, 1951-1960 yılında 16 yazıda, 1961-1970 yılında 15 yazıda ve 1971-1980 yılında 14 yazıda kullanılmıştır. Kira evi terimi 38 yazıda yer almıştır. 33 yazı, 1931-1940 yılları arasında yayınlanan yazılardır. 1941-1950 yılında 4 yazıda, 1951-1960 yılında 1 yazıda görülmüş, ilerleyen yıllarda dergide kira evi terimine rastlanmamıştır. Site terimi 1951-1960 yıllarında 3 yazıda, 1961-1970 yılları arasında 9 yazıda, 1971-1980 yılları arasında 13 yazıda kullanılmıştır. Site teriminin kullanımının yıllar içerisinde arttığı gözlemlenmiştir. Kooperatif terimi her dönemde karşılaşılan bir terim olmuştur (Şekil 3.35). 1931-1940 yılları arasında 4, 1941-1950 yılları arasında 6, 1951-1960 yıllar arasında 7, 1961-1970 yılları arasında 4 ve 1971-1980 yılları arasında 7 yazıda kullanılmıştır. Toplu konut terimine 1931-1970 yılları arasında rastlanmamıştır. 1971-1980 yılları arasında 4 yazıda kullanılmıştır. Sosyal konut terimi 1931-1960 yılları arasında kullanılmamıştır. 1961-1970 yılları arasında 1 yazıda, 1971-1980 yılları arasında 7 yazıda yer almıştır (Şekil 3.34).

Şekil 3.35 Ortak yaşanan konutlardan örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.)

MİMARLIK DERGİSİ'NDEN KONUT TERMİNOLOJİSİNİ OKUMAK

Mimarlık Dergisi, Türkiye’de mimari yayıncılık alanında önemli dergilerdendir. Mimarlık Dergisi, Türkiye Mimarlar Odası tarafından 1963 yılından beri yayımlanan, Türkiye’nin en uzun soluklu ve en yüksek tirajlı mimarlık dergisidir. İki ayda bir, yılda 6 sayı olarak yayımlanan derginin yönetim merkezi, editör, yardımcı editörler ve yayın kurulu ile Ankara'dadır İlk sayısını yayınladığı 1963 yılından beri Mimarlık Dergisi, ülkemizde Arkitekt ile başlayan mimari yayıncılığın en uzun soluklu dergisi olarak yayın hayatına devam etmektedir (“Mimarlık Dergisi,” t.y., par. 3).

4.1 Mimari Yayıncılık ve Mimarlık Dergisi

Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Türk mimarların seslerinin duyurmak, birbirlerinden ve mesleki gelişmelerden haberdar olmasını sağlamak amacıyla kurulan Arkitekt dergisinin daha ilk sayılarında bir meslek örgütü kurmanın öneminden ve gerekliliklerinden bahsettiğini rastlamaktayız. 1954 yılında Mimarlar Odası kurulur. Ülkenin tüm mimarlarının dahil olduğu en geniş tabanlı meslek örgütü olan Mimarlar Odası’nın, üyeleriyle arasında kuracağı iletişim ortamını sağlayacak bir süreli yayına kısa bir zaman içinde ihtiyaç duyulur (Özdel, 2001). 1954 yılında kuruluşunun ardından Mimarlar Odası, ülkenin mimarlık gündemiyle ilgili düzenlediği etkinlikleri süresiz yayınlar biçiminde yayımlamaya başlamıştır. İvmelenen yayın etkinliğini, ürettiği sözü daha hızlı ve etkin biçimde duyurabilmek üzere 1963 yılında Mimarlık dergisinin temellerini atarak sürdürmüştür (Muhcu, 2013). Mimarlar Odası 1962 yılında, o yıllarda odanın İstanbul şubesinde sekreterlik yapmakta olan Hulusi Güngör’den bir yayın komitesi kurmasını istemiştir. Hulusi Güngör, o dönemde yayın hayatını sürdürmekte olan Arkitekt Dergisi ile Mimarlık ve Sanat Dergisi sahipleri Zeki Sayar, Doğan Hasol, Bülent Özer ve Ali İpekoğlu ile de görüşmüştür. Odanın çıkaracağı derginin yayın hayatına devam eden diğer iki dergi için rekabet unsuru olmasını istemediğini derginin 200. sayısında çıkan sayı için gerçekleşen söyleşide şu şekilde açıklamıştır:

“...Fakat çıkacak derginin, her şeyden önce, bu çıkan dergileri söndürmemesi, onların çalışma alanlarına girmemesi, onları yaşatacak ve onlarla bütünleşecek şekilde çıkması gerekiyordu. Bu nedenle de arkadaşlarımızın acaba "Mimarlık" dergisi çıkınca bizim dergimiz sönecek mi, batacak mı diye bir endişe taşımamaları icabediyordu. Fikirlerinden istifade edilmesini ve dergilerinin geleceği hususunda herhangi bir endişeye kapılmamalarını sağlamak amacıyla, kendilerinin Yayın Komitesi içinde bulunmalarını arzu ettim. Arkadaşlarımıza davet gönderdim. Kendileri temsilci olarak Ali İpekoğlu'nu seçtiler ve Ali Bey'i gönderdiler. Zeki Sayar Bey de katıldı. Diğer iki üye olarak da Zafer Koçak Bey'le, Perran Doğancı Hanım'ı re'sen seçtim. Böylelikle oluşan beş kişilik heyetle Yayın Komitesinin ilk toplantısını yaptık.” (İsimsiz, 1984)

Kurulan ekip ile hazırlanan ilk sayı 1963 yılında basılmış, odanın onayını almıştır. Derginin Mimarlık Odası üyelerine ücretsiz olarak dağıtılması hedeflendiğinden gelirini reklamlar üzerinden karşılaması düşünülmüştür. Bireysel çabalar ile bulunan reklamlar sayesinde derginin ilk sayısı basılmış ve ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Derginin devamlılığının sağlanabilmesi için önemli bir diğer konu da içerik üretilmesidir. Derginin ilk sayısında Hulusi Güngör tarafından yazılmış “Çıkarken” başlıklı yazıda devamlılık için içerik üretiminin önemi vurgulanmış, mimarlara projelerini ve yazılarını göndermeleri için çağrı yapılmıştır. Hulusi Güngör derginin çıkış amacını “Mühim olan sesimizin çıkması, devamlı çıkmasıdır. Bu ses mademki derdimizi, dâvamızı, sevinçlerimizi terennüm edecektir, o halde temenni ederiz ki kulaklarınıza hoş gelsin.” (Güngör, 1963) sözleriyle anlatmıştır. Kişisel çabalar ile basılmaya başlanan dergiye, odaya mimarların ödediği aidatlardan belirli bir pay ayrılması ile ilerleyen yıllarda bütçe sağlanmıştır.

Yayınına 1963 yılında başlayan Mimarlık Dergisi, bir meslek örgütünün yayını olması nedeniyle, mimarlığın hem bir disiplin hem de meslek olarak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmiştir. 1970'li yıllardan başlayarak göstermiş olduğu aşırı politik tavırdan sıyrılan dergi, 1980'li yıllar sonrasında, yine mimarlık meslek ve disiplini üzerinde yoğunlaşır (Özdel, 2001). Mimarlık Dergisi'nin yayın komitesi odanın yönetiminden ayrılarak Ankara'ya taşınmış ve çalışmalarını bağımsız bir şekilde sürdürmektedir. Fakat Mimarlar Odası yönetiminde yaşanan değişiklikler derginin içeriğini de etkilemiştir. Derginin 1996'da yayınlanan 271 ile 278 arasında yayınlanan sayılar oldukça eleştiri almıştır. Derginin içeriğinin daha kuramsal yazılar içermesi, grafiğinin değişmesi bu 8 sayının eleştirildiği noktalar olmuştur. Eleştiri yazıları dergide de yayınlanmıştır. Celal Abdi Güzer,

“‘Mimarlık’ Mimarlığın Neresinde?” başlıklı yazısında derginin değişen profili için; “...modernizmi adeta resmi bir ideoloji gibi benimsemiş olan Türkiye mimarlık ortamında yabancı bulunmakta, altı çizilen örnekler ve tartışmalar Türkiye gündemi ile örtüştürülememektedir. Bu gündem farklılığına ve bağlam dışlamasına bir de dil sorunları eklendiğinde, okur ile dergi arasında bugün karşılaştığımız yabancılaşma kaçınılmazdır.” (Güzer, 1998) yorumunu yapmıştır. O dönemde dergide çoğunlukla eleştiri yazıları yayınlanmaktadır. Eleştiriler derginin kuramsal-eleştirel içeriğinden öte dilinin karmaşık bir hal alarak anlaşılmasını güçlendirilmesine yöneltmiştir. Derginin mimarlık örgütünü temsil ediyor oluşu sebebiyle ülkedeki farklı profillerdeki mimarlarca anlaşılması gerektiği beklentisi oluşmuştur. Daha sade bir dil kullanılarak anlaşılabilirliğinin artırılması gerektiği yorumu yapılmıştır. Derginin kapağında yer alan imgeler de o dönemde eleştirilen noktalardan biridir. Yayın ekibinin değişmesinin ardından dergi önceki profiline yaklaşarak proje yayınlamaya, görüş yazılarını içermeye, haberler bölümü ile uluslararası ortamdan bilgiler vermeye devam etmiştir.

Mimarlık Dergisi’nin yayınlanmaya başladığı dönemde mimarlık üzerine yayınlanan dergiler bulunmaktadır. Zeki Sayar tarafından yayınlanan Arkitekt Dergisi; Doğan Hasol, Bülent Özer, Ali İpekoğlu tarafından yayınlanan Mimarlık ve Sanat Dergisi; Devlet Güzel Sanatlar Akademisi tarafından yayınlanan Akademi Dergisi gibi dergiler mimarlık alanındaki entelektüel tartışma ortamını sağlamaya çalışmaktadır (Güngör, 2001).

Dergi mimari yayıncılığın önemini çeşitli sayılarda vurgulamıştır. 200. sayıda mimari yayıncılık üzerine yazılar paylaşılmıştır. Mimarlık Dergisi’nin editörleri ile söyleşi yapılmıştır. Türkiye’de Mimari Yayıncılık başlıklı söyleşide Arkitekt Dergisi’nin kurucusu Zeki Sayar da yer almaktadır. Mimarlık Dergisi’nin gelişimini Arkitekt Dergisi’nin sürecinden itibaren ele alan “Arkitekt’ten İleriye” başlıklı yazı Üstün Alsaç tarafından yazılmıştır (Alsaç, 1984). 2001 yılında yayınlanan 300. sayı yayıncılık, meslek dergileri ve meslek odaları konularına ayrılmıştır. Bu sayıda Türkiye’de yayınlanmış kısa ve uzun süreli dergiler, meslek örgütleri, Mimarlar Odası ve Mimarlık Dergisi üzerine yazılar yayınlanmıştır. Arkitekt’i konu alan yazılar da bulunmaktadır. Derginin 40. yılında yayınlanan 309 numaralı sayıda yerli ve yabancı çeşitli mimarlık dergilerine bir mektup gönderilerek mimari yayıncılığın geleceği hakkında sorular sorulmuş, soruya

karşılık olarak gelen mektuplar bu sayıda paylaşılmıştır. Bu girişim derginin mimari yayıncılığa verdiği önemin bir göstergesidir. Derginin 50 yılı geride bırakılırken çıkan 369, 371, 372 numaralı sayılarda yine Türkiye’deki mimarlık dergileri üzerine yazılmış içerikler paylaşılmıştır. Derginin 50. yaşına özel kapak tasarımı yarışması açılarak sonuçlar dergide paylaşılmıştır. 50 yıl boyunca yayınlanan tüm sayılar taranarak dijital bir arşiv oluşturulmuş, Ocak 2013’te erişime açılmıştır. Arkitekt Dergisi arşivi de bu tarihten bir yıl önce kadar erişime açılmıştır.

Mimarlık Dergisi 1963 yılında 6, 1964 yılında 8 sayı olarak yayınlamıştır. 1976 yılına dek her ay bir sayı olacak şekilde yılda 12 sayı olarak yayınlamıştır. 1976-1994 yılları arasında farklı zaman dilimleri içinde yayınlanan dergi, 1995 yılından itibaren iki ayda bir sayı, yılda 6 sayı olacak şekilde yayınlamaktadır. 60 yıllık yayın serüvenine sahip dergi, 1963-2023 yılları arasında mimarlık ortamına tanıklık etmiştir (Şekil 4.1). Mimarlık Dergisi, Arkitekt Dergisi ile başlayan mimari yayıncılığın en uzun soluklu dergisi olarak yayın hayatına devam etmektedir.

Şekil 4.1 Mimarlık Dergisi sayılarından örnekler (Yazar tarafından üretilmiştir.)

4.2 ‘Konut’u Tartışmak

Mimarlık Dergisi’nde yayınlanan yazılar tarandığında konut teriminin çoğunlukla tartışma yazılarında yer aldığı görülmektedir. 1981-2023 yılları arasında yayınlanan yazılarda konut teriminin kullanıldığı 76 yazı yayınlanmıştır. 1981-1990 yılları arasında 23 yazıda, 1991-2000 yılları arasında 20 sayıda, 2001-2010 yılları arasında 15, 2011-2023 yılları arasında 17 yazıda konut terimi kullanılmıştır. Yazılarda konut projelerinin paylaşılmasından çok, konut tasarımı, konut yasası, konut sorunu, konut üretimi konuları ile ilişkili görüşler paylaşılmıştır. Derginin 227., 260. ve 261. sayıları konut teması ile yayınlanmıştır (Şekil 4.2). Bu sayılarda konutu farklı yönlerden ele alan yazılara yer verilmiştir. Konut ile ilgili yazılar yalnızca konut temalı yazılarda değil, derginin çeşitli sayılarında yer almıştır. 1980-2001 yılları arasında yayınlanan yazılarda çoğunlukla konut sorunu, konut yasaları, gecekondu konularının ele alındığı görülmüştür. 2001 yılından sonra yayınlanan yazılarda tartışmaların; ‘yeni gelişen konut biçimleri’, ‘tüketim odaklı konutlar’, ‘lüks konut’, ‘kültür nesnesi olarak konut’ konularına odaklandığı görülmüştür.

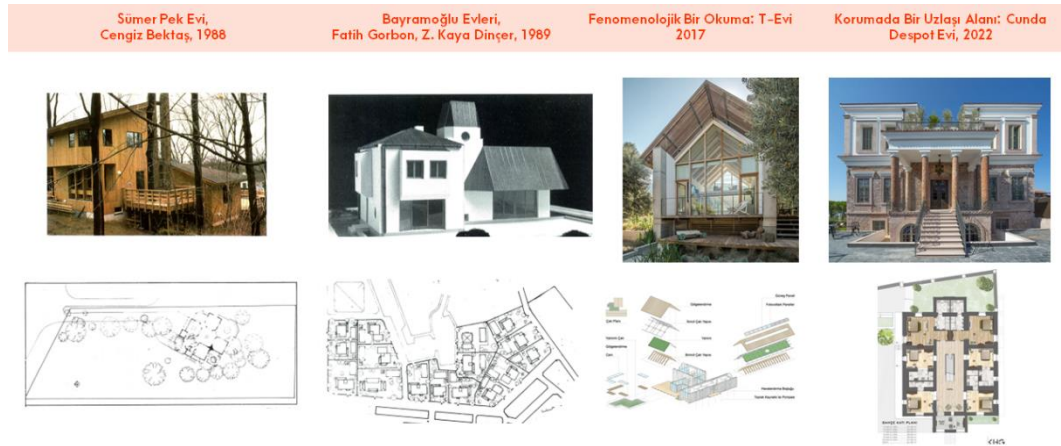

Şekil 4.2 Konut teması ile yayınlanan sayılar (Mimarlık Dergisi)

Konut üzerine gerçekleştirilen tartışmalar yarışmalara taşınmıştır. Dergide paylaşılan yazılarda konut temalı yarışmaların paylaşıldığı görülmüştür. 1981-1995 yılları arasında 5 adet konut yarışması projesi yayınlanmıştır. 1981 yılında “Yüksek Denizcilik Okulu Mimari Proje Yarışması”, 1982 yılında “Gecekondu Önleme Bölgeleri ve Geri Kalmış Yörelerde Kiralık Konut Ulusal Mimari Proje Yarışması”, 1984 yılında “Yarının Yaşamı İçin Konut ve Çevresi Konulu Yarışma”, 1987 yılında “Silivri 2. Konut ve Turizm Tesisleri Mimari Proje Yarışma”,

Yarışması” ve “21. Yüzyılın Konutu ve Çevresi Konulu Öğrenciler Arası Fikir Proje Yarışması” dergide yer almıştır.

Mimarlık Dergisi’nde ev terimi içeren 71 yazı yayınlandığı tespit edilmiştir. Konut teriminden sonra dergide en sık rastlanan terim ev terimi olmuştur. 1981-1990 yılları arasında 23 yazıda, 1991-2000 yılları arasında 11 sayıda, 2001-2010 yılları arasında 19, 2011-2023 yılları arasında 18 yazıda ev terimi kullanılmıştır. Ev terimi içeren yazılarda, tek bir kişiye veya aileye ait müstakil ev projeleri ve bölgesel veya tarihi nitelik taşıyan eski evlerin paylaşıldığı görülmüştür. 1981-1990 yılları arasında mimarların tasarladıkları evleri anlattığı yazılar yayınladığı görülmektedir. Cengiz Bektaş’ın tasarımı Sümer Pek Evi (Bektaş, 1988), Fatih Gorbon ve Z. Kaya Dinçer tarafından tasarlanan Bayramoğlu Evleri (Dinçer ve Gorbon, 1989) mimarları tarafından paylaşılan evlere örnek olarak gösterilebilir. 1990 yılından sonra yayınlanan yazılarda mimarları tarafından yapının anlatıldığı yazıların azaldığı tespit edilmiştir. 2007 yılında yayınlanan 395. sayıda yer alan “Fenomenolojik Bir Okuma: T-Evi” (Erkaslan, 2017) ve 2022 yılında 424. sayıda yayınlanan “Korumada Bir Uzlaş Alanı: Cunda Despot Evi” (Özkut, 2022) yazılarında ise yapıların kuramsal bir çerçeve ile ilişkilendirilerek paylaşıldığı görülmüştür (Şekil 4.3). Dergide, güncel ya da eski tarihli evler üzerine yazılmış eleştiri ve görüş yazıları da paylaşılmıştır. Dergide ev, yalnızca inşa edilen bir yapı olarak ele alınamamıştır. Ev terimi teorik yazılarda da yer almıştır. Konut sorununu konu alan 2 yazıda, ev teriminden türetilen evsizlik terimine rastlanmıştır.

Şekil 4.3 Dergide yayınlanan ev projelerinden örnekler (Mimarlık Dergisi)

Gecekondular, Mimarlık Dergisi'nde konut tartışmalarına konu olan diğer bir terim olmuştur. Arkitekt Dergisi'nde 1950'lerde sıkça tartışılan gecekondu sorununun Mimarlık Dergisi'nde 1980 sonrasında yayınlanan yazılarda yer aldığı görülmektedir. Gecekondular terimi Mimarlık Dergisi'nde 16 yazıda kullanılmıştır. Gecekondular, 1981-1990 yılları arasında 12 yazıda öne çıkmıştır. 1991-2000 yılları arasında taranan yazılarda terime rastlanmamıştır. 2005 yılında yayınlanan 323. sayı "Yoksulluk ve Mimarlık" konulu dosya ile yayınlanmıştır. Bu sayıda 2 yazıda gecekondu sorunu ele alınmıştır. 2011-2023 yılları arasında yayınlanan sayılarda 2 yazıda gecekondu terimine rastlanmıştır. Gecekondular dergide ilk olarak 1981 yılında yayınlanan 182. sayıda paylaşılan Gecekondular Önleme Bölgeleri ve Geri Kalmış Yörelerde Kiralık Konut Ulusal Mimari Proje Yarışması'nda rastlanmıştır (Birkan, 1981). Dönemin İmar ve İskân Bakanlığı, halihazırda tartışılan bir konu olan gecekondular üzerine farklı tipleri ve gereksinimleri kapsayan bir konut yarışması açmıştır. Yarışmada dört iklim bölgesi verilerek yarışmacılardan bulunduğu koşullara uygun, aile yaşantısının ihtiyaçlarını karşılayacak, minimum alana yayılacak ve ekonomik çözümler üretmesi beklenmiştir. Mimarlık Dergisi'nde yarışmanın kazananları paylaşılmıştır.

Gecekondular sorununun 1981-1990 yılları arasında sıkça tartışıldığı ve dergide yer aldığı görülmüştür. Devletin ürettiği çözümler tartışılmış, gecekondu sorunu çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. 1983 yılında yayınlanan 191. sayıda "Tartışmalar" bölümünde "Gecekondular Önleme Üzerine" başlıklı yazıda Sümer Gürel ve A. Zekai Görgülü'nün görüşlerine yer verilmiştir. Gecekondular sorunu, aynı ölçekte pek çok sorun gibi, temelde bir toplumsal-ekonomik-siyasal dizge (sistem) sorunudur. Başka bir deyişle, büyük kentlerde yılda değil 1000 konut, sayıca yeterli konut üretmekle bile gerçek çözüme ulaşamaz (Gürel, 1983). Bu sebeple sorunun tüm yönleriyle ele alınması ve çözümünün uzun zaman gerektirdiği paylaşılmıştır. 1966 yılında çıkarılan 775 sayılı Gecekondular Önleme Bölgelerine ilişkin yasanın değişeceği gündeme gelmiştir. Gecekondular sorununun hızlı ve plansız kentleşmeden kaynaklandığı aktarılmıştır. 1950'lerden bu yana hızlı bir kentleşme süreci yaşayan ülkemiz için 1982 yılı bir dönüm noktası olmuş ve kentli nüfus payı tarihinde ilk kez %50'lere ulaşmıştır (Görgülü, 1983). Gecekondular sorununun çözümü için sorunun iyi kavranması gerekmektedir. Zekai Görgülü yazısında bu durumu şu şekilde vurgulamıştır: "Gecekondular olgusundan önleme

Bölgesini, önleme Bölgesinden imar planını, imar planından parsel ölçeğindeki bir sorunu ayırmak olanaksızdır. Sorunlar bütünde girdileri ile beraber kavrandıkları ve yorumlandıkları zaman çözülebilir.” (Görgülü,1983)

	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2023	1981-2023
Konut	24	20	15	17	76
Ev	23	11	19	18	71
Gecekondu	12	0	2	2	16

Şekil 4.4 Konut, ev, gecekondu terimlerinin kullanımı
(Yazar tarafından üretilmiştir.)

Mimarlık Dergisi’nde konut terimine 76 yazıda rastlanmıştır. 1981-1990 yılları arasında 21, 1991-2000 yılları arasında 20, 2001-2010 yılları arasında 15, 2011-2023 yılları arasında 17 yazıda konut terimi kullanılmıştır. Ev terimi konut teriminden sonra sık kullanılan ikinci terimdir. 71 yazıda yar alan ev terimi her dönemde karşımıza çıkmaktadır. 1981-1990 yılları arasında 23, 1991-2000 yılları arasında 11, 2001-2010 yılları arasında 19, 2011-2023 yılları arasında 18 yazıda yer almıştır. Gecekondu terimi 16 yazıda kullanılmıştır. 1981-1990 yılları arasında 12 yazıda kullanılmış, ilerleyen yıllarda kullanımı azalmıştır. 1991-2000 yılları arasında gecekondu terimine rastlanmamıştır. 2001-2010 ve 2011-2023 yılları arasında 2’şer yazıda kullanılmıştır (Şekil 4.4).

4.3 Geride Bırakılan Konut Terminolojileri

Mimarlık Dergisi’nde taranan yazılarda köşk, yalı, konak, köy evi, sayfiye, villa, dinlenme evi, tatil köyü, işçi evi, lojman, misafirhane terimlerine oldukça az rastlanmıştır. Bu terimler “Geride Bırakılan Konut Terminolojileri” başlığı altında incelenmiştir. Taranan sayılarda 4 yazıda köşk terimine, 2 yazıda yalı terimine, 4 yazıda konak terimine ve 2 yazıda köy evi terimine rastlanmıştır.

Köşk terimi kullanılan yazılar, eski köşk yapılarına ait çizimleri, fotoğrafları ve yazarın görüşlerini içermektedir. Boğaziçi’nde yer alan Perili Köşk’ün yıkım kararına edilen itiraz 1998 yılında dergide yer almıştır (Ekinci, 1998). Sedat Hakkı Eldem tasarımı Okyar Köşkü’nü ele alan yazı ise 2011 yılında yayınlanmıştır (Şahin, 2011). 2014 yılında 377 numaralı sayıda Afife Batur tarafından yazılan “Bir Tarih-Bellek Yitimi: Vahideddin Korusu ve Köşkleri”

başlıklı yazıda tahrip edilen koru ile birlikte köşklerin yaşadığı dönüşüm paylaşılmıştır (Batur, 2014). Konak terimine 4 yazıda rastlanmıştır. 1981-1990 arasında yayınlanan 2 yazıda ve 2011-2023 yılları arasında yayınlanan 2 yazıda konak terimi yer almıştır. Dergide Trabzon’da yer alan Kostaki Konağı (Erten, 1989), Diyarbakır’da yer alan ve Kent Müzesi’ne dönüştürülen Cemil Paşa Konağı paylaşılmıştır (Salman, 2016). Yalı terimine ise 2 yazıda rastlanmıştır. 1998 yılında “Boğaziçi Kıyı (Yalı) Kuşağında Koruma Uygulamaları Genel Kararı” dergide paylaşılmıştır (Eldem, 1998). Köy evi terimine dergide 2 yazıda rastlanmıştır. 1983 yılında yayınlanan “Tek Gözlü Ev” başlıklı yazıda Edip Baran, dedesinin tek katlı tek odalı köy evinin planını çizerek anlatmıştır (Baran, 1983). Köy evine özgü yüklük, divan, çanaklık, yer minderi, çarıklık gibi mekânsal öğelere de çiziminde yer vermiştir (Şekil 4.5). Dergide iki yazı haricinde köy evi terimini ele alan başka bir yazıya rastlanmamıştır. 2012 yılında yayınlanan 367 numaralı sayıda bulunan “Ekolojik Mimarlık: Doğu Karadeniz Kırsal Konutu” başlıklı yazıda Doğu Karadeniz’in kırsal bölgelerinde inşa edilen evlerin özgün mimari özellikleri ve yerleşim karakterlerine ilişkin bilgiler paylaşılmıştır (Faiz ve Zorlu, 2012). 370. sayıda yayınlanan “İzmir Kırsal Alan Konutları” başlıklı yazıda ise İzmir’in kırsal yerleşimindeki konutların açık alanda ve kapalı alanda mekânları, yapım sistemleri ve malzeme kullanımları paylaşılmıştır. Yayınlanan iki yazıda köy evi yerine kırsal konut, kırsal alan konutu terimi kullanıldığı tespit edilmiştir (Avar vd., 2013).

Şekil 4.5 Köşk, konak, yalı, köy evi terimlerini içeren yazılar (Mimarlık Dergisi)

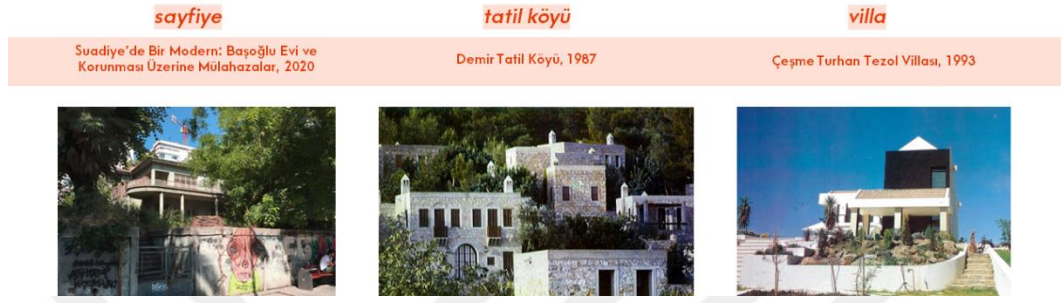
Sayfiye terimi yalnızca 2011-2023 yılları arasında 3 yazıda yer almıştır. 2020 yılında yayınlanan 411 numaralı sayıdaki “Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı” bölümü altında “Suadiye’de Bir Modern: Başoğlu Evi ve Korunması Üzerine Mülâhazalar” ve “Bayramoğlu’nda Modern Bir Sayfiye: Yapı Kredi Bankacılık

Akademisi Eğitim ve Konaklama Tesisleri” yazıları yayınlanmıştır. İstanbul’un sayfiye yerleşimlerinden olan Suadiye’de yer alan ve 1930’ların modern mimarlık özelliklerini taşıyan ve yazar tarafından dönemin özelliklerini taşıyan ikonik bir yapı olarak betimlenen Başoğlu Evi’nin bilinirliğinin artırılması amacıyla güncel durumu paylaşılmıştır. Yapının tescilsiz ve terkedilmiş olması nedeniyle kentsel dönüşüme dahil edilerek yok edilmesi engellenmeye çalışılmıştır. 1960’larda kurumların çalışanlarının konaklaması için inşa edilen dinlenme tesislerinin bir örneği olan yapı, günümüze ulaşmasıyla değerli görülmüştür (İsmailoğlu ve Esmer, 2020).

Tatil köyü terimine 1981-1990 yılları arasında 6, 1991-2000 yılları arasında 2 yazıda olmak üzere toplamda 8 yazıda rastlanmıştır. 1970’lerde turizm hareketliliğinin ülkemizde yaygınlaşmasıyla otel ve tatil köyü yapımı hızlanmıştır. Kıyı kesimlerinde artan inşa faaliyetleri dönemin tartışılan konularından biri olmuştur. Kimi tesisler bağlamı ile uyumlu olarak tasarlanırsa ve doğaya saygılı bir tavır sergilese de kimi tesislerin tatil yerleşimlerinin kimliğine aykırı olması dikkat çekmiştir. Derginin 1988 yılında yayınlanan 231. sayısında o dönemlerde sıkça tartışılan turizm konusunun sosyal ve mesleki yönleri ele alınmıştır. Bu sayıda Alanya Aquarius Tatil Köyü, Bodrum Demir Tatil Köyü, Kemer Phasel - Tour Tatil Köyü, Side Phamphilya Tatil Köyü, Köyceğiz Ekincik Tatil Köyü projelerinin çizimleri, fotoğrafları paylaşılarak yapılar hakkında bilgi verilmiştir (Özbay, 1988). 1990 yılında yayınlanan 242 numaralı sayıda “Bir Mimar” bölümünde Oral Vural’ın yapıları paylaşılmıştır. Antalya Manavgat’ta bulunan Petrokent Turizm A.Ş. Side Tatil Köyü, Türkiye Petrolleri A.O.’ya ait Bodrum Güllük Eğitim ve Dinlenme Tesisleri projelerinin görsellerine yer verilmiştir (Tokalı, 1990). 1993 yılında 251. sayıda, mimar Turgut Cansever’in tasarladığı ve 1992 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülü kazanan “Demir Tatil Köyü” üzerine yazılmış görüş yazısı dergide paylaşılmıştır (Seyithanoğlu, 1993). 1998 yılında yayınlanan 284. sayıda “Bodrum’daki Sit Kararı ve ‘Sit’ Kimliği Gösteren Bir Tatil Köyü Projesi” başlıklı yazıda M. Numan Cebeci, Bodrum-Torba sit alanı içinde kalan, mimar Turgut Cansever’in Demir Tatil Köyü projesini koruma kararıyla birlikte değerlendirmiştir (Cebeci, 1998).

Villa terimine dergide 4 yazıda rastlanmıştır. 1991-2000 yılları arasında 1 yazıda, 2001-2010 yılları arasında 1 yazıda, 2011-2023 yılları arasında 2 yazıda villa

terimine rastlanmıştır. 1993 yılında Çeşme’de bulunan Turhan Tezol Villası’nın çizimleri ve fotoğrafları dergide yer almıştır (İsimsiz, 1993). 2015 yılında 1932-1933 yıllarında Ernst Egli tarafından tasarlanan Ragıp Devres Villası dergide paylaşılmıştır (Başdoğan, 2015). 2020 yılında Suadiye’de yer alan modern villa örneği Başoğlu Evi’nin günümüzdeki durumu fotoğraflar ile anlatılmış, korunması üzerine düşünceler paylaşılmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Sayfiye, Tatil Köyü, Villa terimlerini içeren yazılar (Mimarlık Dergisi)

Arkitekt Dergisi’nde sıkça rastlanan işçi evi, lojman, misafirhane terimlerine Mimarlık Dergisi’nde 1981-2023 yılları arasında seyrek olarak rastlanmış, bazı yıllarda bu terimlerin dergide yer almadığı görülmüştür. Dergide yer alan örneklerin çoğunlukla günümüzde kullanılmayan üretim yerleşkeleri içerisinde yer alan örnekler olduğu tespit edilmiştir.

İşçi evi terimine 2011-2023 yılları arasında yayınlanan 3 yazıda rastlanmıştır. 2017 yılında 394. sayıda yer alan “Modern Konutun Orta Sınıfla Buluşması: 1950’lerde Bir Eskişehir Örneği” başlıklı yazıda Eskişehir konut alanlarının gelişim süreci incelenmiştir (Güler ve Karasözen, 2017). Yazıda 1950-1960 yılları arasında işçi ve memurlar için inşa edilen Osmangazi, Sümer ve Ertuğrulgazi Mahallelerindeki kooperatif konutları paylaşılmıştır (Şekil 4.6). 396. sayıda ise “Unutulmaya Yüz Tutmuş Bir “Maden Sitesi”: Cürek” başlıklı yazıda Sivas Divriği’de yer alan terk edilmiş Cürek Maden Sitesi’nin yerleşkesi paylaşılmıştır (Polat ve Durusoy, 2017). 2022 yılında 426. sayıda “Müzelerin Kentsel Belleğin Korunmasındaki Rolü: Amuri İşçi Mahallesi, Tampere, Finlandiya” başlıklı yazıda Finlandiya’da bir sanayi kenti olan Tampere’de yer alan Amuri İşçi Mahallesi’nin günümüzde yeni müzecilik anlayışıyla Amuri İşçi Evleri Müzesi’ne dönüştürülmesi ele alınmıştır. Türkiye’de de Erken Cumhuriyet Dönemi’nin

tanıkları olan işçi evlerinin değerlendirilmesi ve kentsel belleğin aktarımı için bir örnek olması amacıyla paylaşılmıştır (Cömertler, 2022).

Lojman terimine 1981-1990 yılları arasında 3 yazıda, 1991-2000 yılları arasında 1 yazıda, 2001-2010 yılları arasında 4 yazıda ve 2011-2023 yılları arasında 3 yazıda olmak üzere toplamda 11 yazıda rastlanmıştır. Lojman yapılarının genellikle yönetim ve üretim yerleşkeleri içerisinde bulunduğu görülmüştür. 1981 yılında 170. sayıda “Yüksek Denizcilik Okulu Mimari Proje Yarışması” başlıklı yazıda yarışmada ödül kazanan projeler paylaşılmıştır. Yarışma için verilen programda lojman da yer almaktadır ve lojmanların yerleşimi tasarımı önemli bir girdi oluşturmuştur (İsimsiz, 1981b). 1987 yılında 224. sayıda “Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Yapılan, Yapılmakta Olan veya Yapılamayan Yapıların Öyküleri” başlıklı yazı Hasan Özbay tarafından derlenmiştir. Bu yazıda bakanlıkça inşa edilmesi planlanan veya inşası devam eden projelerin durumları paylaşılmıştır. Hasan Özbay, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın, yapı sektöründe ülkemizdeki en büyük işveren olduğunu ve mimarlığın gündeminde önemli bir yeri olması sebebiyle yapılan işlerin takip edilmesi gerektiğini aktarmıştır (Özbay, 1987). Yazıda yer alan yapılardan Sakarya Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Sitesi, Isparta Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Kampüsü, İstanbul Yüksek Denizcilik Okulu, DSİ Urfa 15. Bölge Tesisleri lojman içeren projelerdir. Hasan Özbay’ın yapıların mimarları ile gerçekleştirdiği röportajlarda inşaatların güncel durumu hakkında bilgiler paylaşılmıştır. 1993 yılında 251. sayıda “Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Kompleksi” projesinin planları ve güncel durumu paylaşılmıştır (Aslaner, 1993). Bu tarihten sonra dergide güncel bir lojman projesine rastlanmamıştır. 2004 yılında 316. sayıda “Erken Cumhuriyet’in ‘Modern’ Mirası: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları” yazısında Sümerbank Kayseri Fabrikası Türk modernleşmesinin bir örneği olarak değerlendirilmiş ve kente etkileri tartışılmıştır (Asiliskender, 2004). Bu yazının ardından yayınlanan yazılarda çoğunlukla Erken Cumhuriyet Dönemi olmak üzere önceki yıllarda inşa edilmiş projeler paylaşılmıştır. Yayınlanan yazılarda paylaşılan yapıların Modern Mimarlık Mirası örnekleri olması sebebiyle korunması gerektiği vurgulanmıştır.

Misafirhane terimi 21 yazıda yer almıştır. Misafirhane yapıları, lojman yapıları ile benzer olarak, çoğunlukla yönetim ve üretim tesisleri içerisinde yer almaktadır.

Dergide yayınlanan yazılarda 1981 yılında İstanbul’da inşa edilecek Yüksek Denizcilik Okulu Mimari Proje Yarışması, 1987 yılında Ankara’da bulunan ve bir yarışma projesi olan Halk Bankası Genel Müdürlük Binası Projesi, 1993 yılında Ankara Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Kompleksi projeleri yayınlanmıştır. Yazıların ardından 2009 yılına kadar misafirhane terimine rastlanmamıştır. 2009 yılından sonra yayınlanan yazılarda ise Cumhuriyet Dönemi yerleşkelerinin içerisinde yer alan misafirhane yapılarına rastlanmıştır. 2020 yılında Ulusal Mimarlık Ödülleri kapsamında Mimar Sinan Büyük Ödülü’ne layık görülen Nişan Yaubyan’ın biyografisi ve başlıca işleri dergide yayınlanmıştır (İsimsiz, 2020). Çanakkale’nin Çan ilçesinde bulunan Çanakkale Seramik Fabrikası Misafirhanesi mimarın başlıca işleri arasında yer almaktadır. Özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan yapı, günümüzde Bodur ailesi ve yakınlarının geçici olarak konakladığı yapıdır (Şekil 4.7). Yapı sirkülasyon hacmine takılan birimlerden oluşan, sade ve net bir forma sahiptir. Bir omurga üzerinde konumlanan parçalı kütle örüntüsü, oranları, doluluk-boşluk dengesi, giriş saçağı, yağmur oluk detayı, beton çiçeklik detaylarına kadar tasarlanmış olması ile modernist özelliklere sahiptir. Betonarme üst döşemesi kütlenin dışından okunmaktadır. Cephede kullanılan tuğla ile yapı sıcak bir görünüm kazanmıştır (Çakır, 2023).

Şekil 4.7 İşçi Evi, Lojman, Misafirhane terimlerini içeren yazılar
(Mimarlık Dergisi)

Geride bırakılan konut terimleri dergide en az kullanılan terimlerdenidir. Köşk terimine 4 yazıda rastlanmıştır. 1981-1990 ve 1991-2000 yılları arasında 1’er yazıda kullanılan terime, 2001-2010 yılları arasında rastlanmamıştır. 2011-2023 yılında ise 2 yazıda kullanılmıştır. 1981-1990 yılları arasında 2 yazıda bulunan konak terimi, 1991-2000 ve 2001-2010 yılları arasında dergide yer almamıştır.

	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2023	1981-2023
Köşk	1	1	0	2	4
Konak	2	0	0	2	4
Yalı	0	1	1	1	3
Köy Evi	2	0	0	0	2
Sayfiye	0	0	0	3	3
Tatil Köyü	6	2	0	0	8
Villa	0	1	1	2	4
İşçi Evi	0	0	0	2	2
Lojman	3	1	4	3	11
Misafirhane	7	1	2	11	21

Şekil 4.8 Geride bırakılan konut terimlerinin kullanımı
(Yazar tarafından üretilmiştir.)

Yalı terimine 1981-1990 yılları arasında rastlanmamıştır. 1991-2000, 2001-2010, 2011-2023 yılları arasında 1'er yazıda kullanılmıştır. Köy evi terimi yalnızca 1981-1990 yılları arasında 2 yazıda kullanılmış, ilerleyen yıllarda dergide yer almamıştır. Sayfiye terimine ise yalnızca 2011-2023 yılları arasında rastlanmıştır. Tatil köyü terimi dergide 8 yazıda kullanılmıştır. 1981-1990 yılları arasında 6, 1991-2000 yılları arasında 2 yazıda yer alan tatil köyü terimine ilerleyen yıllarda rastlanmamıştır. Villa terimi dergide 4 yazıda yer almıştır. 1981-1990 yılları arasında kullanılmayan villa terimi; 1991-2000 yılları arasında 1, 2001-2010 yılları arasında 1, 2011-2023 yılları arasında ise 2 yazıda kullanılmıştır.

İşçi evi terimine yalnızca 2011-2023 yılları arasında 2 yazıda rastlanmıştır. Bu dönem öncesinde işçi evi terimine rastlanmamıştır. Lojman terimi dergide 11 yazıda yer almıştır. 1981-1990 yılları arasında 3, 1991-2000 yılları arasında 1, 2001-2010 yılları arasında 4, 2011-2023 yılları arasında ise 3 yazıda yer aldığı görülmüştür. Misafirhane terimine ise 21 yazıda rastlanmıştır. 1981-1990 yılları arasında 7, 1991-2000 yılları arasında 1, 2001-2010 yılları arasında 2, 2011-2023 yılları arasında ise 11 yazıda kullanılmıştır (Şekil 4.8)

4.4 Ortak Yaşamın Değişen Konutları

1980'lerden sonra kentlerin kalabalıklaşması sonucu gittikçe artan konut ihtiyacı, teknolojinin gelişmesi ve yapım faaliyetlerinin hızlanmasıyla birlikte bir arada yaşanan konutların değişim geçirdiği gözlenmiştir. Apartman yaşamı devam etse de kentlilerin bir kısmı toplu konutlarda ve konut sitelerinde yaşamaya başlamıştır. Konut sorununa çözüm üretmek amacıyla inşa edilen toplu konutlar, özel inşaat şirketlerinin de üretime katılmasıyla kentlerde sıkça görülmeye başlamıştır. Mimarlık Dergisi'nde yer alan toplu konut, sosyal konut, TOKİ, loft, kapalı site ve rezidans terimleri ortak yaşamın değişen konutları başlığı altında incelenmiştir.

Dergide öncelikle Arkitekt Dergisi'nde sıkça karşılaşılan apartman terimi Mimarlık Dergisi'nde 23 adet yazıda kullanılmıştır. 1989 yılında 233. sayıda "80'li Yıllarda Apartman Örnekleri" başlıklı yazıda Ankara'da inşa edilen apartman örnekleri paylaşılmıştır (Gür, 1989). 1993 yılında 255. sayıda "İzmir Sahilinde Bir Apartman: Venüs" başlıklı yazıda İzmir Mithatpaşa Caddesi üzerinde yer alan Venüs Apartmanı paylaşılmıştır (Coşkun, 1993). Apartman projelerinin yanı sıra apartmanların geçirdiği dönüşüm üzerine görüş bildiren yazılar da dergide yer almıştır. 1994 yılında 260. sayıda Murat Balamir tarafından yazılan "Kira Evlerinden Kat Evlerine Apartmanlaşma: Bir Zihniyet Dönüşümü Tarihçesinden Kesitler" başlıklı yazı yayınlanmıştır (Balamir, 1994). Ülkemizde konut üretiminin özgün örneklerinden olan kira evlerinden apartmana kadar yaşanan değişimler yazıda yer almıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilen apartmanlar çoğunlukla derginin Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı bölümlerinde paylaşılmıştır. Paylaşılan yazıların bir kısmında tek apartman projeleri paylaşılrken bir kısmında ise bölgesel ya da dönemsel olarak belirli bir apartman tipolojisine odaklanılmıştır. 2009 yılında 349. sayıda Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı bölümünde "İzmir Karşıyaka'da Apartman Tipi Konut Yapılarında Mekânsal ve Morfolojik Dönüşümler: 1950-1980" başlığıyla yayınlanan yazıda ise İzmir Karşıyaka'da bulunan apartmanlar 1950-1965 ile 1965-1980 zaman aralıklarına ayrılarak incelenmiştir. 1940-50'li yıllarda İzmir-Karşıyaka'da belli bir mimari kalite ve özenle tasarlanmış, bireysel girişimle inşa edilmiş yeni bir yapı tipi olarak ortaya çıkan apartman mimarlığı, 1970'lerde, müteahhide en yüksek kârı sağlayacak en verimli plan ve kütlenin üretilmesini hedefleyen bir

pratiğe dönüşmüştür (Sayar ve Akdur, 2009). 2013 yılında 374. sayıda “Değişen Yaşam Biçiminin Konutun İç Mekân Örgütlenmesine Yansımaları: 1950-1980 Dönemi Trabzon Apartmanları” başlıklı yazı yayınlanmıştır (Faiz ve Zorlu, 2013). Dergide yayınlanan Cumhuriyet Dönemi apartmanlarına Maruf Önal’ın Ar Apartmanı ve Kaplancalı Apartmanı örnek olarak verilebilir. 2014 yılında 376. sayıda “Le Corbusier’nin “Mimarlar için Üç Anımsatma”sı ve Maruf Önal’ın Ar Apartmanı” başlıklı yazıda Ar Apartmanı’nın modernizm ile ilişkisi tartışılmış ve detayları paylaşılmıştır (Ötkünç, 2014). 2017 yılında 397. sayıda ise Maruf Önal Anma Programı kapsamında “İstanbul’da Brütalist Bir Yapı: Maruf Önal’ın Kaplancalı Apartmanı” başlıklı yazıda Kadıköy’de bulunan Kaplancalı Apartmanı’nın planı, görünüşü ve fotoğrafları paylaşılmıştır (Ötkünç ve Coşkun, 2017).

Dergide güncel apartman projelerinin de yayınlandığı görülmüştür (Şekil 4.9). 2013 yılında 369. sayıda Mimarlık Eleştirisi bölümünde “Tipik Bir Apartmanın Matematiği: Ada Apartmanı” başlığıyla yayınlanan yazıda, Çinici Mimarlık Bostancı’da tasarlanan apartmanın tipik kavramı çerçevesinde mekânsal özellikleri incelenmiştir. Yazar yapıyı, “tipik tek bir parsel” üzerinde “atipik” bir deneyim dolayısıyla, “atipik bir apartman” olarak tanımlamıştır (Gür, 2013). 2015 yılında 383. sayıda ise yine Mimarlık Eleştirisi bölümünde Cem Sorguç tarafından tasarlanan ve Beyoğlu’nda bulunan NoXX Apartmanı’nın incelendiği “Temas”ın Brütal İfadeleri: NoXX Apartmanı” başlıklı yazı yayınlanmıştır (Gür, 2015).

Şekil 4.9 Dergide yayınlanan apartman projelerinden örnekler (Mimarlık Dergisi)

Toplu konut terimi Mimarlık Dergisi’nde sıkça rastlanan terimlerden biri olmuştur. Dergide 21 yazıda toplu konut terimine rastlanmıştır. 1981-1990 yılları arasında 12 yazıda, 1991-2000 yılları arasında 4 yazıda 2001-2010 yılları arasında 4 yazıda, 2011-2024 yılları arasında ise 1 yazıda kullanılmıştır. Toplu konut

teriminin kullanımının yıllar içerisinde azaldığı gözlemlenmiştir. 1981-1990 yılları arasında toplu konut teriminin daha sık dergide yer almasının sebebinin 1980'lerin başında hazırlanan arsa ve konut tasarıları olduğu anlaşılmıştır. Toplu Konut Yasa Tasarısı'nın hazırlandığı ve yürürlüğe koyulduğu yıllarda konu üzerine görüş yazılarının yayınlandığı, uzmanlar ile röportajlar yapıldığı görülmüştür. 1981 yılında 163. sayıda yayınlanan "Toplu Konut Yasa Tasarısı" başlıklı yazıda hazırlanan yasa hakkında Ruşen Keleş ile bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Açıklanan amaçlarına ve görünüşe bakılırsa, Toplu Konut Yasa Tasarısı, alt ve orta gelir gruplarındaki yurttaşların konut sahibi yapılmalarını amaçlamaktadır (Keleş, 1981). Konut tasarısı ile büyük konut firmalarını toplu konut üretimine dahil edecek girişimler sunduğu görülmüştür. Yayınlanan yazılarda yasa tasarısı hakkında eleştirilen ortak noktanın, tasarı hazırlanırken meslek odalarının görüşlerine başvurulmaması ve çalışmaların kamuoyuna açık bir şekilde sürdürülmemesi olduğu görülmüştür. Bu sebeple, kullanıcılar için sağlıklı barınma koşullarının sağlanması ve kentler için nitelikli toplu konut yerleşimlerinin oluşturulmasından endişe edildiği anlaşılmaktadır.

Tartışmaların devam etmesini sağlamak amacıyla Mimarlar Odası Konut Komisyonu tarafından hazırlanan konut tasarısına da dergide yer verilmiştir. "Kentleşme ve Konut Temel Yasa Önerisi" başlıklı yazıda yayınlanmıştır (İsimsiz, 1981a). Yazının girişinde tasarının bitmiş bir metin olmadığı, tartışılarak, geliştirilecek, ya da tamamen reddedilebilecek bir metin olduğu ve dergide kısa olmak koşulu ile bu konudaki görüşlere yer verebileceği paylaşılmıştır. Ali Balamir ve Kemal Sarp tarafından yazılan "Toplu Konut Yasası Üzerine" başlıklı yazı 1982 yılında yayınlanmıştır. Yönetmelikler hazırlanırken meslek odalarının görüşlerinin alınmaması ve çalışmaların gizli bir şekilde sürdürülmesi eleştirilmiştir. Yazıda yasa ve yönetmeliklerin finansman ve planlama alanlarındaki eksikleri tartışmaya sunulmuştur.

Yasa üzerine tartışmalar sürerken, dergide toplu konut örneklerinin de yayınlandığı görülmüştür (Balamir ve Sarp, 1982). 1987 yılında 227. sayıda "Tarihi Kente Saygılı Bir Yeni Yerleşim Projesi: Muğla Toplu Konut Alanı" başlıklı yazı yayınlanmıştır. Muğla Belediyesi'nde İmar Müdürlüğü'nde görev almakta olan mimar Oktay Ekinci'nin hazırladığı yazıda yüksek katlı yapı bloklarından oluşan bir imar planına sahip olan Muğla kenti için hazırlanan yeni

imar planı paylaşılmıştır. Kat yüksekliğinin sekiz katan üç kata indirilmesi kararının alındığı bu plan örnek teşkil etmesi için paylaşılmıştır. Muğla kentinin geleneksel mimari özelliklerinin yorumlanması, kentlinin sokak ile kurduğu ilişkiler, komşuluk değerleri gibi yerel özellikler göz önüne alınarak tasarlanan toplu konut projesi paylaşılmıştır (Ekinci, 1987). 1992 yılında yayınlanan 247. sayıda “Toplu Konut Sempozyumu” başlıklı yazıda bu 13-15 Kasım 1991 yılında o yıllardaki adıyla Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nin düzenlediği “Türkiye’de Son 10 Yılda Toplu Konut Uygulamaları” sempozyumun özeti paylaşılmıştır. Sempozyumun amacı Türkiye’de sorun haline gelen konut gereksinimi için bulunan çözüm yollarının değerlendirilmesi ve günümüze dek yapılan çalışmalar ile gelecek arasındaki bağlantının kurulması idi (Avlar, 1992). Aynı sayıda yayınlanan “Bir Toplu Konut Sempozyumunun Ardından” başlıklı yazıda ise sempozyum hakkındaki görüşler paylaşılmıştır.

261. sayıda yayınlanan “Konut Sorunu ve Toplu Konut Çözümleri” başlıklı yazıda İstanbul, Ankara ve İzmir’de devlet kurumlarının ve özel sektörün girişimiyle toplu konut örnekleri paylaşılmıştır. İstanbul Çatalca’da Emlak Bankası tarafından inşa edilen Batıköy Toplu Konut Alanı, Sinanoba ve Mimaroba konutları paylaşılmıştır. Toplu Konut İdaresi tarafından Ankara’da inşa edilen Eryaman III. ve IV. Etap hakkında mimarlarının görüşleri aktarılmıştır. Etapların yerleşim planları paylaşılarak, tasarlanan toplu konut projelerinin maket görsellerine yer verilmiştir. Tasarımlarda yerel yaşamın dikkate alındığı ve geleneksel mimarinin etkileri olduğu görülmüştür. Toplu konut yerleşimlerinin açık alan ile ilişkisi önemsenerek, sosyal boyutu göz önünde bulundurulmuştur. Açık alanlarda kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayacak mekânlar tasarlanmıştır. Ankara’da Kent Koop’un yapımını üstlendiği Batıkent projesi, İzmir’de sosyal konut üreten Ege-Koop’un Egekent-1,2,3 ve Ege-Villakent projeleri, ME-SA AŞ. tarafından İstanbul’da Küçükçekmece Gölü’nün kuzeybatısında inşa edilmekte olan ve uydukent olarak adlandırılan Bahçeşehir projesi paylaşılmıştır. Yazının devamında yer alan “Öneri-Eleştiri-Özeleştir” bölümünde ise yazıya katkı koyan ME-SA, Ege-Koop ve Toplu Konut İdaresi uzmanlarından görüşlere yer verilmiştir. ME-SA, toplu konut projelerinde planlama ve tasarımın birlikte yürütülmesi gerektiğini ve süreçte konut ile kullanıcı arasındaki ilişkinin önemsenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ege-Koop toplu konut üretiminin

kooperatifçilik ile ilişkisini ele almıştır. Toplu Konut İdaresi ise genellikle toplu konutların bir arazi üzerinden yüksek yoğunluklu yoğunlaşmayı hedeflediği projeler olduğunu belirtmiştir. Tünel kalıp gibi hızlı üretim teknolojilerinin kullanıldığı üretimlerin tekrar yol açtığı ve tekdüzeliğe sebep olduğu aktarılmıştır. Günümüzdeki yayın anlayışın aksine Toplu Konut İdaresi o dönemlerdeki konut üretimlerinde görsel tekdüzeliği ortadan kaldırmayı amaçlayan projeler gerçekleştirdiğini vurgulamıştır. Toplu Konut İdaresi'nin uygulamalarının, geleceğin tasarımcı, uygulayıcı ve kullanıcıları için bir 'laboratuvar' niteliği taşıdığını vurgulamıştır (Eryıldız, 1995).

Derginin 2009 yılında yayınlanan 345. sayısı ise “Toplu Konut Mimarlığı” dosyasıyla yayınlanmıştır. Bu dosyada Ali Cengizkan tarafından yazılan “Kültür Nesnesi Olarak Konut ve Politik Aktörlerin Arka Bahçesi Olarak Konut Üretimi” başlıklı yazıda konut; bir barınma nesnesi, bir prestij nesnesi, bir meta-nesne, bir tüketim nesnesi, bir yatırım nesnesi, bir üretim nesnesi, bir emek nesnesi, kentin bir kültürel yaratı (artifact) olarak nesnesi, bir kültürel aidiyet nesnesi, bir mimari tasarım nesnesi olarak tanımlanmıştır (Cengizkan, 2009).

Dergide TOKİ teriminin yer aldığı görülmektedir. Türkiye’deki konut üretiminin en etkin aktörlerinden biri haline gelen TOKİ, ülkenin her bölgesinde faaliyet göstermektedir. Toplu Konut İdaresi, konut sorununa çözüm üretmek, hızlı konut inşa etmek, orta ve dar gelirliler için konut imkânı sağlamak gibi amaçlarla devletin girişimi ve desteğiyle kurulan bir kurumdur. 2003 yılında çıkarılan yasalar ile TOKİ’nin yetkileri ve görevleri artırılarak değişime uğradığı görülmektedir. Tektip proje ile toplu konut siteleri tasarlanması, bölgesel özelliklerin dikkate alınmaması, arsa verilerinin projeye aktarılmaması sebebiyle TOKİ konutları tekdüze plan tipleri ve görünümleri ile eleştirilmiştir. 2010 yılında 35. sayıda “TOKİ Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Fırsatlar ve Sorumluluklar” başlıklı yazıda TOKİ’nin Bursa’da ürettiği üç konut alanındaki kullanıcılar üzerinde gerçekleştirilen anketin sonuçlarını değerlendirmektedir. Bursa’da inşa edilmiş üç TOKİ konut alanında yapılan araştırmada kullanıcıların %70 gibi büyük çoğunluğunun bu konutları tercih etme nedeninin altında ekonomik faktörlerin yattığı ortaya çıkmıştır (Gür ve Dostoğlu, 2010). 2014 yılında 378. sayıda yayınlanan “Türkiye Kentlerinin Mekânsal Üretiminde TOKİ Etkisi” başlıklı yazıda yazar, TOKİ’nin uyguladığı mekânsal politikaların eleştirel

bir değerlendirmesini yapıyor ve mimarlık disiplininin süreç içinde neden rol al(a)madığını irdeliyor (Deneç, 2014).

Sosyal konut terimi, dergide 2011-2023 yılları arasında yayınlanan 6 yazıda yer almıştır. 1981-2010 yılları arasında yayınlanan yazılarda sosyal konut terimine rastlanmamıştır. 2014 yılında 378. sayıda Çanakkale Belediyesi Sosyal Konutlar Mevkii Kentsel Yenileme Ulusal Mimari Proje Yarışması duyurusu dergide yer almıştır. Çanakkale kentinde sosyal konutlar olarak geçen alanda kentsel yenileme amacıyla açılan yarışmada konut yerleşimi olarak işlevini sürdürmesi planlanmıştır (İsimsiz, 2014). Yarışma sonuçları 380. sayıda duyurulmuş ve ödül alan ekipler paylaşılmıştır. Dergide sosyal konutun ülkemizdeki uygulamalarının tartışıldığı yazılar da yer almıştır. 395. sayıda yayınlanan “Teneke”den Öğrenen Modernizm: İzmir Ege Mahallesi Sosyal Konutları” başlıklı yazıda İzmir’de 1950’lerden beri görülmekte olan konut sorununa çözüm oluşturması adına bir gecekondü yerleşimi olan Ege Mahallesi’nde 1970’lerin başında belediye tarafından inşa edilen sosyal konutların mahallenin yaşantısı ile uyumlanma biçimi incelenmiştir (Kılınç, 2017). 405. sayıda yayınlanan “Sosyal Konutun Değişen Anlamları: Tozkoparan” başlıklı yazıda 1960’larda gecekondü önleme bölgesi olarak plan üzerinde çalışmalarına başlanan Tozkoparan’da üretilmiş sosyal konutların güncel durumu paylaşılmıştır. 1970’lerde inşa edilen konutların alanın riskli bölge ilan edilmesiyle karşı karşıya oldukları kentsel dönüşüm uygulamaları tartışılmıştır (Akpınar ve Şoher, 2019). 2023 yılında 429. sayıda yayınlanan “Sosyal Konut Hamlesi” Krize Çözüm Olabilir mi?” başlıklı yazıda devletin konut ve barınma krizine karşı bir çözüm olarak ürettiği sosyal konut hamlesi tartışılmaktadır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Toplu Konut, TOKİ, Sosyal Konut terimlerini içeren örnekler (Mimarlık Dergisi)

Dergide rezidans terimine 6 sayıda rastlanmıştır. 2001-2010 yılları arasında 2 yazıda, 2011-2023 yılları arasında 4 yazıda yer almıştır. 2007 yılında 337. sayı, Türkiye’de Yeni Konut Eğilimleri dosyası ile yayınlanmıştır. Bu sayıda yer alan “Türkiye’de Barınma Biçimlerinde Yaşanan Değişimler: Son Dönemde Yapılan Tüketim Odaklı Konutlar” başlıklı yazıda 1980 sonrası Türkiye’de yaşanan değişimlerin barınma biçimleri ve konut üretimi üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Konut, bir yatırım aracı halini almaya başlamıştır. Lüks konut siteleri ve rezidanslar bu girişimlerin bir sonucu olarak bu dönemde ortaya çıkmıştır (Görgülü ve Koca, 2007). Yayınlanan yazılarda İstanbul’un dönüşüm geçiren Fikirtepe ve Bomonti semtlerinde yükselen yeni konut siteleri üzerine görüşlere yer verilmiştir. 2017 yılında yayınlanan “Dünden Bugüne Fikirtepe” başlıklı yazıda geçirdiği dönüşüm öncesi bir gecekondu yerleşimi olan Fikirtepe’de 2011 yılından beri devam eden rant odaklı dönüşümün mahalleli üzerindeki etkileri tartışılmıştır (Parmaksızoğlu, 2015). “Türkiye’de Yeni Bir Barınma Biçimi Olarak ‘Kondominyum’” başlıklı yazıda ise İstanbul’da yer alan Elit Residence, Akmerkez Residence, Metrocity gibi çok katlı lüks konut örnekleri ve kent yerleşimindeki etkileri paylaşılmıştır. İstanbul’daki rezidans örnekleri haricinde İzmir kentinde değişen konut anlayışı dergide yer almıştır (Kumkale, 2017). 2009 yılında 348. sayıda yayınlanan “Konutta Lüks Kavramının İmgesel Dönüşümü: İzmir Kent Merkezinde Çok Katlı Lüks Konutlar” başlıklı yazıda İzmir’de yer alan lüks konutların dönüşümü incelenmiştir (Ek ve Çıkış, 2009).

Site yerleşimlerinin yaygınlaşması ile birlikte kapalı site teriminin ortaya çıktığı görülmüştür. Kapalı site, güvenli girişe sahip, yüksek duvarlarla çevrili, genellikle çok katlı ve çok daireli konut bloklarından oluşan site yerleşimlerine verilen addır. Dergide kapalı site terimine 5 yazıda rastlanmıştır. 2001-2010 yılları arasında 3 yazıda, 2011-2023 yılları arasında 2 yazıda yer almıştır. 2008 yılında “Anadolu Kentlerinin Değişen Çehresi” dosyasıyla yayınlanan 344. sayıda “Bursa’nın Kentsel Mimari Dönüşüm Dinamikleri” başlıklı yazıda kapalı sitelerin Bursa kentinde yaşanan dönüşüme etkilerine de yer verilmiştir (Tomruk, 2008). 2013 yılında 369. sayıda yayınlanan “Bir Yaşam Tercihi Olarak Kapalı Siteler: İstanbul için Bir Çalışma” başlıklı yazıda İstanbul’da dört kapalı site sakinleri üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçları paylaşılmıştır. Sonuç olarak konutların

tercih ediliş nedenleri ile kullanılan mekân tercihleri ve kullanım sıklıkları değerlendirildiğinde, sitelerin mekânsal olarak kullanılmadığı daha çok sınıf, sosyal ve ekonomik gücün göstergesi olduğu görülmektedir. Bu durum toplumda ortaya çıkan tüketim kültürünün konuttaki yansımasıdır (Karadayı ve Erol, 2013).

Loft terimine yalnızca 2011-2023 yılları arasında 4 yazıda rastlanmıştır. Derginin 1981-2001 yılları arasında yayınlanan sayılarında loft terimine rastlanmamıştır. “Loft” terimi, bilindiği gibi, 1970’lerde Amerika’da sanatçıların eski sanayi yapılarını hem ev, hem de işlik olarak kullanması ile başlayan bir modeli anlatır (Gurallar, 2013). Loft, yalnızca endüstriyel yapıların konuta dönüştürülmesi ile gerçekleştirilen bir model olmaktan çıkmıştır. Yüksek tavanlı, genellikle asma kat içeren, kompakt çözülmüş küçük metrekarelere sahip ve tek hacimden oluşan loft örnekleri dergide paylaşılmıştır. 2011 yılında RIBA Ödülü’nü Tabanlıoğlu Mimarlık’ın Tasarımı Loft Gardens projesi kazanmıştır. Bu ödül 360. sayıda dergide duyurulmuştur. Ardından 373. sayıda Mimarlık Eleştirisi bölümünde “Loft Bahçe ve Tabanlıoğlu Mimarlık’ın Türkiye Mimarlık Ortamında Yeri” başlıklı yazıda bu yapı incelenmiş ve yapının kentsel bağlamdaki yerini tartışmıştır. 374. sayıda Mimarlık Eleştirisi bölümünde Boran Ekinci tarafından tasarlanan Bodrum Sıra Evler (Reefloft) projesi “Bodrum’da bir “Yeni”: REEFLOFT**” başlıklı yazıda incelenmiştir (Dinç, 2013). 398. sayıda yine Mimarlık Eleştirisi bölümünde “Evin Topografyası: Çinici Mimarlık’ın Mikroloft Projeleri” başlıklı yazıda, Çinici Mimarlık tarafından tasarlanan Mikroloft Bulut ve Mikroloft Yarasa projeleri incelenmiştir (Gür, 2017). Reefloft ve Mikroloft Bulut projeleri farklı yıllarda Ulusal Mimarlık Ödülleri’nde Yapı Dalı Ödülü’ne aday olmuştur (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Rezidans, kapalı site, loft terimleri içeren örnekler (Mimarlık Dergisi)

	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2023	1981-2023
Apartman	10	3	3	7	23
Toplu Konut	12	4	4	1	21
TOKİ	0	0	1	3	4
Sosyal Konut	0	0	0	6	6
Kapalı Site	0	0	3	2	5
Rezidans	0	0	2	4	6
Loft	0	0	0	4	4

Şekil 4.12 Apartman, Toplu Konut, TOKİ, Sosyal Konut, Kapalı Site, Rezidans, Loft terimlerinin kullanımı (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Dergide apartman terimine 23 yazıda rastlanmıştır. 1981-1990 yılları arasında 10, 1991-2000 yılları arasında 3, 2001-2010 yılları arasında 3 ve 2011-2023 yılları arasında 7 yazıda rastlanmıştır. Toplu konut terimi ise dergide sıkça rastlanan terimlerden biridir. 1981-1990 yılları arasında 12, 1991-2000 yılları arasında 4, 2001-2010 yılları arasında 4 ve 2011-2023 yılları arasında 1 yazıda yer alarak 21 yazıda kullanıldığı görülmüştür. TOKİ terimi, 1981-2000 yılları arasında dergide yer almamıştır. 2001-2010 yılları arasında 1, 2011-2023 yılları arasında 3 yazıda kullanılmıştır. Sosyal konut terimine 1981-2010 yılları arasında rastlanmamış, yalnızca 2011-2023 yılları arasında 6 yazıda yer aldığı görülmüştür. Kapalı site terimi 1981-2000 yılları arasında dergide yer almamıştır. 2001-2010 yılları arasında 3, 2011-2023 yılları arasında 2 yazıda yer almıştır. Rezidans terimi 1981-2000 yılları arasında kullanılmamıştır. 2001-2010 yılları arasında 2, 2011-2023 yılları arasında 4 yazıda yer almıştır. Loft terimine ise yalnızca 2011-2023 yılları arasında 4 yazıda rastlanmıştır (Şekil 4.12).

5 SONUÇ

Çalışmanın amacı konutun terminolojik değişimini incelemektir. Terminolojinin geçirdiği değişimi anlayabilmek amacıyla 1931-1980 yılları arasında yayınlanan Arkitekt Dergisi sayıları ve 1965 yılından beri yayınlanmakta olan Mimarlık Dergisi sayıları taranmıştır. 1931-2023 yılları arasında yapılan taramada mimarlık disiplini ile ilişkilenen, mimarlığın teorik veya pratik alanına odaklanan meslek insanları tarafından yayınlanan yazılarda terminolojinin yıllar içerisindeki değişimi gözlenmiştir.

Araştırmada, dergide yayınlanan yazılarda tespit edilen 35 terimin kullanımı incelenmiştir. Terimlerin dergilerde kullanıldıkları zaman aralıkları ve kullanım miktarları belirlenmiştir. Çalışma sonucunda terimlerin bir kısmının günümüzde yaygın olarak kullanılmadığı, bir kısmının yalnızca belirli yıllarda kullanıldığı, bir kısmının ise araştırmanın odaklandığı 1931-2023 yılları arasında kesintiye uğramaksızın kullanıldığı tespit edilmiştir.

1931-1980 yılları arası taranan Arkitekt Dergisi'nde ve 1981-2023 yılları arası taranan Mimarlık Dergisi'nde kullanılan terimlerin birbirinden farklılaştığı görülmüştür. Terimlerin kullanım miktarları belirlenerek tablo haline getirilmiştir (Şekil 5.1). Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler ve çıkarımlar yorumlanarak paylaşılmıştır.

Arkitekt Dergisi yayın hayatına başladığı yıllarda Türk mimarların projelerini ve görüşlerini paylaşımları için bir zemin oluşturmuştur. Dergide proje çizimlerinin ve fotoğraflarının paylaşıldığı yazılar çoğunluktadır. Arkitekt Dergisi yayınlandığı dönemde mimarlar için haberleşme kaynağı olarak görülmektedir. Yurtdışından yapı örnekleri ve mimari gelişmeler dergide paylaşılmıştır. Toplumsal meselelerin mimarlık disiplinine etkisinin paylaşıldığı görüş yazılarına yer verilmiştir. Mimarlık Dergisi'nde ise derginin ilk yıllarında meslek sorunlarına ve teknik bilgilere yer verildiği görülmüştür. Derginin ilk sayılarından itibaren mimari yarışma projeleri paylaşılmıştır. Proje paylaşımlarının yanında eleştiri ve görüş yazıları çoğunluktadır. Her iki dergide de meslek insanları tarafından hazırlanan yazılar yayınlanmıştır. Kullanımı artan terimlerin dönem dönem farklılaştığı gözlenmiştir.

	ARKİTEKT DERGİSİ					MİMARLIK DERGİSİ				TOPLAM
	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2023	1931-2023
Mesken	18	28	38	5	2	0	0	0	0	91
Konut	0	0	0	14	29	24	20	15	17	119
Ev	147	56	29	11	28	23	11	19	18	342
Yalı	6	2	1	2	3	0	1	1	1	17
Köy Evi	6	3	0	2	0	2	0	0	0	13
Gecekondu	0	1	4	4	2	12	0	2	2	27
Villa	47	7	7	12	7	0	1	1	2	84
Köşk	7	3	0	1	2	1	1	0	2	17
Kasır	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Yaz Evi/ Yazlık Ev	8	2	4	1	2	0	0	0	1	18
Sayfiye	5	3	4	2	0	0	0	0	3	17
Sahil Evi	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Tatil/Sayfiye Köyü,Turistik Köy	1	0	0	4	4	6	2	0	0	17
Yüzen/Yüzer Ev	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Haftasonu Evi	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Tatil Evi	0	1	2	0	1	0	0	0	0	4
Tatil/Sahil Sitesi	0	0	0	2	5	0	0	0	0	7
Dinlenme Evi	0	0	0	2	0	0	0	0	1	3
Kır Evi	2	1	0	1	1	0	0	0	0	5
Çiftlik Evi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Memur Evi	4	12	4	0	0	0	0	0	1	21
İşçi Evi	6	4	4	3	1	0	0	0	2	20
Lojman	0	1	3	5	8	3	1	4	3	28
Sefarethane	2	0	0	1	1	0	0	1	0	5
Misafirhane	2	0	2	3	5	7	1	2	11	33
Kira Evi	33	4	1	0	0	0	1	0	0	39
Apartman	55	13	16	15	14	10	3	3	7	136
Site	0	0	3	9	13	0	1	1	2	29
Kooperatif	4	6	7	4	7	6	0	1	3	18
Toplu Konut	0	0	0	0	4	12	4	4	1	25
Sosyal Konut	0	0	0	1	7	0	0	0	6	14
TOKİ	0	0	0	0	0	0	0	1	3	12
Kapalı Site	0	0	0	0	0	0	0	3	2	13
Loft	0	0	0	0	0	0	0	0	4	12
Rezidans	0	0	0	0	0	0	0	2	4	6

Şekil 5.1 Terimlerin kullanım miktarları (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Ev terimi ile 1931-2023 yılları arasında her dönemde karşılaşılmıştır. 342 yazıda yer alması ile en çok kullanılan terim olduğu tespit edilmiştir. Arkitekt Dergisi'nde ev teriminin genellikle müstakil konutların isimlendirilmesinde, ev sahibi ya da evin bulunduğu konum ile birlikte kullanıldığı görülmüştür. Ev projesi örnekler 1931-1940 yılları arasında dergide sıkça yer almıştır. Mimarlık Dergisi'nde ise ev teriminin görüş yazılarında da kullanılan bir terim olduğu görülmüştür. Mesken terimi 1931-1960 yılları arasında Arkitekt Dergisi'nde sıkça kullanılmıştır. 1960 yılından sonra mesken teriminin kullanımı azalmış, konut terimi kullanılmaya başlanmıştır. Mesken terimine, Mimarlık Dergisi'nde rastlanmamıştır. Mesken terimi yerine konut teriminin öne çıktığı görülmüştür. Gecekondu teriminin 1950'lerden sonra kullanım sıklığının arttığı tespit edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından artan konut yetersizliği sebebiyle ortaya çıkan gecekondu sorunu Arkitekt Dergisi'nde yer almıştır. Devletin gecekondu sorununa ürettiği çözümler tartışılmış, görüş bildirilmiştir. Kentlerdeki gecekondu sayıları veya yüzdeleri belli dönemlerde haber olarak paylaşılmıştır. 1961-1970 yılları arasında da gecekondu sorununun gündeme geldiği görülmüştür. Mimarlık Dergisi'nde ise gecekondu teriminin 1981-1990 yılları arasında sıkça yer aldığı tespit edilmiştir. Bu dönemde terimin sık kullanılmasının sebebinin Gecekondu Önleme Bölgeleri hakkındaki yasa tasarısı olduğu görülmüştür. Aynı yıllarda bu konuda bir kiralık konut mimari proje yarışması açılmış, dergide paylaşılmıştır. Fakat ilerleyen yıllarda gecekondu sorununun tartışma sıklığının azaldığı gözlemlenmiştir. Günümüzde kentlerde gecekondu sorununun devam etmesine rağmen terimin dergide kullanımının azalmasının sebebi, farklı sorunların önemli hale gelmesi olarak değerlendirilmiştir.

Arkitekt Dergisi'nde mesken buhranı, Cumhuriyet'in ilanından sonra açığa çıkan konut sorununu tartışırken kullanılan bir terimdir. Özellikle Ankara'da ve Anadolu kentlerinde ortaya çıkan konut yetersizliğinin yarattığı durum, memur evi teriminin sıkça kullanılmasına ortam hazırlamıştır. Memur evlerinin nasıl olması gerektiğine dair mimari çalışmalar yapılmıştır. Ucuz ve hızlı üretilabilir alternatif tip projeler üzerinde durulmuş, proje örnekleri dergide paylaşılmıştır. Öğretmen evleri için açılan yarışma konunun önemini ortaya koymaktadır. 1931-1960 yılları arasında Arkitekt Dergisi'nde yer alan memur evi terimi gündemdeki önemini yitirmiştir. Mimarlık Dergisi'nde ise yalnızca 1 yazıda yer almıştır.

Cumhuriyet'in ilanının ardından ülkede kurulan fabrikaların artması ile işçi evi terimi Arkitekt Dergisi'nde yer almıştır. Üretim tesisleri içerisinde veya tesislere yakın olarak konumlanan işçi evi projeleri ve açılan yarışmalar dergide paylaşılmıştır. Konut ölçeğinden mahalle ölçeğine farklı ölçeklerde işçi evi üretimi yapıldığı görülmüştür. Mimarlık Dergisi'nde işçi evi terimine 2 yazıda rastlanmıştır. Yazılarda paylaşılan örneklerin eski dönemlerde inşa edilmiş örnekler olduğu ve yapıların mimarlık mirasının korunması bağlamında değerlendirildiği görülmüştür. Çalışanlar için üretilen konutlar için 1960'lı yıllardan sonra lojman teriminin de kullanıldığı görülmüştür. İşçi evi ve memur evi terimlerinin kullanımı azalmış, bu tip konutlar için lojman terimi kullanılmıştır. Üretim ve yönetim yerleşkelerinin paylaşıldığı yazılarda misafirhane terimine rastlanmıştır. Misafirhane içeren yerleşkeler Arkitekt Dergisi'nde paylaşılmıştır. Mimarlık Dergisi'nde ise güncel örnekler paylaşılmamıştır. Endüstri mirasın korunmasını konu alan yazılarda terim kullanılmıştır. Ulaşım imkanlarının artması ile birlikte ziyaretlerin günübirlik olarak gerçekleştirilme imkânı misafirhane yapılarına duyulan ihtiyacı azaltmıştır. Konaklama gereken ziyaretlerde ise kurumlar misafirlerini genellikle anlaşılmalı oldukları bir otel ya da konaklama tesisine yönlendirmeyi tercih etmektedir. Misafirhane teriminin günümüzde kullanımının azaldığı görülmektedir.

Dönemsel kullanımlı konut türleri için kullanılan 14 terime rastlanmıştır. Terimler arasında villa en çok kullanılan terim olmuştur. Arkitekt Dergisi'nin 1931-1940 yılları arasında yayınlanan sayılarında villa terimine sıkça rastlanmıştır. Günümüzde daha lüks bir kullanımı çağrıştıran villa teriminin o dönemde kent içinde ya da kırsalda yer alan müstakil konutları tanımlamak için kullanıldığı görülmüştür. Villa projelerinin bulunduğu semtin adı ya da sahibinin adı ile anıldığı görülmüştür. Terimin kullanımı yıllar içerisinde azalmıştır. Dönemsel kullanımlı konut terimlerinin bir kısmının yalnızca Arkitekt Dergisi'nde yer alan yazılarda kullanıldığı görülmüştür. Sahil evi, yüzen/ yüzer ev, hafta sonu evi, tatil evi, tatil/sahil sitesi, kır evi, çiftlik evi terimlerine Mimarlık Dergisi'nde rastlanmamıştır. Dinlenme evi ve yaz evi/ yazlık ev terimlerine ise yalnızca 1'er yazıda rastlanmıştır. Arkitekt Dergisi'nde dönemsel kullanımlı konutlar için kullanılan terimlerin sayıca fazlalığı dikkat çekmektedir. Terimlerin; konutun kullanım zamanı, bulunduğu doğal çevre veya kullanım amacı gibi kriterler göz

önüne alınarak oluştuğu görölmüştür. Günümüzde dönemsel kullanılan konutlar için var olan terimlerdeki çeşitliliğin azaldığı tespit edilmiştir. Sayfiye anlayışının tarihsel süreçte değişim geçirdiği görölmüştür. Yoğun yapılaşma dönemsel kullanımlı konutları da dönüştürmüştür. Zaman içerisinde müstakil konutlar yerini yazlık sitelere bırakmıştır. Arkitekt Dergisi'nde deniz kenarında yüksek katlı bloklardan oluşan site örneklerine rastlanmıştır. Mimarlık Dergisi'nde tatil köyü terimi ve örnekleri yer almıştır. Dönemsel kullanımlı konutların ölçeğinin ve yoğunluklarının arttığı görölmüştür. Sayfiye yerleşimleri de kentleşme baskısına maruz kalmıştır.

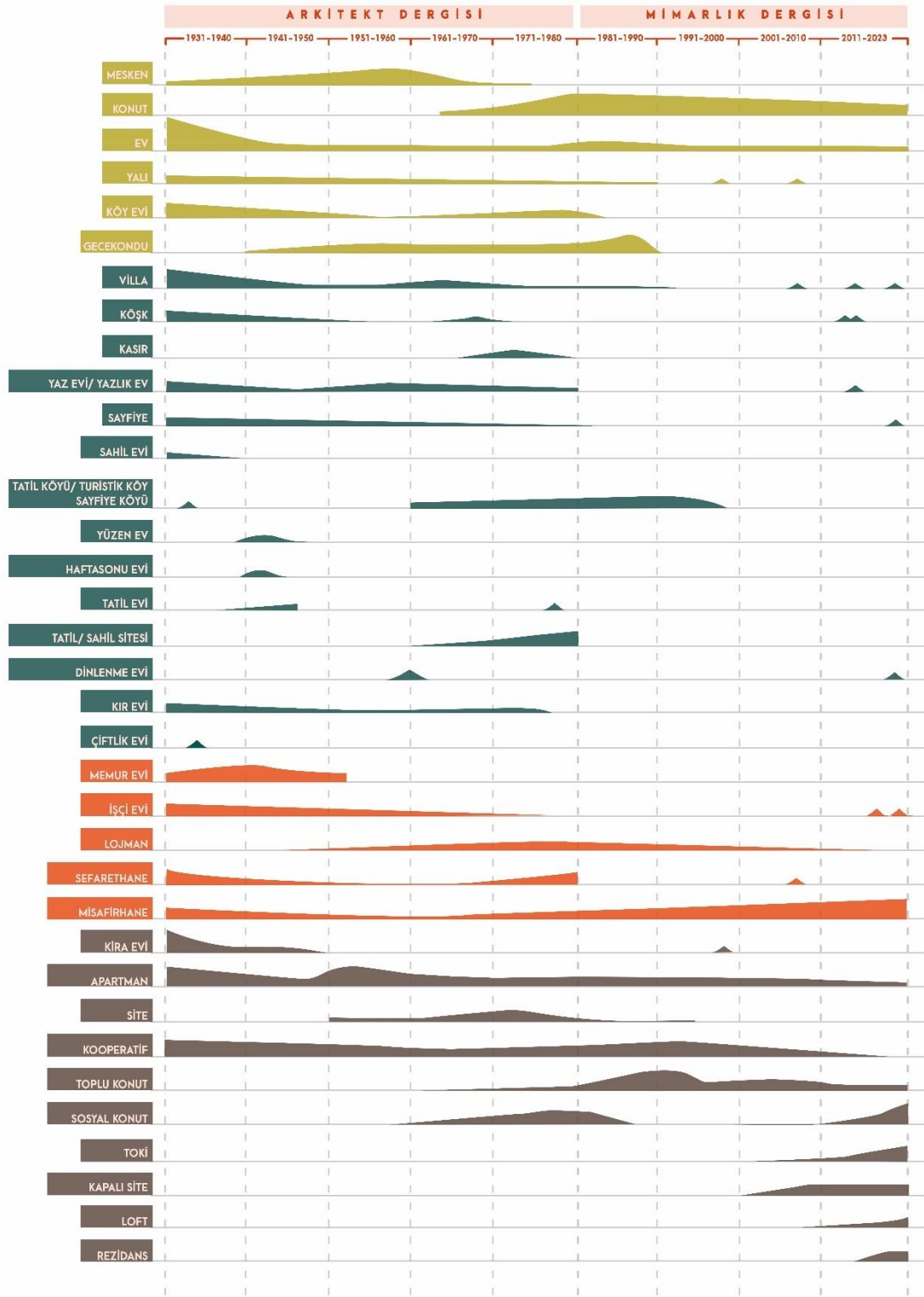
Apartman terimi 1931-2023 yılları arasında her dönemde karşılaşılmış, 136 yazıda apartman terimi yer almıştır. Özellikle Arkitekt Dergisi'nde 1931-1940 yılları arasında çok sayıda apartman projesi paylaşıldığı görölmüştür. Apartmanların yaygınlaşmaya başladığı yıllarda apartman yaşantısı müstakil evlerdeki yaşantı ile kıyaslanmış ve ilgi görmemiştir. Günümüzde ise apartmanlar, konut stoğunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır ve kentlilerin çoğu yaşamalarını apartmanlarda sürdürmektedir. Sıkça inşa edilen bir konut türü olan apartmanlar, hem nitelikli örnekleriyle hem de eleştirel boyutuyla Mimarlık Dergisi'nde yayınlanan yazılarda da yer almıştır. Kira Evi terimi ile Arkitekt Dergisi'nde yalnızca 1931-1960 yılları arasında karşılaşılmıştır. Terimin kullanıldığı yazıların büyük bir kısmı 1931-1940 yılları arasında yayınlanmıştır. Bu yıllar arasında kentte sıkça inşa edilen bir konut türü olan kira evlerinin plan çizimleri ve fotoğrafları dergide yer almıştır. Mimarlık Dergisi'nde ise kira evini konu alan 1 yazıya rastlanmıştır.

Ortak yaşanan konutların zaman içerisinde değişim geçirdiği gözlenmiştir. 1950'lerden sonra site terimi, 1960'lardan sonra sosyal konut terimi ve 1970'lerden sonra toplu konut terimi Arkitekt Dergisi'nde kullanılmıştır. Sosyal konut teriminin Arkitekt Dergisi'nde toplu konut teriminden önce yer aldığı görölmüştür. Gecekondu sorununun görünür hal alması ve tartişılmasıyla devletin ürettiği sosyal konutlar tartişma konusu olmuştur. Toplu konut terimine Mimarlık Dergisi'nde sıkça rastlanmıştır. 1990'larda nitelikli toplu konut örnekleri paylaşılrken, ilerleyen yıllarda tektip toplu konut yerleşimlerini eleştiren yazılara rastlanmıştır. Tektipleşen konut yerleşimleri zamanla bir sorun olarak görölmüştür. Toplu konut uygulamaları alanında faaliyet gösteren bir kurum olan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından inşa edilen konutlar için TOKİ

terimi kullanılmaktadır. TOKİ konutları genellikle tip proje olarak uygulanmaktadır. Mimarlık Dergisi'nde bu üretimlerin eleştirildiği yazılar yer almıştır. TOKİ konutları, günümüzde de tartışılan bir konudur. Kurumun artan yetkileri ile geçirdiği dönüşümü ve konut üretimine olan etkilerini dergide yayınlanmış yazılardan okumak mümkündür. Toplu konut teriminin olumsuz bir algı yaratmasında etkili olmaktadır. Kapalı site, rezidans, loft terimleri Mimarlık Dergisi'nde rastlanan terimlerdir. Loft terimi ise Amerika'da doğan bir konut türüne karşılık gelmektedir. Loft terimi için Türkçe bir terim üretilmemiş, kelime İngilizceden olduğu gibi dilimize aktarılarak kullanılmıştır. Ortak yaşanan konutların dönüşümünü kullanılan terimlerden okumak mümkündür. Sahibinin adı ile anılan apartmanlar, kullanıcısı anonimleşen lüks konutlara dönüşmüştür.

Terimlerin kullanımının azalması, yeni terimler ortaya çıkması, bazı terimlerin belirli yıllarda kullanılması konutun kullanımının ve anlamının değiştiğini ortaya koymuştur. Ortaya çıkan konut türlerini tanımlamak için yeni terimlere ihtiyaç duyulmuştur. Dergilerde bir terimin belirli bir zamandan sonra kullanılmaması o konut türünün artık üretilmediğini göstermemektedir. Sosyal, ekonomik, toplumsal gelişmeler mimari tartışma ortamının da odağını değiştirmektedir. Bu değişim sebebiyle yeni terimler üretilmekte, yabancı literatürdeki terimler dilimize çevrilmekte ya da terimler olduğu gibi dilimize aktarılmaktadır. Konut terminolojisini oluşturan faktörlerin değişime uğradığı tespit edilmiştir. Arkitekt Dergisi'nde sıkça karşılaşılan işçi evi, memur evi gibi terimlerin kullanıcı faktörü ile adlandırılan terimler olduğu görülmüştür. Dönemsel kullanımlı konutların ise çoğunluklu bulundukları yer, kır evi, sahil evi vb., ya da kullanıldıkları dönem ile ilişkilenerken, hafta sonu evi, yaz evi vb., adlandırıldığı görülmüştür. Ortak yaşanan konut türleri üretim biçimleri, kooperatif, toplu konut vb., ya da üreticileri ile, TOKİ gibi, adlandırıldığı görülmüştür.

Çalışma, meslek insanları tarafından kullanılan terminolojideki konut terimlerinin çeşitliliğin azaldığını göstermektedir (Şekil 5.2). Terim çeşitliliğinde meydana gelen değişim, konut üretiminin ve terminolojisinin tıpkı inşa edilen yapılar gibi tektipleştiğini göstermektedir.

Şekil 5.2 Konut terminolojisinin yıllar içerisindeki değişimi (Yazar tarafından üretilmiştir.)

KAYNAKÇA

- Acaroğlu, İ. (1975). Konut Sorununun Niteliksel ve Niceliksel Boyutlarının Tarihsel Gelişimi. Konut Kurultayı içinde (ss. 7-8). Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.
- Akdur, Y. S. ve Sayar, Y. (2009). İzmir Karşıyaka’da apartman tipi konut yapılarında mekânsal ve morfolojik dönüşümler: 1950-1980. *Mimarlık*, (349).
- Akıncıtürk, M. ve Dostoğlu, N. T. (2010). TOKİ konutlarında kullanıcı memnuniyeti: fırsatlar ve sorumluluklar. *Mimarlık*, (355).
- Akok, M. (1951a). Çorum’un eski evleri. *Arkitekt*, 1951-09-10 (237-238), 171-185, 189.
- Akok, M. (1951b). Trabzon’un eski evleri. *Arkitekt*, 1951-05-08 (233-236), 103-114.
- Akok, M. (1953a). Çankırı’nın eski evleri. *Arkitekt*, 1953-07-08 (261-262), 142-153.
- Akok, M. (1953b). Köyde yaşayan mimari (Kayseri’nin Karaev köyü yapıları üzerine bir etüd). *Arkitekt*, 1953-09-12 (263-266), 196-205.
- Akpınar, İ. ve Şoher, Ş. (2019). Sosyal konutun değişen anlamları: Tozkoparan. *Mimarlık*, (405).
- Alatur, Ç. (1962). Türkiye İş Bankası dinlenme tesisleri. *Arkitekt*, 1970-03 (339), 120-127.
- Alsac, Ü. (1984). Arkitekt’ten ileriye. *Mimarlık*, 1984-02 (200), 44-45.
- Altan, E. (2015). Zeki Sayar Dergi ve Dernek: Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlarını Tanıtma ve Örgütlenme. Cengizkan A., Cengizkan M. ve İnan D. (Ed.). *Zeki Sayar ve Arkitekt: Tasarlamak, Örgütlemek, Belgelemek* içinde (ss. 43). Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.
- Altan, K. (1935). Siyaveş Paşa kasrı. *Arkitekt*, 1935-09 (57), 268-269.
- Architecture and Design: Australian Architecture Design. (2021). Architecture news & editorial desk. Erişim adresi: <https://www.architectureanddesign.com.au/features/list/how-many-houses-are-in-the-world#:~:text=As%20of%202021%2C%20there%20are,billion%20houses%20in%20the%20world>. (Erişim tarihi: 25 Mart 2024)
- Arguvanlilgil, İ. (1979). Ayaydın yalısı – Yeniköy. *Arkitekt*, 1979-01 (373), 7-8.
- Arguvanlilgil, İ. ve Kaya S. (1979) Balıkçı koyu sitesi – Tuzla, *Arkitekt*, 1979-03 (375), 94.
- Arif, B. (1931). Şehir inşaatında mimarının hakimiyeti. *Arkitekt*, 1931-07 (233-236), 231-232.
- Arif, S. (1931). Bekir beyin evi. *Arkitekt*, 1931-01 (1), 5-10.
- Arkan, S. (1936). Kömür - İş işçi uramı. *Arkitekt*, 1936-01 (61), 09-10.
- Arkan, S. (1939). Türkiye Cumhuriyeti sefarethanesi. *Arkitekt*, 1939-07-08 (103-104), 145-149.

- Arslan M. (2012). *Araştırma yöntem ve teknikleri* [Ders Notları]. Harran Üniversitesi, Birecik Yüksekokulu.
- Aru, K. (1956). Levend 4. mahallesi. *Arkitekt*, 1956-03 (285), 140-153.
- Asiliskender, B. (2014). Erken Cumhuriyet'in 'modern' mirası: Sümerbank Kayseri bez fabrikası ve lojmanları. *Mimarlık*, (316).
- Aslaner, M. A. (1993). Nüfus ve vatandaşlık işleri genel müdürlüğü kompleksi. *Mimarlık*, (251), 52-53.
- Atıcı, E., ve Burnak, T. (2021). Mimar Dergisi'nin Arkitekt'e evrilmesi sürecinin (1931-1934) İçerik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 277-292. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.952834>
- Avar, A. A., Tunçoku, S. S., Akış, T., İnceköse, Ü. (2013). İzmir kırsal alan konutları. *Mimarlık*, (370).
- Avlar, E. (1992). Toplu konut sempozyumu. *Mimarlık*, 1992-02 (247), 61-63.
- Balamir, A. ve Sarp, K. (1982). Toplu konut yasası üzerine. *Mimarlık*, 1982-02 (176), 5-6.
- Balamir, M. (1994). Kira evinden kat evlerine apartmanlaşma: bir zihniyet dönüşümü tarihçesinden kesitler. *Mimarlık dergisi*, 260, 29-33.
- Baran, E. (1983). Tek gözlü ev. *Mimarlık*, 1983-01 (187), 3.
- Başdoğan, S. (2015). Mühendis Ragıp Devres villası, Ernst A. Egli, 1932/33. *Mimarlık*, (384).
- Batur, A. (2014). Bir tarih-bellek yitimi: Vahideddin Korusu ve Köşkleri. *Mimarlık*, (377).
- Bayhan, İ. (1968). İzocam fabrikası. *Arkitekt*, 1968-02 (330), 58-59.
- Bektaş, C. (1988). Sümer Pek evi. *Mimarlık*, 1988-03 (229), 46-48.
- Bilgin, İ. (1996). Anadolu'da modernleşme sürecinde konut ve yerleşme. içinde Sey, Y. (ed.), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (ss. 472-490), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bilgin, İ. (1997), Toplu Konut. içinde *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 03* (ss: 1803-1808), İstanbul: YEM Yayınları.
- Bilgin, İ. (1998), Modernleşmenin ve toplumsal hareketliliğin yörüngesinde Cumhuriyet'in imarı. içinde Baydar, O. (ed.), *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* (ss.255-272), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Birkan, G. (1982). Sunuş: bir konut yarışması. *Mimarlık*, 1982-08-09 (182), 14-31.
- Bozdoğan, S. (2020). *Modernizm ve ulusun inşası-Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde mimari kültür*, Birkan, T. (çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Bozkurt, C., Saraçoğlu F., Kavadarlı, M., Sümern, M. (1976). Aydın sahil sitesi. *Arkitekt*, 1976-01 (361), 5-9.44.
- Cebeci, N. (1998). Bodrum'daki sit kararı ve "sit" kimliği gösteren bir tatil köyü projesi. *Mimarlık*, (284), 48.
- Cengizkan, A. (2009). Kültür nesnesi olarak konut ve politik aktörlerin arka bahçesi olarak konut üretimi. *Mimarlık*, (345).

- Chitty, A. ve Hening R. (1950). Londra'da halk meskenleri. *Arkitekt*, 1950-01-02 (217-218), 16.
- Coşkun, E. (1993). İzmir sahilinde bir apartman: Venüs. *Mimarlık*, (255), 38-41.
- Cömertler, S. (2022). Müzelerin kentsel belleğin korunmasındaki rolü: Amuri işçi mahallesi, Tampere, Finlandiya, *Mimarlık*, (426).
- Çakmak, T. (2001). *İstanbul Sıra Evleri ve Bir Sosyal Konut Modeli Olarak Surp Agop Sıra Evleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çakmakçioğlu, O. ve Eldem, S. H. (1965). Hindistan sefareti. *Arkitekt*, 1965-02 (319), 53-58.
- Çinici, Y. Ş. (2013). Bir dergi yapmak! / Zeki Sayar'a armağan: Türkiye mimarlığı ve eleştirisi. *Mimarlık*, (369).
- Deneç, E. A. (2014). Türkiye kentlerinin mekânsal üretiminde TOKİ etkisi*. *Mimarlık*, (378).
- Dinç, K. P. (2013). Bodrum'da bir yeni: Reefloft. *Mimarlık*, (374).
- Dinçer, Z. K. ve Gorbon, F. (1989). Bayramoğlu evleri, *Mimarlık*, 1989-02 (234), 34-35.
- Ek, F. İ. ve Çıkış, Ş. (2009). Konutta lüks kavramının imgesel dönüşümü: İzmir kent merkezinde çok katlı lüks konutlar. *Mimarlık*, (348), 64-71.
- Ekinci, O. (1987). Tarihi kente saygılı bir yeni yerleşim projesi: Muğla toplu konut alanı. *Mimarlık*, 1988-01 (227), 44-46.
- Ekinci, O. (1998). Bir 'yıkım' kararının anatomisi: 'Perili Köşk'. *Mimarlık*, (284), 45-47.
- Eldem, S. (1938). Maçka'da Prof. A. A. evi. *Arkitekt*, 1938-10-11 (94-95), 277-286.
- Eldem, S. (1998). Boğaziçi Kıyı (Yalı) Kuşağında Koruma Uygulamaları Genel Kararı. *Mimarlık*, (283), 57-60.
- Eldem, S. H. (1944). Boğaz içinde bir yalı. *Arkitekt*, 1944-07-08 (151-152), 147-153.
- Eldem, S. H. (1971). Sirer yalısı. *Arkitekt*, 1971-03 (343), 115-117.
- Eldem, S. H. (1975). Köşkler ve Kasırlar. *Arkitekt*, 1975-01 (357), 33.
- Eldem, S. H. (1979). Ankara'da bir elçilik evi. *Arkitekt*, 1979-01 (373), 4-6.
- Emiroğlu, K. ve Ünsal Ü. (2006) *Kentleşme, Yapı ve Konut 1923-1950 Dönemi*. İntes Yayınevi. Ankara.
- Ercan, E. (1951). İnşaat finansmanı ve mesken problemi. *Arkitekt*, 1962-01 (306), 26-27.
- Erer, H. N. (1950). Küçükalyalı'da bir kır evi. *Arkitekt*, 1950-05-06 (221-222), 96-97.
- Erkan, S. (1934). Dr. İhsan Sami evi. *Arkitekt*, 1934-12 (48), 335-338.
- Erkan, S. (1935). Amele evleri, ilkokul, mutfak ve çamaşırlık binası. *Arkitekt*, 1935-09 (57), 253-258.
- Erkaslan, Ö. E. (2017). Fenomenolojik bir okuma: T-evi. *Mimarlık*, (395).
- Eroğan, K. (1961). Yeni doğan bir sayfiye: Sedef Adası. *Arkitekt*, 1961-03 (304), 114-119.

- Ersoy, A. Z. (2002). *Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi* [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Erten, E. (1989). Kostaki Konağı. *Mimarlık*, 1989-02 (377), 87-88.
- Eryıldız, S. (1995). Konut sorunu ve toplu konut çözümleri. *Mimarlık*, (261), 18-36.
- Faiz, S. ve Zorlu, T. (2012). Ekolojik mimarlık: doğu Karadeniz kırsal konutu. *Mimarlık*, (367).
- Faiz, S. ve Zorlu, T. (2013). Değişen yaşam biçiminin konutun iç mekân örgütlenmesine yansımaları: 1950-1980 dönemi Trabzon apartmanları. *Mimarlık*, (374).
- Fındıkoğlu, F. (1968). Bir köy yerleşme etüdü. *Arkitekt*, 1968-03 (331), 125-131.
- Fosfor, A. H. (1937). Kır evi projesi. *Arkitekt*, 1937-01 (73), 9-10.
- Giray, M. ve Kırımlı, A. (1980). Villa mimari proje yarışması. *Arkitekt*, 1980-04 (380), 132-134.
- Görgülü, T. (2016). Apartman tipolojisinde geçmişten bugüne; kira apartmanından ‘rezidansa’ geçiş. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (14), 165-178.
- Görgülü, Z. (1983). Gecekondu önleme bölgelerine ilişkin yasa değişikliği hazırlanırken. *Mimarlık*, 1983-05-06 (191), 33.
- Gurallar, N. (2013). Loft Bahçe ve Tabanlıoğlu Mimarlık’ın Türkiye mimarlık ortamında yeri. *Mimarlık*, (373).
- Güler, A. G., Karasözen, R. (2017). Modern konutun orta sınıfla buluşması: 1950’lerde bir Eskişehir örneği. *Mimarlık*, (394).
- Gülkanat, C. ve Toydemir, T. (1979). İstanbul esnaf ve sanatkâr dernekleri birliği Bağ-Kur kredili yapı kooperatifi. *Arkitekt*, 1979-03 (375), 90-93.
- Güngör, İ. H. (1963). Çıkarken. *Mimarlık*, (1), 1.
- Güngör, İ. H. (2001). Dergimizin kuruluşu. *Mimarlık*, (301), 10-11.
- Gür, B. F. (2013). Tipik bir apartmanın matematiği: ada apartmanı. *Mimarlık*, (369).
- Gür, B. F. (2015). “Temas”ın brütal ifadeleri: noxx apartmanı. *Mimarlık*, (383).
- Gür, B. F. (2017). Evin topografyası: Çinici Mimarlık’ın mikroloft projeleri. *Mimarlık*, (398), 36-42.
- Gür, Ş. Ö. (1989). 80’li yıllarda apartman örnekleri. *Mimarlık*, 1989-01 (233), 62-65.
- Gürel, S. (1983). Gecekondu önleme üzerine. *Mimarlık*, 1983-05-06 (191), 31-32.
- Güzer, C. A. (1998). “Mimarlık” mimarlığın neresinde?. *Mimarlık*, (280), 49-52.
- Hakkı, S. (1931). Evlerimizin içi. *Arkitekt*, 1931-07 (7), 239-240.
- Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Hikmet, A. (1934). Bir çiftlik evi. *Arkitekt*, 1934-08 (44), 235.
- Hotan, H. (1952). İzmir memurlar kooperatifi. *Arkitekt*, 1952-11-12 (253-254), 228-231.

- İmamoğlu, B. (2016). Söylemin üretimi ile üretim söylemi arasında kamunun mimarlığı: Arkitekt ve Bayındırlık İşleri dergisi. *İDEALKENT*, 7(18), 268-285.
- İsimsiz. (1931). Müstakil Evler. *Arkitekt*, 1931-02 (2), 42-43.
- İsimsiz. (1933). Başka memleketlerde mimari. *Arkitekt*, 1933-04 (28), 125-126.
- İsimsiz. (1934). Himayei Etfal apartmanı proje müsabakası. *Arkitekt*, 1934-03 (39), 71-76.
- İsimsiz. (1935a). Duyumlar. *Arkitekt*, 1935-06 (54), 187-190.
- İsimsiz. (1935b). Köy evleri proje müsabakası. *Arkitekt*, 1935-03 (51), 93.
- İsimsiz. (1935c). Yabancı memleketlerde yapı işleri. *Arkitekt*, 1935-11-12 (59-60), 353-358.
- İsimsiz. (1939). Haberler. *Arkitekt*, 1939-11-12 (107-108), 290.
- İsimsiz. (1941). D.L.İ.U.M. memur evleri projesi. *Arkitekt*, 1941-11-12 (131-132), 249.
- İsimsiz. (1944a). Haberler. *Arkitekt*, 1944-11-12 (155-156), 286-288.
- İsimsiz. (1944b). İlk öğretmen evleri proje müsabakası. *Arkitekt*, 1944-01-02 (145-146), 14-16.
- İsimsiz. (1944c). Sümer Bank amele evleri ve mahalleleri, *Arkitekt*, 1944-01-02 (145-146), 09-13.
- İsimsiz. (1944d). Birleşik Amerika'da önceden hazırlanmış evler. *Arkitekt*, 1944-11-12 (15-156), 266-268.
- İsimsiz. (1944e). Mesken buhranına karşı tedbirler. *Arkitekt*, 1944-01-02 (145-146), 42-44.
- İsimsiz. (1950). Haberler. *Arkitekt*, 1950-05-06 (221-222), 135-136.
- İsimsiz. (1951). Haberler. *Arkitekt*, 1951-11-12 (239-240), 254-255.
- İsimsiz. (1952). Haberler. *Arkitekt*, 1952-09-10 (253-254), 204, 208, 211.
- İsimsiz. (1954). Haberler. *Arkitekt*, 1954-09-12 (275-278), 190-191.
- İsimsiz. (1955). Haberler. *Arkitekt*, 1955-02 (280), 94-96.
- İsimsiz. (1956). Türkiye'de mesken inşaat ve finansmanı işleriyle meşgul bulunan devlet teşekkülleri ve müesseseleri. *Arkitekt*, 1956-02 (284), 81-92, 94.
- İsimsiz. (1957a). Haberler. *Arkitekt*, 1957-04 (289), 179-180.
- İsimsiz. (1957b). Türkiye İş Bankası A.Ş. Kadıköy şube ve lojman binası. *Arkitekt*, 1957-02 (287), 51-55.
- İsimsiz. (1958). Ataköy sitesi. *Arkitekt*, 1958-02 (291), 61-66.
- İsimsiz. (1960). Ankara yüksek öğretmen okulu proje müsabakası İzah Raporu. *Arkitekt*, 1960-04 (301), 165-182.
- İsimsiz. (1962). Kumköy kilyos tesisleri. *Arkitekt*, 1962-02 (307), 57-62.
- İsimsiz. (1963). Haberler. *Arkitekt*, 1963-02 (311), 93.
- İsimsiz. (1964). Liman Dok işçi sitesi. *Arkitekt*, 1964-03 (316), 108-110.

- İsimsiz. (1965). 1964 yılında Türkiye'de inşaat faaliyeti. *Arkitekt*, 1965-02 (319), 51-52.
- İsimsiz. (1966). Barlas yalısı. *Arkitekt*, 1966-02 (322), 66-69.
- İsimsiz. (1967a). Foça tatil köyü. *Arkitekt*, 1967-04 (328), 152-157.
- İsimsiz. (1967b). Türkiye'de yerleşme düzenlemesi. *Arkitekt*, 1967-03 (328), 120-127.
- İsimsiz. (1969a). Haberler. *Arkitekt*, 1969-01 (333), 26.
- İsimsiz. (1969b). Sümer İşçi Konutları. *Arkitekt*, 1969-02 (334), 59.
- İsimsiz. (1971). Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Beykoz şube binası ve lojmanlar. *Arkitekt*, 1971-01 (341), 341.
- İsimsiz. (1972). Adalar kentleşiyor. *Arkitekt*, 1972-02 (346), 63.
- İsimsiz. (1975a). Harb Akademileri subay yapı kooperatifi. *Arkitekt*, 1975-02 (358), 58-59.
- İsimsiz. (1975b). Türkiye Emlak Kredi Bankası Ataköy sosyal konut uygulaması. *Arkitekt*, 1975-02 (358), 53-57.
- İsimsiz. (1976). Önemli haberler. *Arkitekt*, 1976-04 (364), 146.
- İsimsiz. (1977). Önemli haberler. *Arkitekt*, 1977-02 (366), 51-52.
- İsimsiz. (1979). ME-SA toplu konut A.Ş.'nin bir kaç uygulaması Ankara. *Arkitekt*, 1979-02 (374), 47-51.
- İsimsiz. (1981a). Kentleşme ve konut temel yasa önerisi. *Mimarlık*, 1981-03 (164), 20-22.
- İsimsiz. (1981b). Yüksek denizcilik okulu mimari proje yarışması. *Mimarlık*, 1981-08-09 (170), 2-48
- İsimsiz. (1984). Söyleşi: 1963'ten bu yana Mimarlık. *Mimarlık*, 1984-02 (200), 18-33.
- İsimsiz. (1993). Çeşme Turhan Tezol villası. *Mimarlık*, (254), 46-49.
- İsimsiz. (2014). Çanakkale belediyesi sosyal konutlar mevki kentsel yenileme ulusal mimari proje yarışması. *Mimarlık*, (378).
- İsimsiz. (2020). Mimar Sinan büyük ödülü: Nişan Yaubyan. *Mimarlık*, (416).
- İsmailoğlu, H., Esmer, M. (2020). Suadiye'de bir modern: Başoğlu evi ve korunması üzerine mülahazalar. *Mimarlık*, (411).
- Kalaba, B., Giray, M., Yeltekin, Z. (1977). Altın sahil sitesi. *Arkitekt*, 1977-04 (368), 148-150.
- Karadayı, A. ve Erol, Ş. Y. (2013). Bir yaşam tercihi olarak kapalı siteler: İstanbul için bir çalışma. *Mimarlık* (369).
- Kaymaz, S. K. ve Görgülü, T. (2007). Türkiye'de barınma biçimlerinde yaşanan değişimler: son dönemde yapılan tüketim odaklı konutlar. *Mimarlık*, (337).
- Keleş, R. (1975). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları
- Keleş, R. (1981). Toplu konut yasa tasarısı. *Mimarlık*, 1981-02 (163), 6-8.
- Keleş, R. (1993). *Kentleşme politikası*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara

- Keleş, R. (2019). *100 soruda Türkiye'de kentleşme, konut ve gecekondu*. Cem Yayınevi, İzmir.
- Kılınç, K. (2017). 'Teneke'den öğrenen modernizm: İzmir ege mahallesi sosyal konutları. *Mimarlık*, (395).
- Kumkale, E. (2007). Türkiye'de yeni bir barınma biçimi olarak 'kondominyum'. *Mimarlık*, (337), 34-37.
- Mimarlık Hakkında. (t.y.). Mimarlık Dergisi içinde. Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=hakkinda> (Erişim tarihi: 22 Mart 2024)
- Mortaş, A. (1936). Evlerimiz. *Arkitekt*, 1936-01 (61), 24-27.
- Mortaş, A. (1940). Köy evi tipleri. *Arkitekt*, 1940-01-02 (109-110), 8-9.
- Mortaş, A. (1943). Ankara tasarruf evleri kooperatifi. *Arkitekt*, 1943-03-04 (135-136), 76-79.
- Mortaş, A. (1944). Bir memur evi tip projesi. *Arkitekt*, 1944-01-02 (145-146), 45-46.
- Mortaş, A. (1948). Memleketimizde yapı ve mimari işleri. *Arkitekt*, 1948-01-02 (193-194), 39-47.
- Muhcu, E. (2013). Mimarlık dergisi 50 yılı geride bırakırken.... *Mimarlık*, (369).
- Mutlu, A. (1975). Türk evi ve Türk mahalleleri. *Arkitekt*, 1975-03 (359), 126, 128.
- Nasih, S. (1934). Bir yalı projesi. *Arkitekt*, 1934-01 (37), 6-7.
- Nazif. (1932). Sait bey köşkü. *Arkitekt*, 1932-10 (22), 282-283.
- Nuri, İ. (1935). Sis düdüğü ve memur evi. *Arkitekt*, 1935-05 (53), 145-146.
- Okan, Y. (1975). Yüksel sahil sitesi – Yalova. *Arkitekt*, 1975-04 (360), 149-157.
- Oktay, S. ve Koç, Ş. (1963). Kınalıada'da bir yalı. *Arkitekt*, 1963-03 (312), 108-109.
- Oral, A. (1971). Hürriyet gazetesi yapı kooperatifi. *Arkitekt*, 1971-01 (341), 15.
- Oygar, İ. H. (1974). Mimar-yapı-yaratma-bilimsel araştırma-endüstri-Devlet. *Arkitekt*, 1974-01(353), 4.
- Ötkünç, A. (2014). Le Corbusier'nin "mimarlar için üç anımsatma"sı ve Maruf Önal'ın Ar apartmanı. *Mimarlık*, (376).
- Ötkünç, A. ve Coşkun, B. S. (2017). İstanbul'da brütalist bir yapı: Maruf Önal'ın kaplancalı apartmanı. *Mimarlık*, (397).
- Özbay, H. (1987). Bayındırlık ve iskân bakanlığınca yapılan, yapılmakta olan veya yapılamayan yapıların öyküleri. *Mimarlık*, 1981-03 (224), 50-62.
- Özbay, H. (1988). Turizm kıyıları ve mimarlık. *Mimarlık*, 1988-05 (231), 42-56.
- Özdel, İ. (2001). Türkiye'de mimarlık dergiciliği'nin 70 yılı: mesleki örgütlenme ortamı olarak mimarlık dergileri. *Mimarlık*, (300), 29-33.
- Özdoğan, M. (1996). Kulübeden konuta: mimarlıkta ilkler, içinde Sey, Y. (ed.) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (ss. 19-30). Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Özen, N. (1980). Özenler tatil sitesi – Çınarcık. *Arkitekt*, 1980-03 (379), 87.

- Özgüven, Y. (2020). Mimarlık süreli yayınlarının tarihsel bağlamına dair bir değerlendirme: Türkiye'nin ilk mimarlık dergileri ve Arkitekt. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(2), 198-222.
- Özkut, D. (2022). Korumada bir uzlaş alanı: Cunda Despot evi. *Mimarlık*, (424).
- Parmaksızoğlu, D. (2017). Dünden bugüne Fikirtepe. *Mimarlık*, (395).
- Polat, E. O. Durusoy, E. (2017). Unutulmaya yüz tutmuş bir "Maden Sitesi": Cürek. *Mimarlık*, (396).
- Pulat, G. (1992). *Dar gelirli kentlilerin konut sorunu ve soruna sosyal içerikli mekânsal çözüm arayışları*, Kent-Koop Yayınları, Ankara.
- Rankin, W.J. ve Weed, G. H. (1950). İngiltere'de blok halk apartmanları. *Arkitekt*, 1950-01-02 (217-218), 15.
- Rüstem, S. (1932). İsmail Hakkı B. köşkü. *Arkitekt*, 1932-05 (17), 141-143.
- Sağlıkova Y. ve Sağlıkova Y. (1979). Türkiye süt endüstrisi kurumu genel müdürlük binası projesi. *Arkitekt*, 1979-03 (375), 102-103.
- Salman, Y. (2016). Diyarbakır'ın yeni kent müzesi: Cemil Paşa konağı. *Mimarlık*, (387).
- Sayar, Z. (1952). Merbank mahallesi. *Arkitekt*, 1952-11-12 (253-254), 215-244.
- Sayar, Z. (1955a). 25 inci yılı bitirirken. *Arkitekt*, 1955-04 (282), 147 ve 163.
- Sayar, Z. (1955b). Belediyemizin mesken davası Anlayışı!. *Arkitekt*, 1955-02 (280), 49-50.
- Sayar, Z. (1961a). Günün konusu gecekondular. *Arkitekt*, 1965-03 (320), 99-100.
- Sayar, Z. (1961b). Mesken davası!. *Arkitekt*, 1961-04 (305), 151-152.
- Sayar, Z. (1980a). Arkitekt ile 50. yıl. *Arkitekt*, 1980-04 (380), 122-123.
- Sayar, Z. (1980b). Bahçeli ev özlemi ve atriumlu ev tipi. *Arkitekt*, 1980-01 (377), 17-19.
- Sey, Y. (1998). Cumhuriyet döneminde konut. içinde Baydar, O. (ed.), 75. *Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* (ss.273-300), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Seyithanoğlu, K. (1993). Demir tatil köyü. *Mimarlık*, (251), 62.
- Sipahioğlu B., Tuncel, S., Tezcan, Y. (1979). Petkim 30.000 kişilik işçi kenti konut sitesi. *Arkitekt*, 1979-01 (373), 23-25.
- Sipahioğlu, B. ve Tezcan, Y. (1979). Çukobirlik genel müdürlük binası. *Arkitekt*, 1979-01 (373), 14-15.
- Sisa S. ve Tekeli D. (1978). Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. yardım ve emekli sandığı vakfı vali konağı sitesi. *Arkitekt*, 1978-02 (371), 84-90.
- Şahin, M. (2011). Bütüncül bir tasarım örneği: Okyar köşkü. *Mimarlık*, (361).
- Tanyeli, U. (1963). Mimarlık'ın 300. sayısı ve sektörün tarihi bağlamında bugün Türkiye'de mimarlık dergiciliği. *Mimarlık*, (300), 34-36.
- Tayman, A., Çinici, B., Tokay, E., Tabanlıoğlu, H. (1966). Erzurum Atatürk Üniversitesi. *Arkitekt*, 1966-03 (323), 109-115.
- TDK. (t.y.). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: Mart, 2024. <https://sozluk.gov.tr/>

- Tekeli, İ. (1996a). Konut tarihi üzerine düşünceler. içinde Sey, Y. (ed.) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (ss. 7,8). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (1996b). *Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi*, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Tekeli, İ. (2012). *Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konutun Öyküsü*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tokalı, M. (1990). Bir mimar: Oral Vural, *Mimarlık*, 1990-04 (242), 17-20.
- Tomruk, B. (2008). Bursa'nın kentsel mimari dönüşüm dinamikleri. *Mimarlık*, (304).
- Uysal, N. (1944). Tip evlere doğru !... *Arkitekt*, 1944-11-12 (155-156), 284-285.
- Uzman, E. N. (1971). Bn. Pisak evi. *Arkitekt*, 1971-04 (344), 153.
- Uzman, E. N. (1974). Boğaz içinde bir villa. *Arkitekt*, 1974-02 (354), 53-57.
- Ünsal, B. (1937). Zamanımız mimarlığın morfolojik analizi. *Arkitekt*, 1937-07 (79), 201-204.
- Ünsal, B. (1939). Küçük yapı ve konfor. *Arkitekt*, 1939-03-04 (99-100), 60-62.
- Van Tijen, W. (1950). Rotterdam'da halk meskenleri. *Arkitekt*, 1950-01-02 (217-218), 17.
- Volkart H. ve Oran S. (Çev.). (1959). Dünün, bugünün ve yarının ikamet şekilleri. *Arkitekt*, 1959-02 (295), 74-76.
- Yapanar, A. (1939). Yüzen ev. *Arkitekt*, 1939-01-02 (97-98), 18-19.
- Yapanar, A. (1947). Yüzer ev. *Arkitekt*, 1947-09-10 (189-190), 204-206.
- Yapanar, A., Akozan, F., Femir, H. (1952). İstanbul Şenesen Evler Yapı Kooperatifi Mahallesi. *Arkitekt*, 1952-09-10 (253-254), 167-173.
- Yücel, A. (1996). İstanbul'da 19. yüzyılın kentsel konut biçimleri. içinde Sey, Y. (ed.) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (ss. 398-312). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
- Yücel, E. (1975). Tarihi görünümünden uzaklaşan Edirne. *Arkitekt*, 1975-02 (358), 70-71.
- Yürekli, H. ve Alkışer, Y. (2011). Türkiye'de 'Devlet Konutu'nun dünü, bugünü, yarını. *İTÜDERGİSİ/a*, 3(1).
- Ziya, A. (1931). Binanın içinde mimar. *Arkitekt*, 1931-01 (1), 14-20.

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. Çakır, G. ve Say Ö. Y. (2023, Kasım). *Çanakkale Seramik Fabrikası Çan Misafirhanesi* [Öz]. docomomo_Türkiye, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIX. etkinliğinde sunulan bildiri, Çevrimiçi. Erişim Adresi: https://drive.google.com/file/d/1_rlhT4PiWgJYRQZ5wVtEyWnLVXXKfSsQL/view

Poster Sunuşları

1. Çakır, G. ve Say Ö. Y. (2023, Kasım). *Çanakkale Seramik Fabrikası Çan Misafirhanesi* [Poster]. docomomo_Türkiye, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIX. etkinliğinde sunulan poster, Çevrimiçi. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/live/sWwSOtcLpec?si=8EUqh4sGN0Vc8sjy>